

Jaarstukken 2018

Waterschap Zuiderzeeland
Postbus 229
8200 AE Lelystad
telefoon: (0320) 274 911
waterschap@zuiderzeeland.nl
www.zuiderzeeland.nl

Inhoudsopgave

Inleiding.....	5
Programmaverantwoording.....	8
1. Programma Algemeen	9
1.1. Wat hebben we bereikt?	9
1.2. Wat hebben we gedaan?.....	9
1.3. Wat heeft het gekost?	18
2. Programma Waterveiligheid	19
2.1. Wat hebben we bereikt?	19
2.2. Wat hebben we gedaan?.....	19
2.3. Wat heeft het gekost?	23
3. Programma Voldoende Water	24
3.1. Wat hebben we bereikt?	24
3.2. Wat hebben we gedaan?.....	24
3.3. Wat heeft het gekost?	29
4. Programma Schoon Water	30
4.1. Wat hebben we bereikt?	30
4.2. Wat hebben we gedaan?.....	30
4.3. Wat heeft het gekost?	38
Paragrafen	39
5. Verplichte Paragrafen.....	40
1.1. Verbonden partijen	40
1.2. Bedrijfsvoering	40
1.3. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar	40
1.4. Incidentele baten en lasten	40
1.5. Onttrekkingen aan voorzieningen en bestemmingsreserves.....	40
1.6. Waterschapsbelastingen	41
1.7. Weerstandvermogen.....	44
1.8. Financiering	45
1.9. Verbonden partijen	47
1.10. Verbonden partijen	49
1.11. Topinkomens	49
Jaarrekening	51
6. Balans.....	52
8.1 Balans per 31 december	52
8.2 Toelichting op de balans	53
7. Exploitatierkening	69
9.1 Exploitatierkening naar kosten- en opbrengstsoorten.....	69
9.2 Toelichting op de exploitatierkening	70
9.3 Exploitatierkening naar programma's	77
9.4 Exploitatierkening naar kostendragers	81
9.5 Melding in het kader van de WNT	83
8. Overige gegevens	84
10.1 Gebeurtenissen na balansdatum	84
10.2 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	84
Analyse begroting en resultaat en bestemming resultaat.....	88
9. Analyse begroting en resultaat.....	89
6.1 Begroting en prognose financieel jaarresultaat	89

6.2	Analyse gerealiseerd resultaat.....	90
10.	Bestemming resultaat	91
Bijlagen		93
Bijlage 1:	Integrale rapportage op duurzaamheid	94

Inleiding

Droogte zet waterschap op de kaart

2018 gaat de boeken in als een jaar van extreme droogte. Een hete zomer heeft geleid tot flinke waterproblemen in Nederland. In ons beheergebied viel de droogte mee ten opzichte van andere waterschappen, vanwege de gebiedseigen kenmerken van ons beheergebied. Desalniettemin zijn in ons beheergebied ook de gevolgen van de droogte te merken. Zo is door het neerslagtekort het grondwaterpeil flink gezakt. De effecten hiervan zijn nog lang zichtbaar en het duurt maanden totdat het grondwaterpeil weer op niveau is. Het waterschap heeft maatregelen genomen om de lage grondwaterpeilen omhoog te krijgen. Echter, is neerslag de belangrijkste factor hierin. De calamiteitenorganisatie heeft adequaat gereageerd op de droogtecrisis en ook de rest van de organisatie heeft bijgedragen door het reguliere werk op te vangen.

Wat de toekomst gaat brengen qua droogte is niet bekend. Wel weten we dat het klimaat aan het veranderen is. In de komende jaren worden scenario's van het KNMI verder uitgewerkt. Ook het waterschap gaat aan de slag met een droogtestrategie, zodat we voor de toekomst voorbereid zijn. Daarnaast richt het waterschap zich nog intensiever op de effecten van het klimaat in stedelijk gebied om zo, samen met belanghebbenden, te werken aan een klimaatbestendige stad.

Ook op andere velden binnen het werk van het waterschap zijn interessante mijlpalen of onderwerpen te benoemen.

Waterschap deelnemer in Windpark Hanze

In maart 2018 heeft de Algemene Vergadering besloten om deel te nemen aan Windpark Hanze. Door de deelname in het windpark kan het waterschap zijn energiedoelstellingen al in 2023 realiseren. Waterschap Zuiderzeeland wil zo op een CO₂-neutrale manier in zijn eigen stroom voorzien. Op 17 oktober 2018 is een samenwerkingsovereenkomst en een leningovereenkomst met vereniging Windpark Hanze getekend en is gezamenlijk de project-B.V. Windpark Hanze opgericht van waaruit het Windpark gerealiseerd zal worden. Het waterschap is aandeelhouder en medebestuurder van deze project-BV.

AWZI Tollebeek energieneutraal met Ephyra

Eind 2017 is de slibvergistingsinstallatie Ephyra in gebruik genomen. 2018 stond in het teken van het inregelen en optimaliseren van de installatie en het vergistingsproces. De installatie werkt boven verwachting goed en produceert meer biogas dan waar bij de prognose van uit is gegaan. Nog niet al het slib van de AWZI Lelystad kan verwerkt worden, doordat de randapparatuur hiervoor niet voldoende capaciteit heeft. In 2019 wordt gekeken naar mogelijkheden voor een betere benutting van Ephyra en verdere verduurzaming van de AWZI Tollebeek.

Waterveiligheid: eerste beoordeling afgerond

In 2018 zijn flinke stappen gezet op het vlak van de beoordeling van de primaire keringen aan de (nieuwe) overstroomingsnormen. Het eerste dijktraject is beoordeeld en van het beoordelingsproces is veel geleerd. De lessen die hieruit getrokken zijn, laten zien dat meer onderzoek nodig is in de beoordelingsfase om een goed beeld te krijgen van de staat van de keringen. De Algemene Vergadering heeft naar aanleiding hiervan besloten om voor de gedetailleerde onderzoeken meer middelen beschikbaar te stellen en de gedetailleerde beoordelingen van de minder urgente dijktrajecten uit te stellen tot eind 2024. We blijven hiermee voldoen aan de wettelijke norm.

Buitendijkse gebieden zijn op orde

Sinds 2014 is het waterschap bezig met het eenmalig op orde brengen van de buitendijkse gebieden waar zij een zorgplicht heeft. In 2018 zijn de werkzaamheden gestart om ook het laatste buitendijkse gebied in Zeewolde op orde te brengen. De werkzaamheden zijn in het eerste kwartaal van 2019 afgerond. In 2018 zijn de tien buitendijkse gebieden waar het waterschap zorgplicht heeft, opnieuw getoetst aan de provinciale veiligheidsnormen en is geconstateerd dat ze voldoen aan de norm. Daarmee zijn alle buitendijkse gebieden op orde.

Bodemdaling: maatregelen voor het gebied ten zuidwesten van Emmeloord

In nauwe samenwerking met belanghebbenden in het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord is gekomen tot een maatregelenpakket om tijd te winnen om te komen tot structurele

oplossingen voor de wateropgave. Het maatregelenpakket biedt verlichting voor het huidige landgebruik door de effecten van de wateropgave zoveel mogelijk te beperken.

Op weg naar verduurzaming Vissering

In 2018 zijn belangrijke stappen gezet ten aanzien van de ambitie om van gemaal Vissering een van de duurzaamste gemalen ter wereld te maken. In mei heeft de Algemene Vergadering ingestemd met de kaders voor de aanbesteding van de renovatie en verduurzaming van gemaal Vissering. Vervolgens is gekozen voor een innovatieve manier van aanbesteden. Aan de markt is via een dialoog gevraagd om te komen met oplossingen op het gebied van duurzaamheid en energie-efficiëntie. Uiteindelijk waren er twee geldige inschrijvingen, waaruit begin 2019 een voornemen tot gunning is gekomen.

Samen aan de slag met waterkwaliteit

In 2018 zijn meerdere onderzoeken gestart op het gebied van waterkwaliteit. Er is onder andere onderzoek gedaan naar het voorkomen van diergeneesmiddelen in agrarisch gebied, de verspreiding van antibioticaresistentie door foutaansluitingen in Almere en binnen Rijn-Oost verband naar verwijdering van microverontreinigingen en medicijnresten door afvalwaterzuiveringsinstallaties. Ook heeft het waterschap deelgenomen aan een pilot van een plasticrecyclingbedrijf gericht op het verminderen van de emissies van plastic naar het oppervlaktewater. Resultaten van de onderzoeken en de pilot worden verwacht in 2019.

Binnen het Actieplan Bodem en Water hebben zich circa 450 agrariërs aangemeld voor het project 'Bezem door de middelenkast', waarbij samen met adviseurs van gewasbeschermingsmiddelen gekeken wordt welke middelen niet meer gebruikt mogen worden. Vervolgens vindt afvoeren ook plaats via het project.

Invoering AVG voortvarend en lean

Sinds 25 mei 2018 geldt de Algemene Verordening Gegevensbescherming, waarin scherpere regels ten aanzien van privacybescherming zijn opgenomen. Ook het waterschap dient hieraan te voldoen. Hiervoor heeft het waterschap met een relatief beperkte capaciteitsinzet onder andere een nieuw privacybeleid vastgesteld, een Functionaris Gegevensbescherming (FG) benoemd en een Privacy Coördinator aangesteld. Ook zijn er risicoanalyses uitgevoerd, inventarisaties gedaan rond de gegevensverwerkingen en is een audit uitgevoerd, als nulmeting, door een externe partij.

Koers naar de toekomst

Het visietraject ZZL2045 is afgerond met een kompas voor de koers naar de toekomst. Dit kompas is gedeeld met bestuurders en kandidaat-bestuurders, zodat een overdracht kan plaatsvinden richting een nieuw bestuur. In aanloop naar dit kompas is de buitenwereld nadrukkelijk naar binnengehaald. Via essays van hoogleraren, interviews met bestuurders en medewerkers en rondetafelgesprekken met bestuurders, experts en medewerkers is geprobeerd om zoveel mogelijk beelden te verzamelen over het waterschap en de context in 2045. Onderwerpen als publieke waarden, overheidssturing, bestuursstijlen en een sterkere focus op de omgeving om doelen te bereiken komen langs. Er ligt een mooi resultaat, waarbij van buiten naar binnen gekeken is, waar het bestuur en de organisatie mee verder kunnen werken.

Financiën

Het jaarresultaat over 2018 komt uit op 3,4 miljoen positief. Dit was voor het grootste deel reeds voorzien bij het opstellen van tussentijdse prognoses in 2018. Een groot deel van het resultaat bestaat uit hogere belastingopbrengsten over het belastingjaar 2018, maar ook de jaren daarvoor. De afgelopen jaren is ingezet op het wegwerken van achterstanden en de volledigheid van de aanslagoplegging. Verder zijn de schulden in 2018 licht afgenomen en de reserves iets toegenomen. Dit betekent dat de goede financiële uitgangspositie van het waterschap gehandhaafd is.

Programmaverantwoording

1. Programma Algemeen

1.1. Wat hebben we bereikt?

In 2018 zijn binnen het programma Algemeen mooie resultaten behaald op meerdere vlakken. Het visietraject ZZL2045 is tot afronding gekomen, de calamiteitenorganisatie heeft succesvol gewerkt tijdens de droogtecrisis, de organisatie is gestart met de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming en het ICT-datacentrum is succesvol ondergebracht bij WDO Delta.

1.2. Wat hebben we gedaan?

1.2.1. Functionele overheid

Toekomstbestendige Waterbeheerder

In de uitwerking van het bestuursprogramma (2015) is de vraag gesteld voor welke uitdagingen Waterschap Zuiderzeeland staat richting 2045. Waar moet het anders denken en handelen? In het visietraject ZZL2045 zijn deze vragen verkend.

In 2018 heeft Co Verdaas, hoogleraar Gebiedsontwikkeling aan de TU Delft, gereflecteerd op veranderende opgaven voor het waterschap. Er liggen steeds breder georiënteerde opgaven, zoals de energieopgave, vitale bodems en biodiversiteit. Dat betekent een veel sterkere focus op het werken in een omgeving met veel stakeholders en uiteenlopende belangen. Het waterschap kan zich niet onttrekken aan breder georiënteerde opgaven.

Gerda van Dijk, hoogleraar Publiek Leiderschap aan de Vrije Universiteit Amsterdam, heeft verteld over het steeds complexer worden van opgaven. Het probleem is iedere keer anders, er is niet één oplossing. Er zijn veel verschillende en steeds weer andere partijen bij betrokken. Wie draait aan welke knoppen en wie gaat waarover? Dit brengt onzekerheid met zich mee. Juist in een tijd waarin we heel veel informatie beschikbaar hebben en gebruik kunnen maken van een veelheid aan instrumenten, modellen en systemen. Wat zijn onze publieke waarden die ons helpen beslissingen te nemen?

Overheidssturing gebaseerd op hiërarchie, gezag en orde werkt al lang niet meer voor iedere opgave. Dit betekent dat ook bestuurders, om succesvol te zijn, hun handelen moeten aanpassen naar de opgave die op tafel ligt. Martijn van der Steen, hoogleraar Strategie en Toekomst aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, koppelde het aan vier stijlen van overheidssturing. Waarbij die stijlen verschillen in het realiseren van resultaten of waarden, en stuurt de overheid de samenleving of andersom. Iedere opgave vraagt om een stijl van de overheid. En daarmee van bestuurders!

De tussenresultaten van het visietraject zijn eind 2018 verwoord in een aanzet tot een kompas voor de koers naar de toekomst. Deze aanzet is met bestuurders en kandidaat-bestuurders besproken in januari 2019.

Op weg naar verkiezingen 2019

De waterschapsverkiezingen worden gelijktijdig met de verkiezing van de leden van Provinciale Staten gehouden, op woensdag 20 maart 2019.

De voorbereidingen voor de waterschapsverkiezingen zijn in 2018 verlopen volgens plan. De training 'Bestuurlijk actief bij Waterschap Zuiderzeeland' is in vijf avonden gegeven aan 30 potentiële bestuurders. In deze training is informatie gegeven over het waterschap (de primaire taken) en de bestuurlijke organisatie.

Ook de communicatiecampagne is voorbereid in lijn met wat ontwikkeld is door de Unie van Waterschappen. Daarnaast is in het kader van de regionale campagne nauw samengewerkt met de provincie Flevoland. Algemene informatie en de toekomstige opgaven van Waterschap Zuiderzeeland zijn aangereikt aan de politieke partijen. Er zijn een aantal formele stappen gezet die nodig zijn om de verkiezingen op een rechtmatige wijze te laten verlopen. Hierbij hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan.

Implementatie Omgevingswet

In 2021 treedt, naar verwachting, de nieuwe Omgevingswet in werking. Binnen het waterschap is in 2018 een GAP-analyse uitgevoerd naar de wijze waarop de opgaven en het gedachtegoed vanuit de Omgevingswet worden opgepakt. De afronding hiervan was begin 2019. In deze analyse zijn de verschillende sporen binnen het waterschap beoordeeld, zoals digitalisering, klantcontact en interactie (voorheen excellente dienstverlening), het bestuursprogramma 2015-2019 en organisatieontwikkeling. De uitkomst is een overzicht van opgaven waarmee we op koers liggen en aandachtsgebieden waar (extra) aandacht en inzet van middelen nodig is in de komende jaren.

In het kader van de nieuwe Omgevingswet is de ontwikkeling van Oosterwold interessant, omdat in dit gebied al op een andere manier wordt (samen)gewerkt. Hiervoor wordt vanuit het nationale programma 'Aan de slag met de Omgevingswet' ondersteuning geleverd. Het doel is om samen met de gemeente Almere het proces van vergunningverlening in Oosterwold door te ontwikkelen binnen het gedachtegoed van de Omgevingswet. Ook met de gemeente Dronten is in 2018 een pilot gestart om het proces van vergunningverlening te stroomlijnen met de kaders van de nieuwe Omgevingswet.

Ondanks economische groei en andere ontwikkelingen is het VTH domein op orde

De processen van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) zijn op een klantgerichte, slimme en efficiënte manier ingericht. Hiervoor worden verschillende instrumenten ingezet om initiatiefnemers te faciliteren zoals een frontoffice voor vragen over het vergunningenproces, nog meer uitleg en communicatie over vermindering van emissiebeperkingen in demobijeenkomsten, digitaal communiceren met de klant waar mogelijk, (eigen) webformulieren voor het aanvragen van activiteiten, het organiseren van inloopspreekuren voor initiatiefnemers van Oosterwold en leesbare en handzame vergunningen en toezichtsbrieven..

In 2017 heeft de Rekenkamercommissie een aantal aanbevelingen gedaan en speerpunten benoemd voor de invulling/uitwerking van de Kwaliteitscriteria VTH Waterbeheer. Deze kwaliteitscriteria maken inzichtelijk welke kwaliteit inwoners, bedrijven, instellingen, overheden en opdrachtgevers mogen verwachten bij de uitvoering of invulling van de taken van het waterschap op het gebied van vergunningverlening, handhaving en toezicht. Daarnaast stellen de kwaliteitscriteria eisen aan medewerkers en het proces om de kwaliteit van het werk te waarborgen. In 2018 is gewerkt aan het invulling gegeven van de nog openstaande aanbevelingen kwaliteitscriteria VTH Waterbeheer. Zo zijn de "Kwaliteitscriteria VTH Waterbeheer" geborgd in de "Aangepaste beleidsverklaring Kwaliteitsmanagementsysteem". Met de Waterkracht waterschappen is een verbeterplan kwaliteitscriteria vergunningverlening opgesteld.

De digitalisering binnen de processen vergunningverlening en toezicht en handhaving is verder vormgegeven. Voorbeelden hiervan zijn digitale verzending van de vergunningen en digitale formulieren voor toezicht.

De samenwerking met verschillende overheidsorganisaties waaronder provincie, gemeenten, omgevingsdiensten en andere waterbeheerders voor vergunningverlening, toezicht en handhaving zijn goed onderhouden, met het oog op de Omgevingswet. Deze samenwerking is daar waar nodig verder vormgegeven, uitgewerkt en geïntensiveerd.

Heffingstechnologie

Sinds 2018 is de heffingstechnologie hergepositioneerd binnen Waterschap Zuiderzeeland. Voorheen waren ze onderdeel van het belastingkantoor GBLT.

Discrepantie

Het waterschap is gestart met het goed in beeld brengen van de processen rond discrepantie. Nadere onderzoeken naar discrepantie bij bedrijven is eveneens gestart. Nadat in 2019

representatief onderzoek heeft plaatsgevonden bij de geselecteerde bedrijven uit 2018 kunnen, op basis van de verzamelde gegevens, waarschijnlijk in 2019 heffingsadviezen worden opgesteld.

Met droogte in beeld en verbonden met de veiligheidsregio

In 2018 is binnen de calamiteitenorganisatie vier keer opgeschaald. Twee keer voor een storm en één keer voor een brand met vervuild bluswater. De vierde keer is de calamiteitenorganisatie zes weken operationeel geweest in verband met de droogte. Hierbij bleek besluitvorming op bestuurlijk niveau nodig. De droogte was zowel inhoudelijk als vanwege de duur van de crisis uitzonderlijk. De gehele organisatie heeft tijdens deze periode duidelijk aangetoond dat ze in een dergelijke crisissituatie professioneel handelt. Het was een goed voorbeeld van samenwerking tussen verschillende disciplines en een succesvolle stresstest voor de calamiteitenorganisatie. De droogtecalamiteit is eind 2018 door een extern bureau geëvalueerd. De uitkomsten en leerpunten worden gebruikt om ook in de toekomst adequaat te reageren in het geval van een nieuwe calamiteit. Zo wordt de algemene communicatiestrategie verder uitgewerkt en de planvorming uitgebreid met een communicatiescenario watertekort. Ook worden er afspraken gemaakt over de verantwoordelijkheid van de lijnorganisatie in relatie tot crisisorganisatie voor wat betreft collegebesluiten.

Naast deze praktijkvoorbeelden is het afgelopen jaar het aantal opleidings-, trainings- en oefenactiviteiten uitgebreid om de organisatie verder bekend te maken met netcentrisch werken. De 120 leden van de crisisorganisatie hebben in 2018 ruim twee keer zoveel gebruikgemaakt van het opleidingsprogramma dan in 2017. Eén oefening betrof een vierdaags programma waarin een scenario werd geoefend. Deze oefening heeft ook gediend als toets om te mogen werken met het landelijk crisis management systeem (LCMS), een systeem om korte lijnen te faciliteren met onze partners binnen de veiligheidsregio. De organisatie is in december geslaagd voor deze toets. Het LCMS ondersteunt het waterschap in het netcentrisch werken en maakt het delen van actuele beelden over crises eenvoudiger.

2018 was tevens het eerste jaar waarin Waterschap Zuiderzeeland volledig deelnam aan het Platform Crisisbeheersing Waterschappen Midden-Nederland (PCWMN). Het platform biedt schaalvoordelen in opleidings-, trainings- en oefenactiviteiten en heeft onder andere op het gebied van crisiscommunicatie en scenariodenken bijgedragen aan het optimaal voorbereid zijn van de calamiteitenorganisatie.

In 2018 hebben Waterschap Zuiderzeeland, Hoogheemraadschap Rijnland en Provincie Flevoland opdracht gegeven voor het ontwikkelen van een overstromingsmodel, waarmee real time en snel zelf overstromingsberekeningen gemaakt kunnen worden. Dit model is naar verwachting in de eerste helft van 2019 operationeel.

1.2.2. Omgeving en organisatie

Organisch ontwikkelen in Oosterwold

Op basis van de in maart 2018 getekende samenwerkingsovereenkomst (SOK) Water is het afgelopen jaar verder gewerkt aan de gebiedsontwikkeling in Oosterwold.

Waterkwaliteit is een zorg

In de zomer van 2018 is duidelijk geworden dat de meeste gecontroleerde IBA's in Oosterwold nog niet aan de lozingsnormen van het waterschap voldeden. Vanwege deze constatering is voor de zekerheid ook de waterkwaliteit van vijvers gecontroleerd. In enkele vijvers zijn verhoogde bacteriële waarden aangetroffen. Daarom werd tijdelijk afgeraden om in het water te zwemmen en werd geadviseerd om het water niet te gebruiken voor het besproeien van gewassen. In

samenspraak met de gemeente Almere is door de gebiedsorganisatie Oosterwold een onafhankelijk onderzoek naar de oorzaken uitgevoerd. Er zijn afspraken gemaakt over gezamenlijke communicatie door de betrokken overheden over het gebruik en het nog onvoldoende functioneren van de IBA's. Vanaf november zijn hercontroles uitgevoerd op de werking van de IBA's en wordt het watersysteem gemonitord. Aan de hand van de resultaten wordt bepaald of, en zo ja welke, vervolgstappen nodig zijn. Samen met de bewoners, bedrijven en overheden is gestart met het bepalen van een strategie voor de beheerfase, die volgt na de ontwikkelfase van Oosterwold.

Analyse van verantwoordelijkheden en kosten

In 2018 is ook een externe analyse uitgevoerd naar de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de afzonderlijke partners in Oosterwold. Hierbij zijn de extra kosten die de partners maken voor deze organische gebiedsontwikkeling ten opzichte van een reguliere gebiedsontwikkeling inzichtelijk gemaakt. Uit het onderzoek is duidelijk geworden dat de kosten van het waterschap disproportioneel zijn en dat er voor structurele kosten op dit moment onvoldoende dekkingsbronnen beschikbaar zijn. De uitkomsten van het onderzoek zijn het startpunt om met de betrokken partners afspraken te maken om tot een betere verdeling van de kosten te komen. Hiervoor zijn enkele eerste voorstellen gedaan in het bestuurlijk overleg Oosterwold van december 2018. Besluitvorming over de verdeling van kosten wordt verwacht in 2019.

Internationale Samenwerking

Onder de vlag van Dutch Water Authorities heeft het waterschap aan meerdere projecten in Ethiopië, Indonesië en Colombia gewerkt, samen met andere waterschappen en organisaties uit de watersector. Onder diezelfde vlag heeft het waterschap enkele subsidies verworven voor:

- een omvangrijk project om via vergunningverlening en heffing te zorgen voor een efficiëntere en rechtvaardigere verdeling van schaars water in een deel van Ethiopië en om daarmee conflicten tussen gebruikers te voorkomen;
- een Nederlandse en lokale young expert ter versterking van ons sanitatieproject in Indonesië.

Zuiderzeeland heeft als leidende partner een voorstel voor Ethiopië ingediend onder het Blue Deal subsidieprogramma en heeft bijgedragen aan een Blue Deal voorstel van waterschap De Dommel voor Colombia. De verwachting is dat deze voorstellen in 2019 worden goedgekeurd. De Blue Deal levert voor de lange termijn een financiële bijdrage aan internationale samenwerking door de waterschappen en kan zorgen voor continuering van de projecten die in 2019 aflopen.

Communicatie voor verbinding met de samenleving

Communicatie speelt een cruciale rol voor het waterschap bij de ambitie om de verbinding met de samenleving te versterken. De communicatiestrategie (2017) kent drie focusgebieden: het vergroten van waterbewustzijn, het zijn van een aantrekkelijke werkgever en de bewustwording bij inwoners dat zij invloed kunnen uitoefenen via het democratisch gekozen bestuur.

In 2018 was het 100 jaar geleden dat de Zuiderzeewet is aangenomen. In de periode tot nu is er ontzettend veel gebeurd. In 2018 is hier aandacht aan besteed met onder andere tentoonstellingen, lezingen en theatervoorstellingen. Waterschap Zuiderzeeland was actief betrokken bij de viering en heeft het jongerendebat georganiseerd tussen vier middelbare scholen uit het beheergebied. Een mooie manier om het belang van het waterschap onder de aandacht te brengen bij jongeren.

Een ander resultaat is de corporate story ('ons verhaal'). Begin 2018 is deze gelanceerd en dient onder andere als middel voor arbeidsmarktcommunicatie. Het vertelt beknopt wat het waterschap doet en waar zij voor staat. In 2018 is eveneens een opkomstbevorderende verkiezingscampagne opgezet voor de verkiezingen die op 20 maart 2019 plaats hebben gevonden.

1.2.3. Water en Ruimte

Verbinden van waterbeheer aan maatschappelijke opgaven

In het beheergebied van Waterschap Zuiderzeeland bestaat de komende jaren een aantal grote opgaven. Voorbeelden hiervan zijn de transitie naar een circulaire economie, het aanpassen aan klimaatverandering (klimaatadaptatie) en het werken aan een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving. Bij al deze opgaven is het gesprek tussen het waterschap, gemeenten, provincie en maatschappelijke partners van groot belang. Vanwege onze gezamenlijke verantwoordelijkheid én omdat ruimtelijke ontwikkelingen en waterbeheer onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

Met de toegenomen economische groei neemt het aantal en het tempo van ruimtelijke ontwikkelingen in het gebied toe. Dit heeft in 2018 geresulteerd in circa 30% meer watertoetsaanvragen ten opzichte van voorgaand jaar. Dit betreft zowel kleine plannen zoals uitbreidingen op boerenerven als grote gebiedsontwikkelingen. Het waterschap is intensief betrokken bij bijvoorbeeld de ruimtelijke ontwikkeling van Almere Oosterwold, Almere Duin, Luchthaven Lelystad en Nieuwe Natuur Schokland. In deze trajecten adviseert het waterschap over hoe de onderwerpen waterveiligheid, waterkwaliteit en/of waterkwantiteit een plek kunnen krijgen in de plannen. Het waterschap heeft onvoldoende capaciteit om bij alle ruimtelijke initiatieven betrokken te zijn. Dat betekent dat het waterschap keuzes heeft gemaakt in zijn rolinvulling, waardoor betrokkenheid bij de ene gebiedsontwikkeling uitgebreider is dan bij een andere gebiedsontwikkeling.

Instrumenten voor samenwerking

Ondanks de beperkte capaciteit, wil het waterschap de verbinding houden met andere maatschappelijke ontwikkelingen. Ter ondersteuning van gesprekken met gebiedspartners over de kansen die water biedt, is in 2018 een Praatplaat 'Wonen en werken in de polder; water en ruimtelijke ontwikkelingen' gelanceerd. Deze is ook via de website op een interactieve manier te raadplegen.

Samenwerkingsverband Klimaatadaptatie

Flevoland is volop aan de slag met het uitvoeren van stresstesten. In de Deltabeslissing Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) is in 2017 op nationaal niveau als doel gesteld dat Nederland in 2050 zo goed mogelijk klimaatbestendig en waterrobuust is ingericht voor wateroverlast, droogte, hitte en overstromingen en dat bij (her)ontwikkelingen geen extra risico op schade en slachtoffers ontstaat voor zover dat redelijkerwijs haalbaar is. De eerste stap hierin is het uitvoeren van een zogenaamde 'stresstest' waarin we onderzoeken wat de effecten van klimaatverandering zijn voor het stedelijk en landelijk gebied voor de thema's wateroverlast, hitte, droogte en overstroming. Samen met de gemeenten, GGD en RWS in Flevoland vormt het waterschap het samenwerkingsverband Klimaatadaptatie Flevoland. Binnen deze samenwerking is het waterschap voortvarend aan de slag gegaan. Het concept van de 'stresstest in 1 dag' is ontwikkeld, en deze is in 2018 succesvol uitgevoerd in Zeewolde en Lelystad. In 2019 volgen Dronten en Urk en het landelijk gebied.

KNMI - klimaatscenario's voor Flevoland

In 2018 heeft het KNMI in opdracht van het samenwerkingsverband Klimaatadaptatie Flevoland (KAF) een klimaatpresentatie gemaakt voor Flevoland. Klimaatscenario's geven samen met de gegevens van meteostations en neerslagstations in het beheergebied inzicht in het huidige klimaat in Flevoland en hoe het klimaat in Flevoland zich in de toekomst mogelijk zal ontwikkelen. De klimaatpresentatie is in december 2018 door het KNMI gepresenteerd aan de bestuurders van de partijen die deelnemen aan het KAF. De overheden in Flevoland zullen de informatie in de

klimaatpresentatie gebruiken als bron voor kwetsbaarheidsanalyses (klimaatstresstesten) en omgevingsvisies.

Waterbeheer in stedelijk gebied

Ook in stedelijk gebied werken we aan de doelen voor schoon en voldoende water, maar er zijn, ten opzichte van het landelijk gebied, verschillende aspecten die extra aandacht vragen bij de taakuitoefening. Bijvoorbeeld het werken aan een klimaatbestendige inrichting van het gebied, het borgen van waterbelangen in de ruimtelijke ordening en het afstemmen van het waterbeheer op de gewenste functies. Op basis van een kwalitatieve evaluatie van de uitvoering van beheer en onderhoud in stedelijk gebied, is gestart met een bestuurlijke discussie over de werkwijze in stedelijk gebied en de betrokkenheid van bewoners daarbij. Daarbij is onder andere gekeken naar de vraag of de huidige kwaliteitsniveaus voor het beheer en onderhoud in stedelijk gebied aangepast moeten worden. In het voorjaar van 2019 wordt een visie opgesteld over de rol en taakopvatting van het waterschap in het stedelijk gebied en de wijze hoe het waterschap omgaat met zijn omgeving.

Naast specifieke afspraken omtrent beheer en onderhoud, is gebleken dat een gezamenlijk waterplan een goede basis vormt voor verdere samenwerking met gemeenten. Daarbij wordt de vorm afgestemd op de opgaven binnen de betreffende gemeente. In 2017 is het Waterplan Almere vastgesteld. Inmiddels plukt het waterschap de vruchten van een intensievere samenwerking met de gemeente. Dit heeft onder andere geleid tot een besluit over de KRW-maatregel in het Weerwater en Noorderplassen, naast intensievere samenwerking op het gebied van o.a. waterbewustzijn, klimaatadaptatie en waterkwaliteit/medicijnresten. Naast Almere is in 2018 met twee andere gemeenten samengewerkt aan de uitwerking van een gezamenlijk waterplan. Als riool- en stedelijk waterbeheerder van Zeewolde, werkt het waterschap samen met maatschappelijke partners, verenigingen en bewoners aan een actualisatie van het Waterplan Zeewolde 2011-2021. Samen met de gemeente Noordoostpolder is een 'Watertakenplan Noordoostpolder' opgesteld. Deze processen worden in 2019 afgerond. Met de gemeente Lelystad zijn in 2018 afspraken gemaakt om in de komende periode aan de slag te gaan met een Waterplan.

Evaluatie Waterkader

In het Waterbeheerplan (WBP3) 2016-2021 is opgenomen dat het waterschap streeft naar een toekomstbestendige ruimtelijke inrichting van het beheergebied. Dit wordt bereikt door ruimtelijke initiatieven tijdig te signaleren en hierop in te spelen. Hiervoor beschikt het waterschap over een aantal instrumenten, namelijk de wettelijke watertoets, het Waterkader, boekje De Uitbeelding, het afwegingskader initiatieven derden en de praatplaat. Elk instrument werkt op zijn eigen niveau, beleidsmatig, instrumenteel of inspirerend.

Zoals afgesproken in het WBP, is in 2018 de evaluatie van het waterkader afgerond. De andere instrumenten zijn in deze evaluatie ook meegenomen en in samenhang bekeken. De evaluatie bestond behalve uit een bureaustudie ook uit het samen met de betrokken partijen evalueren van verschillende casussen. Een mooi resultaat van de evaluatie is dat het waterschap vanuit de casussen complimenten krijgt voor de manier van werken, de manier van meedenken en de oplossingsgerichtheid. In de casussen blijkt dat waterdoelstellingen worden behaald door samenwerking.

1.2.4. Bedrijfsvoering

Financiële positie: Schulden verlaagd, reserves verhoogd

Het waterschap heeft al jaren een goede financiële uitgangspositie met een stabiele, beperkte tariefsontwikkeling en een relatief lage schuldenomvang. De financiële positie is over heel 2018 stabiel gebleven en op een aantal punten zelfs iets verbeterd. De reserveomvang is per saldo iets toegenomen door een positief jaarresultaat. De schuldenpositie is iets afgenomen. Bij GBLT is extra aandacht geweest voor de tijdige aanslagoplegging en inning. In 2018 heeft dit geleid tot een daling van het saldo aan belastingdebiteuren. Bekend is dat het waterschap in de komende jaren te maken krijgt met omvangrijke (investerings)opgaven. Om de goede financiële uitgangspositie van het waterschap ook in de toekomst te kunnen blijven borgen, was voorzien dat in 2018, op basis van een verbeterd inzicht in toekomstige investeringsopgaven, een actualisatie gepland wordt van het reserve- en schuldenbeleid. Deze is doorgeschoven naar 2020. De verwachting is dat er dan

een beter beeld bestaat van de potentiële effecten van toekomstige (investerings)opgaven op de financiële positie van het waterschap.

Transitie naar diensten digitaal, slimmer, sneller, veilig en toegankelijk

Met de informatiestrategie is het waterschap net als andere overheden volop in een transitie om diensten digitaal, slimmer, sneller, veilig en toegankelijker beschikbaar te stellen aan zijn omgeving. De zorg voor ons 'digitale waterschap' is even belangrijk als het 'fysieke waterschap'. In 2018 hebben we o.a. onze ontwerplegger digitaal gepubliceerd. Deze digitale ontsluiting is de eerste stap om onze legger te laten aansluiten bij de veranderingen van de omgevingswet.

In de in 2017 vastgestelde informatiestrategie zijn hiervoor de speerpunten benoemd. In het kader van verdere digitalisering heeft het waterschap in 2018 een nieuwe omgeving in gebruik genomen, die het digitaal werken en samenwerken beter en flexibeler ondersteunt. Het is ook het fundament waarop verdere digitale dienstverlening naar burgers en bedrijven en medeoverheden vorm krijgt. De implementatie daarvan is gestart en loopt door in 2019.

Het ICT-datacentrum is succesvol ondergebracht bij WDODelta en er zijn goede afspraken over de ICT-samenwerking daarvoor. Er is ook een onderzoek gestart naar het verder intensiveren van deze samenwerking en de resultaten en besluitvorming daarover worden in 2019 verwacht. Begin 2018 zijn de resultaten in een audit over de landelijke Baseline Informatieveiligheid Waterschappen (BIWA) bekend geworden. Ons waterschap heeft een stabiele basis gelegd voor informatiebeveiliging. We blijven evenwel alert en actief om de toenemende dreigingen het hoofd te bieden. Daarbij werken we toe naar de nieuwe landelijk vastgestelde Baseline Informatieveiligheid voor de Overheid (BIO) die in 2020 in werking treedt.

Implementatie nieuwe eisen uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)

Op 25 mei 2018 is de Algemene Verordening Gegevensbescherming in werking getreden. In de gehele Europese Unie gelden nu scherpere regels ten aanzien van privacybescherming. Ook voor ons waterschap heeft dit gevolgen gehad. Om te voldoen aan de eisen uit de AVG heeft het dagelijks bestuur onder andere een nieuw privacybeleid vastgesteld, is de concerncontroller als Functionaris Gegevensbescherming (FG) benoemd en is een Privacy Coördinator aangesteld. Daarnaast zijn de nodige risicoanalyses en inventarisaties uitgevoerd met betrekking tot onze gegevensverwerkingen. Verder is door een extern bureau een audit uitgevoerd, bij wijze van nulmeting, en is gestart met het bepalen van een interne bewustwordingscampagne. In 2019 zal dit verder worden uitgevoerd.

Verdere professionalisering inkoop

Duurzaamheid

In 2018 zijn vier pilots voor Duurzaam Grond-, Weg- en Waterbouw afgerond. Er zijn ambitiewijzers opgesteld voor maaien, baggeren, gemaal Vissering en een omgevingswijzer voor de dijkversterking Drontermeerdijk. Duurzaamheid is meegenomen als belangrijk criterium in de aanbesteding van gemaal Vissering. De aanbesteding voor schoonmaakmiddelen voor de industriële schoonmaak is afgerond. Er zijn grotendeels biobased schoonmaakmiddelen ingekocht, waarbij het aantal kankerverwekkende stoffen is gereduceerd en de afbreekbaarheid van stoffen is gemaximaliseerd.

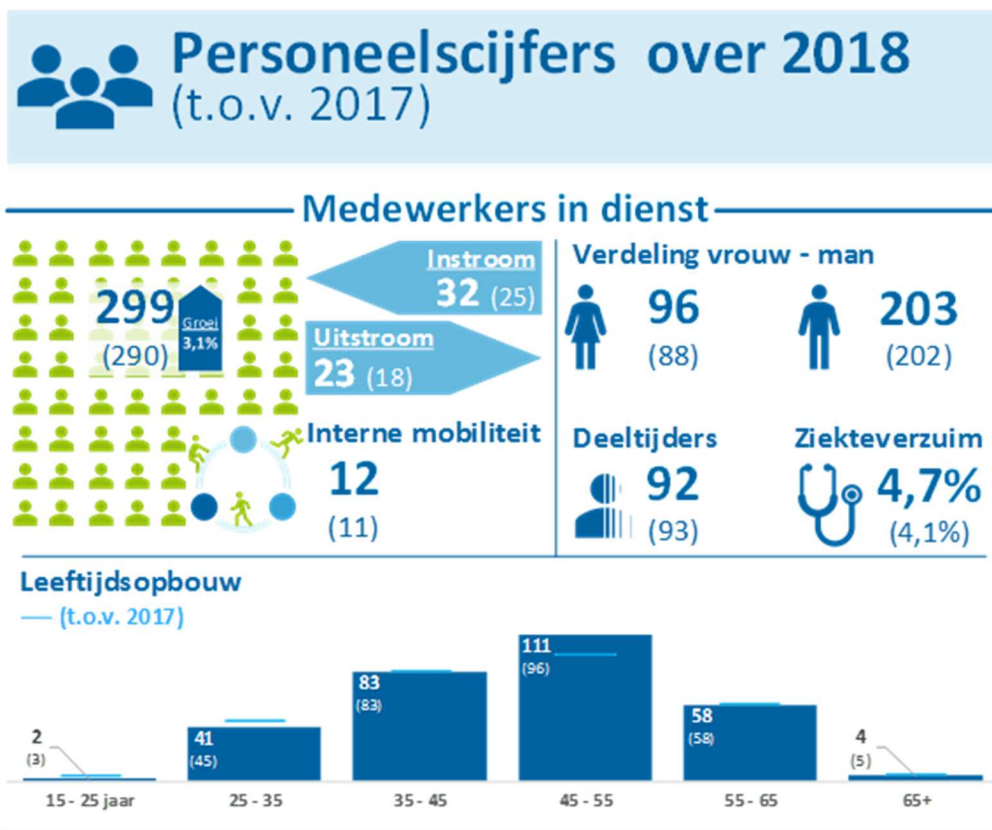
Digitaliseringsslag en aanpassing werkwijzen rondom inkoop

De inkooporganisatie professionaliseert in 2018 verder. De bestuurlijke ambities op het gebied van grondstoffen, duurzaamheid en energie maken dat standaardoplossingen uit de markt steeds minder voldoen. Dit maakt dat inkoop complexer wordt en steeds meer gebruikt wordt als middel om doelen te realiseren. Dit is onder meer terug te zien bij projecten als energie en grondstoffen, verduurzaming gemaal Vissering, maar ook bij de dijkversterkingsopgaven.

Tegelijkertijd wordt de Europese en nationale wet- en regelgeving op het gebied van inkoop uitgebreider en complexer. Om deze uitdaging aan te kunnen, is op het gebied van inkoop samenwerking gezocht met WDODelta. De samenwerking met WDODelta zit daarbij niet alleen op het bundelen van de krachten van de inkoopadviseurs, maar ook op het verregaand samenwerken binnen de inkoopbedrijfsvoering en contractmanagement.

Organisatie en Personeel

Waterschap Zuiderzeeland wil en moet omgaan met de maatschappelijke opgaven van deze tijd. Dit vraagt om een toekomstbestendige organisatie die voldoende wendbaar en weerbaar is. Hierbij staat het aangaan van allianties (samenwerkingsverbanden) centraal, omdat het werken met water in deze netwerksamenleving alleen lukt samen met anderen.

Sturen op prestatie

Een toekomstbestendige organisatie stelt ook eisen aan hoe de organisatie omgaat met de inzet van arbeid. Begin 2018 zijn hierover afspraken gemaakt tussen de Algemene Vergadering, het college van DenH en de ambtelijke organisatie die ondersteunend zijn aan goed werkgeverschap, rekening houden met arbeidsmarktontwikkelingen en onze (gebieds)opgaven. Afsproken is om te sturen op prestatie (loonsom) in plaats van op fte's. In december 2018 heeft een inspiratiesessie met de Algemene Vergadering plaatsgevonden om nader te duiden hoe dat eruitziet. De uitkomsten van deze sessie worden meegenomen en verwerkt in de verdere organisatieontwikkeling en in de informatievoorziening naar de AV.

Daarnaast is in 2018 gestart met talentgedreven werken. Door een zo direct mogelijke koppeling te maken tussen het unieke talent van elke medewerker en wat onze klant/inwoner nodig heeft, wordt het werk inspirerender en levert iedereen met zijn of haar unieke talent een bijdrage aan de organisatie doelstellingen. Daar draait het uiteindelijk om. In 2019 wordt hieraan, samen met en voor alle medewerkers en het bestuur, verder vormgegeven.

Grote inzet ontwikkeling medewerkers

De visie van Zuiderzeeland op leren en ontwikkelen is dat blijvend leren cruciaal is om goed te anticiperen en te reageren op huidige en toekomstige ontwikkelingen. In 2018 is er weer een groot beroep gedaan op het Persoonsgebonden Basis Budget (PBB) vanuit de cao, waarmee medewerkers zelf de regie en verantwoordelijkheid kunnen nemen voor hun ontwikkeling.

Arbeidsmarkt

Om jong talent te binden aan het waterschap is in 2018 een nieuw tweejarig traineeship gestart in samenwerking met Waterkracht. In totaal zijn binnen de Waterkracht waterschappen 7 trainees geworven. Binnen Zuiderzeeland zijn tot op heden 4 medewerkers aangenomen die vallen onder de doelgroep van de Participatiewet. Begin 2018 zijn extra kansen gecreëerd binnen de aanbestedingscontracten groenvoorziening en schoonmaak. Dit wordt verder voortgezet bij nieuwe aanbestedingscontracten.

Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA)

De WNRA zorgt ervoor dat ambtenaren dezelfde arbeidsrelatie krijgen als werknemers in het bedrijfsleven. In 2018 zijn, in nauwe samenwerking met de Unie van Waterschappen en Waterkracht, de eerste stappen gezet om deze wet per 1 januari 2020 te implementeren. Een mijlpaal hierbij is de oprichting van een nieuwe werkgeversvereniging voor de waterschapssector, de Vereniging werken voor waterschappen (Vwwv). De vereniging neemt vanaf 1 januari 2019 de werkgeverstaken over van de Unie van Waterschappen.

Nieuwe CAO

In de zomer van 2018 is de nieuwe cao tot stand gekomen. De waterschappen willen hiermee invulling geven aan modern werkgeverschap en willen medewerkers blijven binden en boeien. De belangrijkste punten uit de nieuwe cao zijn:

- salarisafspraken waarmee wij weer in de pas lopen met onze medeoverheden;
- vereenvoudiging van het Individueel Keuze Budget (IKB);
- mogelijkheid om bovengemiddelde prestaties beter te kunnen belonen;
- ruimte om zelf invulling te geven aan de uitvoering van de gesprekscyclus waarbij een constructieve dialoog tussen medewerker en leidinggevende centraal staat.

Duurzame inzetbaarheid

Om de duurzame inzetbaarheid van de medewerkers van Waterschap Zuiderzeeland te vergroten is in 2018 het vitaliteitsprogramma voortgezet. Samen met de arbodienst zijn onder meer trainingen georganiseerd gericht op verzuimpreventie en inzetbaarheid, is er vanuit de ZZL Academie een summer en winter school georganiseerd en zijn er activiteiten georganiseerd, gericht op het fysiek en mentaal fit en weerbaar houden van de medewerkers.

Ziekteverzuim

In 2018 is het ziekteverzuim gestegen ten opzichte van de jaren ervoor. Het gemiddelde verzuimpercentage betrof 4,7%. Mede door middel van het hiervoor genoemde vitaliteitsprogramma en de samenwerking met onze arbodienst, wordt gewerkt aan het verlagen van het verzuimpercentage tot onder de norm van 4,5%.

1.2.5. Investerings programma Algemeen

Speciale projecten

Speciale investering		Programma		Financieel	Planning
Windpark Hanze		Algemeen		€ 10 mln (verstrekking achtergestelde lening)	2018-2023
Onderzoeksfase	X	Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond
In maart 2018 heeft de AV onder een aantal voorwaarden ingestemd met het aangaan van een samenwerking met Windpark Hanze voor de realisatie van een windpark. Dit om invulling te geven aan de energiedoelstellingen van het waterschap. De AV heeft tevens ingestemd met het verstrekken van een achtergestelde lening van maximaal € 10 miljoen. In de periode daarna is deze samenwerking verder uitgewerkt. Op 17 oktober 2018 is een samenwerkingsovereenkomst en een leningovereenkomst met vereniging Windpark Hanze getekend en is gezamenlijk de project-B.V. Windpark Hanze opgericht van waaruit het windpark gerealiseerd zal worden. Het waterschap is aandeelhouder en medebestuurder van deze project-BV. De achtergestelde lening wordt in delen verstrekt. Het eerste leningdeel van € 400.000 is eind 2018 verstrekt. Het college heeft besloten om het renterisico op de achtergestelde lening af te dekken middels het afsluiten van een lening met uitgestelde storting(en). In het resterende deel van 2018 is Windpark Hanze B.V. verder gegaan met de ontwikkeling van het windpark. De focus heeft daarbij gelegen op de uitwerking van het voorkeursalternatief en het vergunningstraject. De verwachting is dat de vergunning in het voorjaar van 2019 zal worden verkregen. Voor de realisatie van het windpark zelf wordt samenwerking gezocht met twee aangrenzende windparken. Dit onder meer vanwege de provinciale eis dat er in de regio gelijke typen windmolens gemaakt moeten worden.					

Overzicht van de in het boekjaar afgeronde maatregelen

- Uiterlijk in 2018 hebben we inzicht in onze inhoudelijke, bestuurlijke en organisatorische opgaven richting de toekomst (scope tot 2045).
- Uiterlijk in 2018 hebben we inzicht in mogelijke handelingsperspectieven en transitiepaden om op robuuste wijze de toekomst tegemoet te blijven treden.
- In 2018 zorgt het waterschap voor duidelijkheid onder eigenaren, gebruikers en medeoverheden in de buitendijkse gebieden over de rolverdeling bij calamiteiten. Hiertoe start het waterschap in 2017 een dialoog met gemeenten.
- Het waterschap heeft zijn rol in het stedelijk gebied uiterlijk in 2018 geprofessionaliseerd.

1.3. Wat heeft het gekost?

Overzicht programma Algemeen (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Functionele overheid	8,4	8,2	7,1	7,5
Omgeving en organisatie	1,8	1,8	1,3	1,8
Water en ruimte	1,5	1,3	1,3	0,8
Bedrijfsvoering	13,9	14,1	14,7	13,4
Totaal programmalasten	25,6	25,4	24,4	23,5

2. Programma Waterveiligheid

2.1. Wat hebben we bereikt?

Onze dijken hebben er ook in 2018 voor gezorgd dat onze inwoners veilig kunnen wonen, werken en recreëren. De dijken hebben de januaristorm en zomerse droogte goed doorstaan en het beheer en onderhoud is op orde. Om ook in de toekomst de waterveiligheid te borgen, hebben we het plan voor de versterking van de Drontermeerdijk opgesteld. De IJsselmeerdijk is als eerste primaire waterkering beoordeeld volgens de nieuwe normen en ook deze dijk moet worden versterkt. We willen klaarstaan voor de toekomstige versterkingen door deze planmatig op te pakken. De buitendijkse waterkeringen bij Zeewolde zijn op orde gebracht. Daarmee voldoen nu alle buitendijkse waterkeringen aan de norm. Ruimtelijke ontwikkelingen op en rond onze dijken hebben we op het netvlies. Het waterschap is bij deze ontwikkelingen betrokken vanuit het waterveiligheidsbelang.

2.2. Wat hebben we gedaan?

2.2.1. Veilige omgeving om te wonen, werken en recreëren

Beheer en onderhoud op orde

Het beheer en onderhoud aan onze dijken is in 2018 grotendeels volgens plan uitgevoerd. De uitgevoerde onderhoudsmaatregelen bestaan uit het bijstorten van stortsteen, het herzetten van dijkbekleding, onderhouden van drainage, maaien van de dijken, vernieuwen van afrasteringen en het ruimen van vuil na hoogwater. Door de extreem lage waterstanden in de rivieren in het najaar van 2018 als gevolg van de aanhoudende droogte werd het waterschap geconfronteerd met een "laagwatertoeslag" voor de aanvoer van stortsteen. De Algemene Vergadering heeft daarom op 27 november ingestemd om het grootste deel van het stortsteen aan te brengen in 2019. Een jaar uitstel heeft geen nadelige invloed op de dijkveiligheid. Bij de strekdam Urk is wel stortsteen bijgestort.

UITGEVOERDE WERKZAAMHEDEN IN 2018

Dijken veilig in weer en wind

Onze dijken hebben in 2018 verschillende weersinvloeden voor de kiezen gekregen. Op 3 en 18 januari 2018 heeft het gestormd. De storm van 18 januari was een zware westerstorm met windkracht 10. De calamiteitenorganisatie en de dijkwacht zijn ingesteld. De dijken hebben beide stormen meer dan goed doorstaan. Er zijn geen beschadigingen geconstateerd, wel is een forse hoeveelheid vuil na het hoogwater achtergebleven en opgeruimd. De langdurige droogte van 2018 hebben de dijken ook goed doorstaan. Op verschillende momenten zijn dijkinspecties uitgevoerd. De grasmatten waren geel en dor en de groei van het gras is tot stilstand gekomen. In de zomerperiode is daardoor niet gemaaid en geruimd. In het kleidek van de Oostvaardersdijk, Ketelmeerdijk en Vossemeerdijk zijn enkele scheuren aangetroffen die in de meeste gevallen niet tot in de zandkern van de dijk liepen. Na de regen aan het eind van de zomer is de grasmatten hersteld en zijn de meeste scheuren vanzelf dichtgetrokken. Herstel van enkele grote scheuren is uitgevoerd en op schadeplekken is gras gezaaid.

Trots op onze dijken

De verbinding met de samenleving is in 2018 nog beter op het netvlies gekomen met vele kleine en grote ontwikkelingen. Onze dijkopzichter liet zich zien in de natuurserie 'Wildernis onder water' met uitleg over graafschade in onze dijken. We waren prominent aanwezig op de landelijke veiligheidsdag in Almere. Ten tijde van de januaristorm in 2018 waren we zichtbaar in lokale, regionale en landelijke media. We hebben nieuwe hectometerbordjes ontworpen voor onze waterkeringen (met logo, dijknaam en hectometerring) ter vervanging van de betonpaaltjes.

Dijkovergang leidt tot blijdschap op Urk

De nieuwe dijkovergang aan de Westermeerdijk bij Urk is in september 2018 in gebruik genomen. Dit is een gezamenlijk project van gemeente Urk en het waterschap. Het project is gedeeltelijk gefinancierd uit het Dijk & Waterfonds. Het pad is een wens die breed leefde op Urk. Dankzij de dijkovergang hoeven fietsers niet meer af te stappen om over de dijk te gaan en ook mindervaliden kunnen nu de dijk oversteken en een rondje bos en dijk maken.

Planten bedreigen dijkbedekking

Op steeds meer plekken op onze waterkeringen komen gebiedsvreemde planten voor, zoals de Japanse duizendknoop en de reuzenberenklauw. Deze exoten zijn schadelijk voor de waterkering omdat ze de dijkbedekking kapot maken. In 2018 heeft het waterschap, na afstemming met medeoverheden, verschillende milieuvriendelijke bestrijdingstechnieken toegepast, zoals branden of afdekken van de exoten. Dit leidt nog tot onvoldoende resultaat. Het college heeft daarom voor de Japanse duizendknoop ingestemd met het aanvragen van een ontheffing voor het gebruik van een chemisch bestrijdingsmiddel. In 2018 is het middel nog niet toegepast. Wel is kennis van binnenlandse en buitenlandse specialisten verkregen voor de meest zorgvuldige en effectieve toepassing. De verwachting is dat de benodigde bestrijdingsinzet de komende jaren zal toenemen.

Mest en prijzen van invloed op pacht

In 2018 zijn iets minder keringen in pacht uitgegeven onder andere als gevolg van dijkwerkzaamheden. Een aantal ontwikkelingen leiden mogelijk tot minder interesse voor het pachten van onze keringen. Enkele pachters hebben aangegeven de prijzen te hoog te vinden, de prijzen zijn echter marktconform bepaald. Ook worden landelijk gesprekken gevoerd of en hoe primaire keringen in de toekomst mee mogen tellen als landbouwgrond voor de mestwetgeving. In 2020 bespreekt het ministerie dit met de sector en de waterschappen.

Meer (complexe) vergunningsaanvragen

Het aantal vergunningsaanvragen is fors toegenomen als gevolg van groei van de economie. Projecten op of aan onze keringen die eerder 'on hold' stonden, worden nu gelijktijdig in uitvoering genomen. Het gaat dan onder andere om Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, Havenkwartier Zeewolde, dijkreconstructie kruising Ganzenweg-Knardijk, dijkovergang en havengebied van Urk en aanleg van diverse kabels en leidingen. Het waterschap wil in een vroeg

stadium betrokken zijn om daarmee het waterbelang te borgen. Zo geven onze dijkopzichters veel technisch advies in de beginfase van projecten. Dit vraagt veel personele inzet.

Control voor zorgplicht versterkt

Het waterschap heeft een zorgplicht voor de primaire waterkeringen. De zorgplicht houdt in dat het waterschap de wettelijke taak heeft om de primaire waterkeringen aan de veiligheidseisen te laten voldoen én voor het preventieve beheer en onderhoud te zorgen. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) heeft afgelopen najaar bij Waterschap Zuiderzeeland een inspectie uitgevoerd naar de wijze waarop het waterschap vorm en inhoud geeft aan de zorgplicht voor de primaire waterkeringen. De ILT concludeert dat Waterschap Zuiderzeeland nagenoeg in control is. De ILT heeft een aantal aandachtspunten geconstateerd. Het waterschap gaat maatregelen nemen om deze te ondervangen. Hiermee verwacht het waterschap volledig in control te zijn.

Een harde beoordelingsnoot gekraakt

Op dit moment is één van de belangrijkste onderwerpen binnen waterveiligheid het beoordelen van al onze primaire keringen aan de (nieuwe) overstromingsnormen. Eind november 2018 is een goedkeuring verkregen van de toezichthouder Inspectie Leefomgeving en Transport voor het eerste dijktraject 8_3. Dit behelst het stuk kering lopende van Knardijk tot Ketelbrug (IJsselmeerdijk en een deel van de Oostvaardersdijk). Het traject is als onvoldoende beoordeeld waarbij vooral hoogtetekort en de dijkbekleding bepalende factoren zijn. Het uitvoeren van de beoordeling was een taak opgave en tevens een leertraject voor zowel het waterschap als de toezichthouder. Uiteindelijk hebben we een halfjaar vertraging opgelopen en is de geplande start van de voorverkenning (de volgende stap na de beoordeling) voor het project IJsselmeerdijk daardoor uitgesteld.

Uit de ervaring met het beoordelingsproces tot nu toe volgt dat de komende jaren meer onderzoek noodzakelijk is dan eerder werd gedacht (asfalt- en geohydrologisch onderzoek) en dat de prijzen hoger liggen (grondonderzoek). De prognose van de kosten voor de komende jaren wijkt daardoor fors af van wat eerder was begroot. In de Algemene Vergadering van oktober heeft de AV besloten om meer middelen beschikbaar te stellen en daarnaast meer tijd te nemen voor het verkrijgen van een gedetailleerd beeld van onze keringen. Daarmee blijven we voldoen aan de wettelijke normen, namelijk een veiligheidsbeeld voor ons beheergebied eind 2022. Voor een aantal minder urgente dijktrajecten nemen we tot eind 2024 de tijd om een gedetailleerd beeld op te stellen.

Op basis van een eerder uitgevoerde quickscan verwachten we een grote versterkingsopgave die in de periode tot aan 2050 gerealiseerd zal moeten worden en die ook een grote impact zal hebben op de organisatie van het waterschap. In 2018 is gestart met het maken van een programmaplan, waarin benodigde kennis, capaciteit en middelen in kaart worden gebracht om deze versterkingsopgave te kunnen realiseren.

Werk met werk maken

We hebben ruimtelijke ontwikkelingen goed op het netvlies. Daar waar het koppelen van onze waterveiligheidsopgave aan ruimtelijke ontwikkelingen maatschappelijke meerwaarde kan bieden, onderzoeken we de mogelijkheden. Het eerste project waarbij we die koppeling hebben gemaakt, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, gaat richting realisatie. Een ander project waaraan we onze opgave mogelijk kunnen koppelen is de ontwikkeling van Almere Poort. Daarom hebben we besloten om de beoordeling van het dijktraject bij Almere Poort (dijktraject 8_2, de IJmeerdijk en Oostvaardersdijk) met voorrang op te pakken in 2019.

Alle buitendijkse gebieden op orde

Het buitendijks gebied "Zeewolde" was het laatste gebied waar het waterschap de (buitendijkse) kering eenmalig op orde moest brengen. In het najaar van 2018 zijn de werkzaamheden in de deelgebieden Pluuthaven en de Rede gestart. In het eerste kwartaal van 2019 zijn deze werkzaamheden afgerond. Deelgebied Eilandgracht/ kop Noordereiland in "Zeewolde" was al eerder afgerond. Een projectmatige aanpak met goede projectbeheersing, omgevingsmanagement en continue aandacht voor risico's heeft geleid tot een prachtig resultaat, tevreden bewoners én een financieel voordeel op het investeringskrediet. In 2018 is er ook duidelijkheid gekomen over veertien andere buitendijkse gebieden. De provincie heeft deze in 2018 naar aanleiding van nieuw provinciaal beleid geschrapt uit de provinciale verordening. Hiermee heeft het waterschap nog een

zorgplicht in tien buitendijkse gebieden. Deze gebieden heeft het waterschap in 2018 voor de tweede maal getoetst aan de provinciale veiligheidsnormen. Hieruit volgde dat alle buitendijkse gebieden, inclusief de versterkte gebieden in Zeewolde, voldoen aan de norm.

Havenkwartier Zeewolde volop in uitvoering

Gemeente Zeewolde ontwikkelt het Havenkwartier. De primaire kering wordt omgelegd, waarmee een nieuw buitendijks gebied ontstaat. Het buitendijks gebied wordt beschermd door een regionale kering. In 2018 is gestart met het bouwen van een schutsluis in de toekomstige primaire kering en met de voorbereidingen voor een keersluis in de toekomstige regionale kering. Hiermee wordt een extra vaarverbinding aangelegd tussen de polder en het randmeer. Het waterschap is hierbij betrokken als vergunningverlener en toekomstig beheerder van de omgelegde primaire kering. Het werk is naar verwachting eind 2019 afgerond.

Voormalige C-kering wordt deels regionale en deels overig kering

Met de nieuwe normen is de primaire status voor de waterkeringen tussen de Kadoelerkeersluis en Blokzijl vervallen. Tot 1 januari 2019 gold een overgangstermijn voor deze keringen. De provincie Flevoland heeft de kering in het najaar van 2018 aangewezen als regionale kering. Het waterschap wijst in 2019 het Overijsselse deel van de kering in de Keur aan als overige kering met dezelfde norm als het Flevolandse deel. In 2023 toetst het waterschap de kering aan de vastgestelde norm. Eventuele versterking van de kunstwerken in het Flevolandse deel wordt nog eenmalig betaald vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Uit onderzoek blijkt dat het Overijsselse deel van de kering niet versterkt hoeft te worden.

Gebiedsproces Knardijk van start gegaan

Het waterschap heeft in 2018 met mogelijke initiatiefnemers (waaronder sport, recreatie, cultuur) en belanghebbenden (waaronder pachters en terreinbeheerders) verkennende gesprekken gevoerd. Provincie Flevoland, gemeenten Lelystad en Zeewolde en het waterschap trekken hierin samen op. Parallel aan het gebiedsproces heeft het waterschap gewerkt aan een voorstel voor wijziging van de Keur, legger en het opstellen van een beleidsregel voor de Knardijk. Hiermee borgt het waterschap de nieuwe status van de Knardijk om zo initiatiefnemers duidelijkheid te bieden. Dit voorstel wordt, in samenhang met het gebiedsproces, voor de zomer van 2019 aan de Algemene Vergadering voorgelegd.

Versterking door aanleg MSNF

In de eerste helft van 2018 hebben we een deel van het traject 7_2 ter hoogte van de toekomstige Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland (MSNF) beoordeeld. Deze beoordeling is goedgekeurd door de ILT, zodat een koppeling van de waterveiligheidsopgave met dit project mogelijk is. Uit de beoordeling volgt dat het dijktraject niet voldoet. Het traject is aangemeld voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma. Uit een eerste onderzoek in 2018 blijkt dat de versterkingsopgave gedeeltelijk kan worden opgelost door de aan te leggen havendam robuuster uit te voeren dan noodzakelijk is voor de havenfunctie. Deze havendam kan dan ook aangewezen worden als primaire waterkering. In overleg met het Hoogwaterbeschermingsprogramma en de provincie Flevoland wordt deze variant uitgewerkt.

Drontermeerdijk onderweg naar Projectplan Waterwet

De Drontermeerdijk bevindt zich in het effectgebied van de bypass bij Kampen (het project IJsseldelta-Zuid). Met de versterking van de Drontermeerdijk borgen we de waterveiligheid van ons beheergebied bij inzet van de bypass en verwijdering van de Roggebotsluis. Waterschap Zuiderzeeland is de uitvoerende partij voor de versterking van de Drontermeerdijk met daarop de N306. De kosten worden door het Rijk betaald. In 2017 is geconstateerd dat we fors meer geld nodig hebben om de planuitwerking te kunnen uitvoeren. In 2018 is met het Rijk afgesproken dat

de extra benodigde middelen vergoed worden bij de projectbeslissing (MIRT3) voorafgaand aan de start van de realisatie. Begin 2019 is het ontwerp Projectplan Waterwet bestuurlijk vrijgegeven voor de inspraakprocedure. De Algemene Vergadering neemt in de loop van 2019 het definitieve besluit over het Projectplan Waterwet en over de realisatieovereenkomst met het Rijk. De dijk is naar verwachting in 2021 versterkt.

IJsselmeerdijk

in 2018 is de kwartiermakersfase voor dijktraject 8_3 afgerond met als resultaat een plan van aanpak voor de preverkenningfase. Dijktraject 8_3 is inmiddels beoordeeld en staat voorlopig geprogrammeerd voor 2020. Het voornemen is om in 2019 te starten met de uitvoering van het plan van aanpak preverkenningfase. Het verwachte resultaat is een Projectplan voor de Verkenningfase waarop we in 2020 een subsidiebeschikking kunnen halen.

Overzicht van de in het boekjaar afgeronde maatregelen

- In 2018 toetst het waterschap de regionale buitendijkse gebieden waarvoor de zorgtaak al is geïmplementeerd aan de provinciale veiligheidsnormen.

2.3. Wat heeft het gekost?

Overzicht programma Waterveiligheid (bedragen x € 1.000.000)

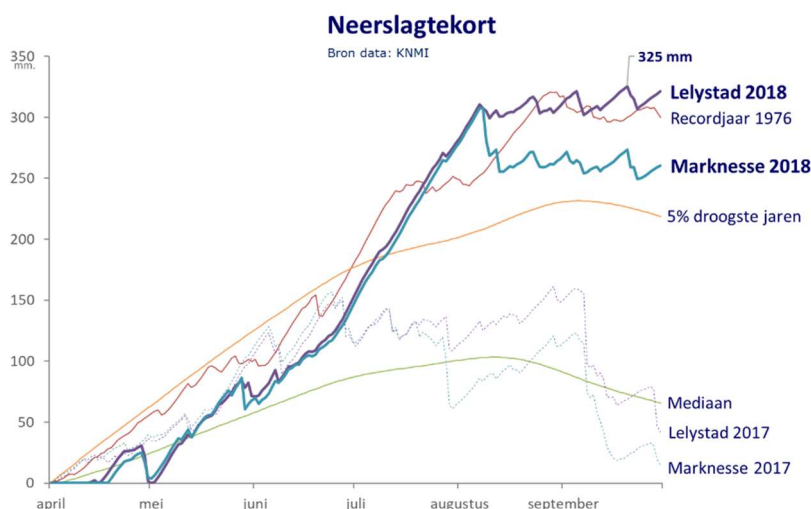
Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Veilige omgeving om te wonen, werken en recreëren	7,2	7,3	6,9	7,0
Totaal programmalasten	7,2	7,3	6,9	7,0

3. Programma Voldoende Water

3.1. Wat hebben we bereikt?

De belangrijkste taak van Waterschap Zuiderzeeland in relatie tot het thema voldoende water is het uitmalen van water. Doordat ons beheergebied een polder is, is er op jaarbasis meer dan voldoende water beschikbaar. 2018 heeft aangetoond dat het ook in ons beheergebied niet ondenkbeeldig is dat een tekort aan water kan ontstaan in aanvoergebieden.

Tijdens de droogteperiode is een beregeningsverbod achterwege gebleven. Daarmee is ongewenste impact op landbouw, bewoners en natuurgebieden voorkomen, mede vanwege de unieke geografische ligging van ons beheergebied. Het feit dat het waterschap de droogteperiode goed heeft doorstaan, neemt niet weg, dat er ook verbeterpunten aan het licht zijn gekomen, o.a. op het gebied van kennis en databeheer. Er is behoefte ontstaan om een droogtestrategie te ontwikkelen, waar het waterschap de komende tijd mee aan de slag moet.

De droogte van 2018 heeft ook het belang bevestigd van een robuust watersysteem dat in staat is om extremen op te vangen, ook bij extreme neerslag in korte tijd. De basis in het beheergebied is goed. De uitdaging is om dit ook zo te houden.

Een belangrijke mijlpaal die dit jaar is bereikt, is het besluit in juli 2018 over het treffen van maatregelen in het bodemdalingsgebied ten Zuidwesten van Emmeloord om de effecten van bodemdaling te beperken. Het besluit is genomen na een lang en intensief gebiedsproces.

Daarnaast zijn grote stappen gezet in de richting van aanbesteding van de renovatie van gemaal Vissering. Waterschap Zuiderzeeland heeft de markt uitgedaagd om te komen met de beste oplossingen op het gebied van duurzaamheid en energie-efficiëntie.

3.2. Wat hebben we gedaan?

3.2.1. Watersysteem op orde en waterpeil juist ingesteld

Maximale wateraanvoer gedurende de droge zomer

Ondanks enkele neerslagalarmen voor extreme neerslag was het voorjaar overwegend droog. Dit resulteerde in veel watervraag voor de wateraanvoergebieden in de Noordoostpolder. Het droge voorjaar mondde uit in een extreem droge en warme zomer waarbij het waterbeheer vanuit de

calamiteitenorganisatie is opgepakt. Gemaal Lovink is extra ingezet om de randmeren op peil te houden door Markermeerwater (ingelaten bij de Zuidersluis) naar het Veluwemeer te pompen. Het wateraanvoersysteem in de Noordoostpolder is gedurende de hele zomer maximaal gebruikt. Het opzetten van de waterpeilen in de hoofdvaarten leidde tot enkele klachten over peiloverschrijdingen. Dankzij de genomen maatregelen en de intensieve inzet van medewerkers zijn grote problemen rondom watertekorten voorkomen.

Verandering en vernieuwing spelen grote rol in het waterbeheer

Het beheer en onderhoud van watergangen en kunstwerken is in 2018 weer grotendeels volgens planning uitgevoerd. Alleen de baggerwerken in het stedelijk water van Emmeloord en Almere zijn doorgeschoven naar 2019. Naast de uitvoering van het onderhoud is de nieuwe ontwerp legger watersystemen vastgesteld. Momenteel worden de binnengekomen zienswijzen nog verwerkt.

Vernieuwingen spelen een steeds grotere rol in en rondom het waterbeheer. Zo is er in 2018 voor het eerst gebruikgemaakt van dronebeelden voor nulmetingen in onderhoudsbestekken. Het maken van deze dronebeelden is deze keer nog uitbesteed maar mogelijk kan het waterschap dit in de toekomst zelf. In 2018 zijn enkele medewerkers opgeleid tot dronepiloot. Daarnaast is de ZZL-alert, de sms-dienst in de Noordoostpolder (voorheen Agro-alert), verder ontwikkeld. Naar verwachting wordt de ZZL-alert in 2019 officieel gelanceerd.

In 2018 is hard gewerkt aan de automatisering van het wateraanvoersysteem in de Noordoostpolder. Automatische meetsensoren meten waterstanden en laten de stuwen en inlaatwerken automatisch reageren op de situatie. Hiermee kan de hoeveelheid water die ingelaten wordt, worden beperkt en uiteindelijk een energiebesparing worden gerealiseerd. Met de start van het wateraanvoerseizoen in 2019 wordt de automatisering voor het eerst op pilotbasis getest. Een andere ontwikkeling die plaatsvindt in de wateraanvoer is het gebruik van een app die de mogelijkheid geeft om werkzaamheden in het veld digitaal te volgen.

Na zorgvuldige afstemming met de betrokkenen is in 2018 gestart met de realisatie van twee permanente hevels op de Westermeerdijk. Deze hevels zorgen voor de wateraanvoer naar de Westermeertocht voor het gebied op enige afstand van de dijk.

Het meten en monitoren van waterstanden en debieten is weer volgens een vastgesteld meetplan uitgevoerd. Er is in 2018 extra aandacht geweest voor het valideren van de meetgegevens. Ook is het meten en monitoren van grondwaterstanden voor het eerst in het meetplan opgenomen. Naast het meten en monitoren van grondwaterstanden zijn er grote stappen gemaakt in het nieuwe grondwaterbeleid.

Muskusratten blijvend onder controle

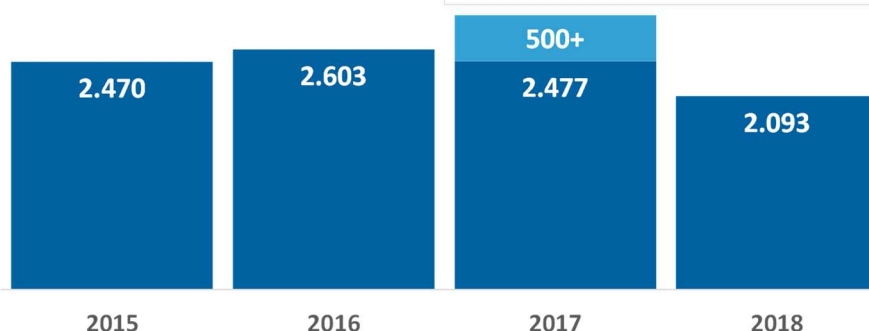
De landelijke norm 'bestrijdingsresultaat afdoende' voor het aantal muskusratten per kilometer watergang is dit jaar ruim gehaald. Het totale beheergebied is daarmee op orde en de dalende lijn in het aantal gevangen muskusratten zet door. De grote daling ten opzichte van vorig jaar wordt deels verklaard, doordat in 2017 het proefgebied in Lelystad leeg is gevangen. Naast een daling van de vangsten is er ook een daling van het aantal gemaakte velduren. Medewerkers muskusrattenbeheer zijn breder ingezet voor het waterbeheer en vervullen zo belangrijke rollen in het inventariseren van exoten en het uitvoeren van flora- en faunaonderzoek. De landelijke veldproef muskusrattenbestrijding is afgerond. Bekeken wordt nog of aanpassing van de bestrijdingsstrategie wenselijk is.

Vangsten Muskusratten

Vangsten in totale beheergebied

De **veldproef Lelystad-west** is begin 2017 afgerond. Na één maand zijn er in het proefgebied **+500** muskusratten gevangen. Dit is terug te zien in de vangstcijfers t.o.v. vorig jaar.

Nieuwe fase voor de beleving van water

Met de provincie Flevoland en de gemeenten Urk en Noordoostpolder heeft Waterschap Zuiderzeeland de afgelopen periode gewerkt aan het beter en gezamenlijk op de kaart zetten van het watererfgoed in de Noordoostpolder. In dit kader is onder andere het unieke verhaal van het watererfgoed in de Noordoostpolder verder uitgewerkt en zijn filmbeelden van watererfgoed, bijvoorbeeld van gemaal de Kievit en hevelhuisje Kadoelen, gemaakt. In het beheer en onderhoud wordt de waarde van watererfgoed in de afweging meegenomen.

In 2018 heeft het waterschap aan 9 projecten een bijdrage toegekend uit het Dijk en Waterfonds. Het fonds ondersteunt initiatieven die een bijdrage leveren aan het mogelijk maken van medegebruik van de dijk en het watersysteem en het zichtbaar maken van het waterschapswerk. Het bestuur heeft in 2018 besloten de focus van het Dijk en Waterfonds en het Innovatiefonds te wijzigen en meer te richten op thema's als duurzaamheid en klimaat. Een voorstel over deze wijziging in focus is in maart 2019 besproken in de AV.

"Slim malen" bij gemaal Buma

Bij gemaal Buma heeft in 2018 een pilot plaatsgevonden. Getracht is om het gemaal in te zetten op momenten dat er veel duurzame energie beschikbaar is (vanuit zon en wind). Op deze momenten is er vaak sprake van een daling van de energietarieven op de energiemarkt (de APX-markt). De resultaten laten zien dat het waterschap erin is geslaagd om energie in te kopen op momenten dat er veel beschikbaarheid is van energie. De gemiddelde prijs waartegen is ingekocht ligt ook onder de gemiddelde marktprijs van de APX markt, maar hoger dan de in het verleden vastgelegde prijs via de Endex markt. Verder laat de pilot zien dat het waterschap met de inzet van de gemalen een bijdrage zou kunnen leveren aan het beperken van "onbalans" op het elektriciteitsnetwerk. Tegelijkertijd is er ook een behoefte om richting toekomst meer continu te sturen op waterpeil, wat tot frictie zou kunnen leiden met de meest gunstige inkoopmomenten. Om meer ervaringscijfers op te bouwen zal de energie voor gemaal Buma ook in 2019 en 2020 op deze wijze worden ingekocht. De resultaten van de pilot worden meegenomen bij het actualiseren van de inkoopstrategie.

3.2.2. De kans op wateroverlast in het beheergebied is beperkt

Bodemdaling vraagt om nieuwe provinciale normen voor wateroverlast

Het beheergebied daalt, op de ene plek sneller dan op de andere. Door bodemdaling kan wateroverlast ontstaan. De provincie heeft wateroverlastnormen opgesteld. In 2012 is het hele beheergebied getoetst aan deze normen. Omdat er geen nieuwe gegevens beschikbaar waren heeft Waterschap Zuiderzeeland, in overleg met de provincie, besloten de toetsing van 2018 over te slaan. De volgende watersysteemtoetsing is in 2024.

Bij de toetsing in 2012 kwam al aan het licht dat Waterschap Zuiderzeeland, ten gevolge van bodemdaling, niet blijvend kan voldoen aan de door de provincie gestelde normen voor wateroverlast. Dit onderwerp is bij de provincie geagendeerd. De provincie gaat aan de slag met herziening van de geldende normen voor heel Flevoland. Voor het bodemdalingsgebied ten zuidwesten van Emmeloord is samen met het gebied een maatregelpakket ontwikkeld, om tijd te winnen om te komen tot structurele oplossingen. Deze maatregelen zijn in juli vastgesteld, waarbij is bepaald dat de maatregelen kunnen worden uitgevoerd als ook subsidie beschikbaar komt. Hiervoor is een POP3-aanvraag ingediend.

Daarnaast wordt ten noordoosten van Schokland wateroverlast ervaren door agrariërs. Betrokkenen hebben de indruk dat dit wordt veroorzaakt door de peilopzet ten behoeve van de inrichting van de hydrologische zone op Schokland. In samenspraak met de agrariërs wordt dit onderzocht.

Goede bodemstructuur draagt bij aan robuust watersysteem

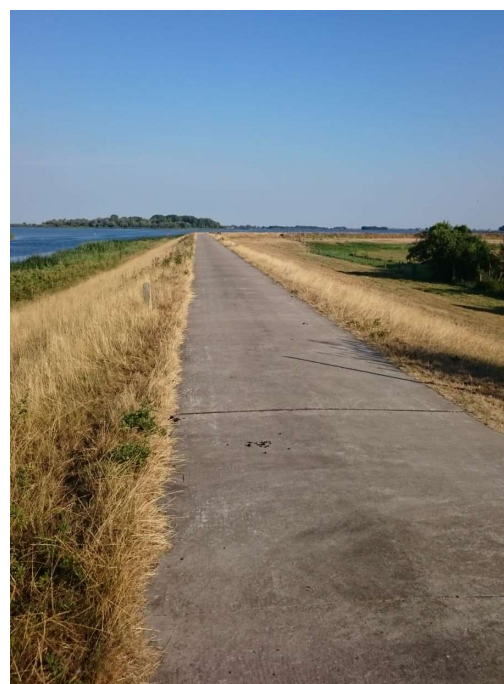
Zowel onder natte als onder droge omstandigheden functioneert het watersysteem het beste als het veel water vast kan houden. Waterschap Zuiderzeeland werkt in het Actieplan Bodem en Water samen met LTO en de provincie Flevoland. In het actieplan is onder andere aandacht voor de bodemstructuur, en daarmee het waterbergend vermogen van de bodem. Binnen het project 'zicht op de bodemstructuur' kunnen agrariërs kennis opdoen over de bodemstructuur en de mogelijkheden om deze te verbeteren. Daarnaast werkt Waterschap Zuiderzeeland aan de aanleg van natuurvriendelijke en duurzame oevers. Natuurvriendelijke en duurzame oevers dragen bij aan een grotere berging in het oppervlaktewatersysteem, en ook aan een betere ecologie. Dit onderwerp wordt verder behandeld onder het programma 'schoon'.

3.2.3. De kans op watertekort in het beheergebied is beperkt

Ook in de polder kan het droog zijn

Het jaar 2018 was zeer droog. Door de grote hoeveelheid kwel is er in het beheergebied een permanente aanvoer van water. Het beheergebied heeft daardoor veel minder last gehad van droogte dan andere delen van Nederland. Toch is de watervraag voor peilhandhaving en doorspoeling in het beheergebied op 12 dagen groter geweest dan het aanbod. Daarnaast voeren we op verzoek van Rijkswaterstaat water door van het Markermeer naar het randmeer. De droogte was een goede oefening en heeft een aantal knelpunten en tekortkomingen aan het licht gebracht die de komende periode verder worden uitgewerkt. De belangrijkste aandachtspunten zijn:

- Afstemming met de waterbeheerders in het IJsselmeergebied. We maken allemaal aanspraak op hetzelfde water, om extreme situaties zo lang mogelijk uit te stellen en het water eerlijk te verdelen zijn goede afspraken noodzakelijk. In het kader van slim watermanagement en in de calamiteitenorganisatie in IJsselmeerverband worden hier afspraken over gemaakt. In het Deltaprogramma Zoetwater worden op landelijk niveau afspraken gemaakt over de waterverdeling.

- Duiding uitzakken grondwaterpeil en inzicht in handelingsperspectief. Iedere zomer daalt de grondwaterstand sterk. Nagegaan wordt hoe de situatie in 2018 zich verhoudt tot andere jaren, wat dit betekent voor de bodemdaling en wat het handelingsperspectief is.
- Beschikbaarheid betrouwbare meetgegevens. Voorwaarde om goed te kunnen sturen is de beschikbaarheid van betrouwbare gegevens. Hierin wordt nog een verbeterslag gemaakt.
- Uitwerking van de verdringingsreeks voor Waterschap Zuiderzeeland. Dit jaar is de waterinlaat van Waterschap Zuiderzeeland niet beperkt. Voor de toekomst is dit niet uitgesloten. Hier moet het waterschap op zijn voorbereid.

Onder andere door de droogte is het beleid waterbeschikbaarheid blijven liggen. Belangrijke vragen in het kader van de droogte maken onderdeel uit van het op te stellen beleid waterbeschikbaarheid. Komend jaar wordt hier verder aan gewerkt. De verwachting is dat het beleid in 2020 wordt afgerond.

3.2.4. Investeringsprogramma Voldoende Water

Speciale projecten

Speciale investering		Programma		Financieel		Planning	
Renovatie en verduurzaming gemaal Vissering		Voldoende Water				2018-2021	
Onderzoeksfase	X Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase		Nazorgfase		Afgerond	
Bij de renovatie en verduurzaming van gemaal Vissering heeft Waterschap Zuiderzeeland de markt uitgedaagd om met de beste oplossingen te komen op het gebied van duurzaamheid en energie-efficiëntie. In het AV besluit van 29 mei 2018 zijn de (financiële) kaders van het project vastgesteld. Daarbij is gekozen voor een duurzame basisvariant waarbij daarnaast de mogelijkheden zijn open gehouden om te investeren in het creëren van maatschappelijke meerwaarde en een energieneutraal gemaal (excl. het pompsysteem). Voor deze beide mogelijkheden geldt dat de extra investeringen zich nagenoeg geheel moeten terugverdienen. Na het vaststellen van deze kaders en na een intensieve voorbereiding is in juni 2018 gestart met de dialoofase. Uit de dialoofase zijn er twee geldige inschrijvingen gekomen. Deze inschrijvingen zijn vervolgens beoordeeld. Deze beoordeling heeft begin 2019 geleid tot een positief collegebesluit over het voornemen tot gunning. De aangeboden oplossing blijft binnen de gestelde AV-kaders en geeft invulling aan alle gestelde projectdoelstellingen.							

Speciale investering	Programma	Financieel	Planning	
Maatregelen bodemdalingsgebied Zuidwest Emmeloord	Voldoende Water	Bruto € 2.480.000 (netto met POP3-subsidie € 1.440.000)	2018-2021	
Onderzoeksfase	X Ontwerp/planfase	Uitvoeringsfase	Nazorgfase	Afgerond
Waterschap Zuiderzeeland heeft een wateropgave in het landbouwgebied ten zuidwesten van Emmeloord. Het huidige landgebruik in dit gebied staat onder druk, doordat de bodem daalt. Uit het doorlopen gebiedsproces is bevestigd dat de Vliegtuig-d-tocht niet een voldoende ruim profiel heeft ten opzichte van het achterliggend afwaterend gebied. De AV heeft in juli 2018 daarom besloten tot het uitvoeren van twee maatregelen: ▪ verbreden Vliegtuig-d-tocht en ▪ voortstuwers in de Johannes Posttocht en de Hannie Schafftocht en een pompinstallatie in de Zuider-d-tocht. Voor de voortstuwers geldt dat het besluit van de AV onder de voorwaarde is dat een POP3-subsidiebeschikking wordt verkregen. Voor de Vliegtuig-d-tocht is in 2018 gestart met onderzoeken ter voorbereiding op het opstellen van een bestek. De verwachting is dat de verbreding eind 2019 zal worden uitgevoerd. Voor het plaatsen van het voortstuwerspakket is in 2018 POP3-subsidie aangevraagd. De verwachting is dat in het tweede kwartaal van 2019 een beschikking zal worden gegeven. Bij een positieve beschikking zal de uitvoering in 2020 plaatsvinden. In 2018 is door het college opvolging gegeven aan de aangenomen motie (AV juli 2018). De provincie is gevraagd de norm (partieel) te verlagen in bodemdalingsgebied. De provincie heeft in 2018 de norm geëvalueerd en werkt in 2019 uit welke aanpassingen mogelijk zijn in de wateroverlastnorm in bodemdalingsgebieden.				

Overzicht van de in het boekjaar afgeronde maatregelen

Geen

3.3. Wat heeft het gekost?

Overzicht programma Voldoende Water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Watersysteem op orde en waterpeil juist ingesteld	19,1	19,3	19,3	18,4
De kans op wateroverlast in het beheergebied is beperkt	0,3	0,2	0,2	0,2
De kans op watertekort in het beheergebied is beperkt	0,2	0,2	0,2	0,2
Totaal programmalasten	19,6	19,7	19,7	18,8

4. Programma Schoon Water

4.1. Wat hebben we bereikt?

Een goede waterkwaliteit is belangrijk, omdat het bijdraagt aan een goede en gezonde leefomgeving voor mens en dier. Goed presterende zuiveringen van het waterschap, persleidingen en rioolgemalen zijn daarbij van essentieel belang. Maar ook een goed werkend rioolstelsel en de afstemming met de beheerder en gebruikers. De AWZI's hebben hoge rendementen van 95% en met een aantal gemeenten zijn waterplannen op- en vastgesteld. Daarnaast draagt de aandacht die het waterschap heeft voor aanleg van duurzame en natuurvriendelijke oevers, nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen, medicijnresten en plastics bij aan een verbetering van de waterkwaliteit. Ondanks een beperkte aanpassing van de ambities van het aanlegprogramma voor duurzame oevers in 2018, ligt het waterschap op koers met behalen van de KRW-doelstelling. Voor het Weerwater en de Noorderplassen is afgesproken dat er in 2019- 2020 in totaal ca. 3,5 kilometer natuurvriendelijke oever wordt gerealiseerd.

4.2. Wat hebben we gedaan?

4.2.1. Goede kansen voor flora en fauna

Afspraken natuurvriendelijke oevers Weerwater en Noorderplassen gereed

Natuurvriendelijke oevers Weerwater en Noorderplassen

Het Weerwater en de Noorderplassen in Almere zijn KRW-waterlichamen. In de huidige situatie voldoen beide plassen nog niet aan de KRW-doelstelling. Om aan de doelstelling van de KRW- te voldoen hebben de gemeente Almere en het waterschap in 2017 een inrichtingsplan opgesteld, waarin is aangegeven waar en hoe de oevers het best kunnen worden aangelegd.

Het voorjaar van 2018 hebben de betrokken partijen overeenstemming bereikt over de locaties, de aan te leggen lengte van de oevers en de kostenverdeling. In het Weerwater zal 1,9 kilometer natuurvriendelijke oever worden aangelegd en in de Noorderplassen 1,7 kilometer. De uitvoering is voorzien voor 2019-2020. De maatregelen zullen niet alleen bijdragen aan de KRW-opgaven, maar leveren tevens een bijdrage aan de biodiversiteitsdoelstelling uit het gezamenlijke Waterplan Almere van gemeente en waterschap.

Ons beheergebied steeds visvriendelijker

De vistoestand is nog niet in alle waterlichamen die in beheer zijn bij het waterschap op orde. Het waterschap werkt daarom aan het verder verbeteren van vismigratiemogelijkheden. Bij de renovatie van gemaal Vissering wordt een vispassage tussen de Noordoostpolder en het IJsselmeer gerealiseerd.

Verder heeft het waterschap in 2018 onderzocht of het nodig is om de vismigratie tussen de Rijkswateren en het oppervlaktewateren in het beheergebied verder te verbeteren. De eerste resultaten laten zien dat dit voor de Driedoornige Stekelbaars en de Glasaal het geval lijkt. Het onderzoek wordt in het eerste kwartaal van 2019 afgerond. In hetzelfde onderzoek is nagegaan of en hoe de visstand binnen de polder kan worden verbeterd in waterlichamen waar de KRW-doelen voor vis nog niet worden gehaald. In het najaar van 2019 wordt het bestuur van het waterschap geïnformeerd over welke haalbare en betaalbare maatregelen kunnen worden genomen om KRW-doelen voor vis tijdig te halen.

Exoten vragen aangepast beheer

Invasieve exoten in watergangen en op en rondom waterkeringen vragen om een aangepast beheer, zodat overlast en schade kunnen worden voorkomen. Informatie over het beheer van exoten op waterkeringen vindt u in de paragraaf 'Planten bedreigen dijkbekleding' onder het programma Veiligheid.

In 2018 is het waterschap gestart met het opstellen van een aanpak voor de bestrijding van exoten, waarbij aansluiting zou worden gezocht met het masterplan van de provincie Flevoland. Omdat er nog geen zicht is op het tijdig gereedkomen van dit masterplan, is het waterschap in 2019 gestart met een eigen aanpak. Parallel hieraan wordt ook gewerkt aan de daadwerkelijke bestrijding van exoten. Het waterschap controleert watergangen en waterkeringen regelmatig op aanwezigheid van exotische waterplanten en onderneemt snel actie indien nodig. In 2018 is het waterschap in het watersysteem van Emmeloord gestart met een pilot om de daar aangetroffen exoot Ongelijkbladig Vederkruid te verwijderen.

Afleiding Doelen Overige Wateren ligt op schema

De waterschappen hebben bij de komst van de KRW in 2009 doelen afgeleid voor de KRW-waterlichamen. Voor het waterschap zijn dit de vaarten, tochten en een aantal plassen. Veel kleinere oppervlaktewateren hebben niet de status van een KRW-waterlichaam. Voor deze 'overige' oppervlaktewateren worden nu doelen afgeleid. Het gaat om natuurwateren en de stedelijke wateren. Deze doelen krijgen geen KRW-status, maar kunnen worden gebruikt bij de beleidsvorming en vergunningverlening.

Samen met de betreffende gemeentes en de terreinbeherende instanties zijn in de periode 2015 - 2018 concept doelen afgeleid voor 19 natuurwateren en het stedelijk water in de gemeente Lelystad, Zeewolde, Almere en de gemeente Noordoostpolder. In 2018 zijn voor acht natuurwateren en voor drie stedelijke wateren concept doelen afgeleid. Dit intensieve traject wordt de komende jaren voortgezet zodat er in 2021 voor alle geplande wateren (inclusief het stedelijk water van Urk en Dronten) doelen zijn afgeleid. Aan het eind van het traject (2022) worden alle geformuleerde doelen in perspectief geplaatst. De provincie Flevoland stelt uiteindelijk de doelen voor het Overig Water in Flevoland vast.

Maaiboot inzetten?

In de jaren 2016 en 2017 onderzochten het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) in Wageningen en Waterschap Zuiderzeeland de effecten op de ecologie van het anders maaien van de waterplanten. Dit heeft ertoe geleid dat het waterschap in 2018 in delen van Lelystad en Emmeloord een innovatieve maaiboot heeft ingezet voor het maaien van waterplanten. Deze maaiboot laat minder maaisel in het water achter, waardoor de zuurstofhuishouding minder wordt verstoord en onnodige vissterfte wordt voorkomen. De komende jaren zal verder verkend worden of er bestuurlijk draagvlak is voor een verdere inzet van deze innovatie.

Ambitie duurzame oevers bijgesteld

In 2017 heeft Waterschap Zuiderzeeland besloten om voor eind 2021 versneld 125 kilometer duurzame en natuurvriendelijke oevers aan te leggen. Aangezien de kosten voor het aanleggen van duurzame oevers zijn gestegen, kan met het beschikbaar gestelde budget niet de geambieerde 125 km worden aangelegd. In september 2018 heeft het waterschap besloten om het eerder beschikbaar gestelde budget leidend te laten zijn bij de uitvoering. Hierdoor is de ambitie bijgesteld van 125 km naar 102,5 km. De KRW doelstelling wordt hiermee gehaald.

Van de totale opgave van 102,5 km is eind 2018 28,8 km aangelegd (5,7 km in 2017 en 23,1 km in 2018). De aanleg van de kilometers voor het project 'Grote Trap', die zijn opgenomen in de totale opgave van 102,5 km, zijn doorgeschoven naar 2019. Voor de 'Grote Trap' zijn werkzaamheden verricht, maar deze zijn nog niet geheel afgerond. Afronding vindt plaats in 2019. De kilometers van de 'Grote Trap' zijn daarom niet opgenomen in de realisatie tot en met 2018.

4.2.2. Goede oppervlaktewaterkwaliteit

Medicijnresten steeds beter in beeld

Bronaangepak

Er is de laatste jaren voortgang geboekt op het vlak van inzamelings- en bewustwordingscampagnes over medicijnresten. Daarmee draagt het waterschap bij aan het voorkomen dat medicijnen door de gootsteen of het toilet worden gespoeld en zo in het oppervlaktewater terecht komen. Naar aanleiding van de succesvolle inzamelingscampagne in de gemeente Almere is het waterschap in 2018 in gesprek gegaan met de gemeenten Noordoostpolder, Lelystad en Urk. In gemeente Noordoostpolder organiseert het waterschap samen met de gemeente en zorgsector in 2019 een bewustwordingscampagne. Bewustwording richt zich op het communiceren over de impact van medicijnen op het water en hoe iedereen kan bijdragen door 'goed gebruik', 'inzameling' en 'minder verspilling'. In Lelystad komt er voorlopig geen bewustwordingscampagne. Met de gemeente Urk lopen nog gesprekken over een bewustwordingscampagne. In 2019 zal het waterschap ook met de andere gemeenten in gesprek gaan over inzameling en bewustwording. Overigens wordt inmiddels in alle gemeenten in ons beheergebied het ingezamelde medicijnrestenafval bij de apothekers door de gemeente opgehaald en verwerkt. Daarnaast zal in 2019 samen met ziekenhuizen in Flevoland worden verkend welke bronmaatregelen kunnen worden genomen.

Diergeneesmiddelen

In 2018 is een onderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van diergeneesmiddelen. Diergeneesmiddelen worden in agrarisch gebied slechts in zeer lage gehalten gevonden. Er wordt nog verkend of nader onderzoek nodig is.

Antibioticaresistentie

In 2018 is het RIVM in de Regenboogbuurt Almere, in samenwerking met Stowa, Rioned, het waterschap en de gemeente Almere, een onderzoek gestart naar de verspreiding van antibioticaresistentie door futaansluitingen. Het waterschap heeft dit onderzoek mede gefinancierd en mogelijk gemaakt. In 2018 is er een nulmeting uitgevoerd en zijn een groot deel van de aangetroffen futaansluitingen verholpen. De overige futaansluitingen worden in 2019 gerepareerd en daarna vindt er een volgende meting plaats. Het onderzoeksrapport wordt in 2019 verwacht. Het waterschap blijft de ontwikkelingen op het gebied van antibioticaresistentie volgen.

Plastics

In 2018 heeft het waterschap samen met de gemeente Lelystad, net als in voorgaande jaren, op verschillende basisscholen in Lelystad activiteiten georganiseerd rondom zwerfafval. Met deze activiteiten draagt het waterschap bij aan het vergroten van de bewustwording bij de jeugd over de risico's van microplastics en plastic afval voor het milieu en de mogelijkheden voor hergebruik van plastic afval. Het waterschap en de gemeente werken hierbij samen met de Techchicks Lelystad. Daarnaast was het waterschap betrokken bij een pilot bij een plasticrecyclingbedrijf in Zeewolde die erop gericht is de emissies van plastic naar het oppervlaktewater te verminderen. De pilot wordt in 2019 afgerond.

Nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen

Grote belangstelling voor POP3 subsidie water

In juni 2017 hebben Waterschap Zuiderzeeland en de provincie Flevoland een samenwerkingsovereenkomst POP3 Water Flevoland gesloten. Dit heeft geresulteerd in het Regionaal Programma POP3 Water Flevoland. In de provincie Flevoland is €6,55 miljoen subsidie beschikbaar. In 2018 heeft de provincie Flevoland subsidies opengesteld voor 'Niet-productieve en fysieke investeringen water'. De animo onder agrariërs was groot en er is ruim meer subsidie aangevraagd dan beschikbaar was. Er zijn onder andere subsidies aangevraagd voor het tegengaan van bodemverdichting en voor het verminderen van emissies van gewasbeschermingsmiddelen.

Actieplan Bodem en Water goed op dreef

Kennisdag Bodem en Water

In februari 2018 vond de eerste Kennisdag Bodem en Water plaats, die vanuit het Actieplan Bodem en Water werd georganiseerd. Circa 220 agrariërs en andere betrokkenen namen deel en werden met lezingen en workshops bijgespijkerd over bodemkwaliteit, grondbewerking en drainage. Verder

gingen LTO, provincie en waterschap met agrariërs in gesprek over onderwerpen als het verminderen van de emissies en het verbeteren van de bodemkwaliteit.

Gebiedsgerichte aanpak Onderduikerstocht

Het gebiedsgerichte project Onderduikertocht, dat in 2017 van start ging, heeft tot doel om het aantal normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen en de bodemkwaliteit te verbeteren. In 2018 is bij deelnemende agrariërs afstromend hemelwater van erven bemonsterd. Zij gaan nu aan de slag met het nemen van maatregelen. Vanwege de aanhoudende droogte bleek het niet mogelijk om ook monsters te nemen van afspoelend hemelwater van percelen. Om die reden is in 2018 wat

betreft de percelen aandacht besteed aan het onderwerp 'Zicht op bodemkwaliteit', wat met enthousiasme door de telers is opgepakt. In dat kader zijn op diverse percelen groenbemesters aangeplant en wordt gemonitord in welke mate dit leidt tot verbetering van de bodemstructuur. Een groot deel van de deelnemers uit het gebied heeft een aanvraag ingediend voor POP3-subsidie voor de aanleg van vul- en wasplaatsen met zuiveringsvoorziening. In 2019 worden de bemonsteringen van afspoelend hemelwater van erven en percelen hervat.

Bezem door de middenkast

In de tweede helft van 2018 is een start gemaakt met het project 'Bezem door de middenkast'. Het project biedt agrariërs in het beheergebied eenmalig de gelegenheid om restanten gewasbeschermingsmiddelen, die niet meer gebruikt mogen worden, af te laten voeren. De adviseurs van gewasbeschermingsmiddelen hebben om niet hun diensten aangeboden om samen met de agrariërs de middenkast op te schonen en ook de Stichting Opruiming Restanten Landbouwbestrijdingsmiddelen, de provincie Flevoland en Vitens deden een duit in het zakje om het project mogelijk te maken. De animo voor deelname bleek groot. Ca. 450 agrariërs hebben zich inmiddels aangemeld. Mogelijk zijn door beperkingen in de toelating extra resten gewasbeschermingsmiddelen ontstaan. Inmiddels wordt gewerkt aan een structurele juridische en laagdrempelige oplossing om restanten gewasbeschermingsmiddelen af te kunnen laten voeren.

Schoon erf, schone sloot

In het project 'Schoon erf schone sloot', dat samen met de branchevereniging van de bloembollensector is uitgevoerd, waren 9 bollentelers aan de slag met vermindering van erfemissies. Bewustwording was het sleutelwoord. Het waterschap heeft metingen uitgevoerd die inzicht gaven in de omvang van de erfemissies. Deelnemers namen in 2018 diverse maatregelen en wisten zo de concentratie van gewasbeschermingsmiddelen in het afspoelende regenwater van het erf met 75% te verminderen.

Demobijeenkomsten en gastlessen

In 2018 zijn drie goed bezochte demonstratiebijeenkomsten georganiseerd. Twee bijeenkomsten voor de akkerbouw en één voor de fruitsector. Het waterschap ging tijdens deze bijeenkomsten met deelnemers in gesprek over maatregelen om emissies van gewasbeschermingsmiddelen van erven (verhard oppervlak) en percelen (land) te beperken. De fruitsector maakte voorheen geen deel uit van de doelgroepen van het Actieplan Bodem en Water.

Ook verzorgde het waterschap een aantal gastlessen op de Aeres MBO en Hogeschool waarbij we met studenten in discussie zijn gegaan over mogelijkheden om normoverschrijdingen van gewasbeschermingsmiddelen te verminderen.

Landelijke activiteiten

Daarnaast is het waterschap betrokken bij twee landelijke activiteiten op het gebied van emissiebeperking van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen. De eerste activiteit is dat de waterschappen met de veehouderijsector in gesprek zijn over het actualiseren van de

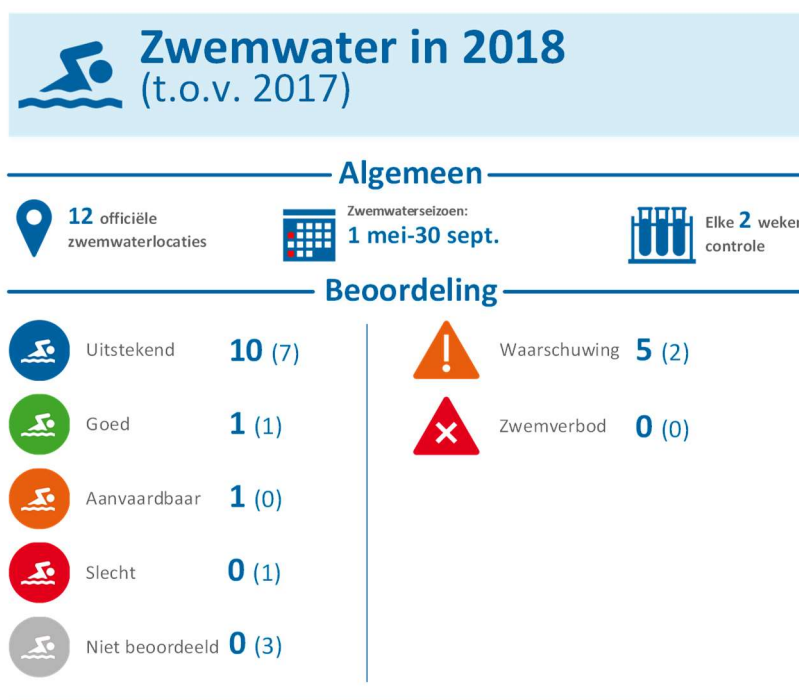
nutriëntenemissies als gevolg van afspoelend hemelwater van erven. Deze activiteit zou aanvankelijk in 2018 starten, maar omdat een deel van de partijen geen financiële dekking kon vinden in 2018, is de uitvoering doorgeschoven naar 2019.

De tweede activiteit is dat de partijen die betrokken zijn bij emissiebeperking van gewasbeschermingsmiddelen medio 2018 het initiatief hebben genomen om te komen tot een 'Hoofdlijnenakkoord gewasbescherming Open Teelten'. Dit heeft eind 2018 geresulteerd in een concepttekst die is voorgelegd aan de achterbannen. Naar verwachting zal het akkoord in het voorjaar van 2019 worden vastgesteld. De ambitie van de partijen is om de emissies van gewasbeschermingsmiddelen van erven én percelen naar de leefomgeving (o.a. oppervlaktewater) terug te dringen tot nagenoeg nul in 2030.

Ook neemt Waterschap Zuiderzeeland op bestuurlijk niveau deel aan de landelijke versnellingstafel Landbouw, die een impuls wil geven aan de verbetering van de waterkwaliteit.

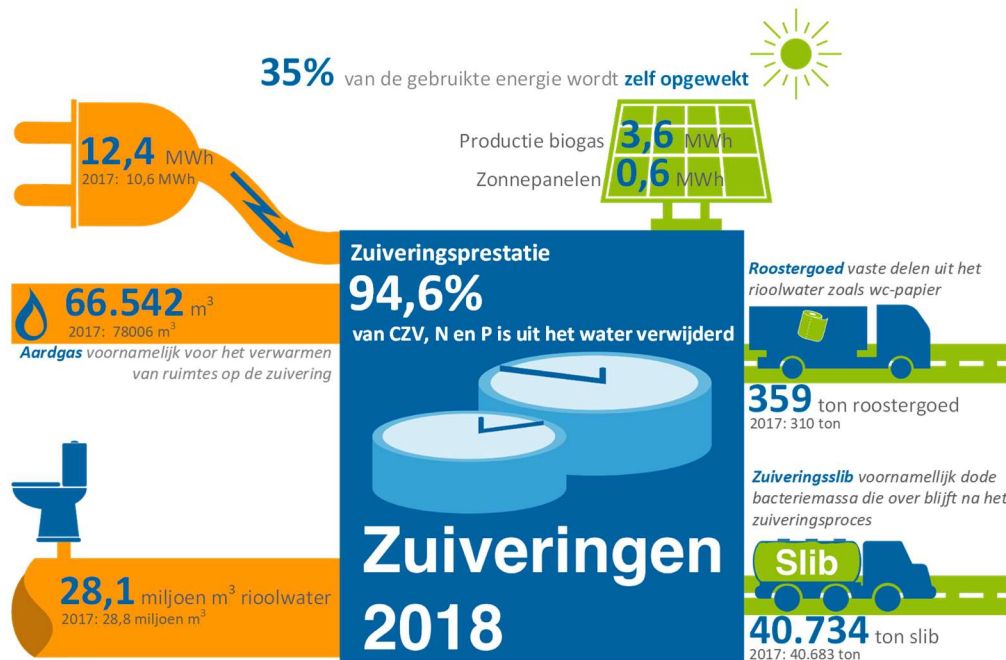
Aangepast beheer zwemwaterlocatie Bovenwater lijkt vruchten af te werpen

Het waterschap monitort de twaalf officiële zwemwaterlocaties in het beheergebied conform de hiervoor geldende afspraken uit de zwemwaterrichtlijn. Tien zwemwaterlocaties hadden in 2018 de kwaliteitsklasse uitstekend, één locatie (Stedewijkstrand, Weerwater) heeft de kwaliteitsklasse goed en de zwemwaterlocatie Netl Park bij Kraggenburg heeft, na een aantal jaar in kwaliteitsklasse 'slecht' te zijn ingedeeld, nu de kwaliteitsklasse aanvaardbaar.

In 2018 zijn op vijf zwemwaterlocaties kortstondige waarschuwingen gegeven voor de aanwezigheid van blauwalg. Opvallend is dat voor 't Bovenwater in 2018 geen waarschuwing of negatief zwemadvies van kracht is geweest. In voorgaande jaren was dit regelmatig wel het geval. Het lijkt erop dat de maatregelen die het waterschap de afgelopen jaren in het waterbeheer heeft genomen, hun effect beginnen af te werpen. Als gevolg van deze maatregelen komen er minder nutriënten in het systeem waardoor algenpopulaties de laatste jaren dalen. Tenslotte is er één potentiële zwemwaterlocatie in onderzoek: Larserbos nabij Lelystad.

4.2.3. Robuust afvalwatersysteem, doelmatig beheerd en duurzaam ingericht

Afvalwater, rioolgemalen en regenwater

Naar integrale (afval)waterplannen

In lijn met de bestuursovereenkomst SAF (Samenwerking Afvalwaterketen Flevoland) is samen met de gemeente Noordoostpolder het WaterTakenPlan Noordoostpolder opgesteld. De besluitvorming vond begin 2019 plaats. Met de gemeente Almere is gewerkt aan de implementatie van het in 2017 vast gestelde Waterplan Almere 2017-2022. Dit is een continue proces, op zoek naar kansen en mogelijkheden. De samenwerking op Urk, zoals vastgelegd in het afvalwaterakkoord Urk is gereed. In 2019 wordt hieraan een vervolg gegeven door nieuwe afspraken te maken. Het Waterschap heeft voor de gemeente Zeewolde het rioolbeheer in 2018 naar tevredenheid uitgevoerd. Dit heeft voor de gemeente een kostenbesparing van 20% opgeleverd, een verlaging van de rioolbelasting met €30,-. Daarnaast is in 2018 en zal in 2019 samen met de bewoners worden gewerkt aan een waterkansenkaart.

Verdergaande samenwerking in de SAF

In januari 2018 heeft het waterschap samen met de Flevolandse gemeenten, uitgezonderd de Noordoostpolder, een "Bestuursovereenkomst afvalwaterketen Flevoland 2018 – 2024" getekend. In deze overeenkomst zijn afspraken gemaakt over de ontwikkeling van een intensievere vorm van samenwerking om te komen tot verbeteringen op de 3 K's (Kwetsbaarheid, Kosten en Kwaliteit). Ook zijn er afspraken gemaakt over integrale planvorming, innovatie en expliciet over het beheer van de rioolgemalen en persleidingen. Ten behoeve van de voortgang is vanuit de SAF een regisseur aangesteld.

In 2018 is gewerkt aan een koersdocument. Deze zal in 2019 aan de Stuurgroep en de dagelijkse besturen van waterschap en gemeenten worden voorgelegd ter besluitvorming. Vervolgens wordt dit door de Kerngroep uitgewerkt tot een uitvoeringsprogramma.

In lijn met de afspraken in de Bestuursovereenkomst is gewerkt aan de voorbereiding van een regionaal rioolgemalen- en persleidingenteam. Medio 2019 zal over de vorm en opdracht van dit team bestuurlijk worden besloten door de betrokken gemeenten en waterschap. Met de gemeente Lelystad zijn eerste concrete stappen gezet. Sinds medio 2018 voert het waterschap op basis van een detacheringsovereenkomst voor een interim periode het rioolgemalen- en persleidingenbeheer uit.

Afvalwater buitengebied in 2018

Eind 2017 is het onderwerp afvalwater buitengebied geëvalueerd. Besloten is om dit onderwerp voorlopig, in afwachting van de Omgevingswet, te laten rusten. Het huidige beleid is toereikend voor de uitvoering van de taak en rol van het waterschap.

Nieuw regenwaterbeleid in 2018

De afgelopen jaren is meer kennis opgedaan over de effecten van hemelwater op het oppervlaktewater. Dit is mede naar aanleiding van het regenwater onderzoek in Almere en Zeewolde en op basis van een ecologische modelstudie. In 2018 is een start gemaakt met een herziening van het regenwaterbeleid. Samen met de beheerders/ eigenaren van terreinen, overheden en bedrijven, is het huidige beleid geëvalueerd en onderzoek gedaan naar de wil, wensen en mogelijkheden om het huidige beleid aan te passen. In 2019 worden, afhankelijk van de uitkomst van het proces, de resultaten en het voorstel voor implementatie bestuurlijk voorgelegd.

Onderzoek verwijdering microverontreiniging Rijn-Oost

In 2018 is in Rijn-Oost verband onderzoek uitgevoerd naar de verwijdering van microverontreinigingen en medicijnresten door afvalwaterzuiveringsinstallaties. In dit onderzoek zijn alle afvalwaterzuiveringsinstallaties van het waterschap meegenomen. De resultaten van het onderzoek komen in het voorjaar van 2019 beschikbaar. Aanleiding voor het onderzoek is de Ketenaanpak medicijnresten uit water. Het betreft een initiatief van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, de Unie van Waterschappen en de VEWIN dat als doel heeft het verkennen van de noodzaak, de mogelijkheden en de kosten van emissiereductie van geneesmiddelen naar het milieu.

In 2019 start het waterschap met het onderzoeken van de toegevoegde toxiciteit van effluenten van afvalwaterzuiveringsinstallaties aan het oppervlaktewater als gevolg van medicijnresten en andere microverontreinigingen. Daarna zal worden bekeken hoe we als waterschap het beste om kunnen gaan met medicijnresten in relatie tot afvalwaterzuivering. Verder is het waterschap in 2018 gestart met de monitoring van medicijnresten in het oppervlaktewater.

Doelmatig beheer afvalwater

Zuiveringen in beheer

De zuiveringsrendementen van de 5 zuiveringsinstallaties zijn erg goed in vergelijking met de andere waterschappen. Volgens de Waterschapsspiegel lagen de zuiveringsprestaties in 2017 op 94%. De metingen laten zien dat dit in 2018 is gestegen naar 95%. Landelijk lag dit in 2017 op 88%. Het landelijk gemiddelde over 2018 is nog niet bekend. In 2018 zien we een toename van het aanbod van afvalwater en daarmee de belasting van de AWZI's met 2%. Daardoor nemen de hoeveelheden slib en de verwerkingskosten toe. In 2018 hebben we daarnaast op de AWZI Tollebeek een groei gezien van de hoeveelheid vet en daarmee een toename van het aantal storingen van de installaties. Projecten zoals Ephyra en Torwash worden ingezet om de afvoer van slib te reduceren en energie terug te winnen.

Op weg naar een goed functionerend afvalwatertransportsysteem

In 2018 hebben de rioolgemalen naar verwachting gepresteerd, geen uitval. De persleidingen laten een negatieve trend zien. In 2018 zijn er circa vijf persleidingen gebroken. Dit lijkt een ontwikkeling die vraagt om een extra impuls in het kader van assetmanagement. Voor 2019 wordt een voorstel voorbereid voor een herziening van het persleidingbeheer. Het doel is om meer inzicht te krijgen in de onderhoudsstaat, de mogelijke risico's en de noodzaak tot het nemen van maatregelen. Om tot een verdere optimalisatie te komen van kosten en risico's is samen met onder andere Stowa en Rioned gewerkt aan het innovatieproject "intelligent pigging", waarmee inzicht wordt verkregen in de staat en de werking van de persleidingen. De eerste resultaten hiervan zijn begin 2018 opgeleverd. In Lelystad en Almere is reeds tien kilometer leiding met deze techniek onderzocht.

Ephyra in gebruik

De Ephyra vergistingsinstallatie is eind 2017 in gebruik genomen. In 2018 is gewerkt aan de inregeling en optimalisatie van de installatie en het vergistingsproces. Het inregelen duurt nog tot 2020. De Ephyra-installatie werkt goed. Er kan zelfs meer biogas worden geproduceerd dan geprognoseerd. Op dit moment is de randapparatuur beperkend. Dit heeft onder andere als consequentie dat niet al het slib van de AWZI Lelystad verwerkt kan worden. In 2019 wordt een voorstel voorbereid om te bekijken op welke wijze Ephyra beter benut kan worden en of er tegelijk een stap te zetten is in de verdere verduurzaming van de AWZI Tollebeek.

Discrepantie: op weg naar een eerlijke kostenverdeling

In 2018 is gewerkt aan het in beeld brengen van de oorzaak en de omvang van de discrepantie op de AWZI Tollebeek/Urk. Op basis van meetresultaten zijn nadere onderzoeken naar discrepantie bij individuele bedrijven gestart. Hopelijk kunnen hier in de loop van 2019 heffingsadviezen worden opgesteld op basis van verzamelde gegevens / metingen. Het proces met betrekking tot het oplossen van het discrepantievraagstuk is complex en vraagt blijvende aandacht van vergunningverlening, handhaving en de samenwerking met GBLT en gemeenten. Daarnaast waren er afgelopen jaar knelpunten rondom de inzet van heffingstechnologen.

Beleidskader afvalwater

In 2018 heeft de Algemene Vergadering het beleidskader bedrijfsafvalwater vastgesteld. Sinds enkele jaren wordt het waterschap benaderd met vragen vanuit het bedrijfsleven over de verwerking van hun afvalwater. Het verwerken van (extra) bedrijfsafvalwater kan voor het waterschap kansen bieden op onder andere het gebied van efficiency en duurzaamheid. Om deze reden is in 2018 een beleidskader opgesteld. Daarin is vastgelegd dat het waterschap actief, samen met bedrijven, mogelijkheden gaat verkennen. In 2019 worden naar verwachting met de eerste bedrijven afspraken gemaakt.

Klimaatbestendig afvalwatersysteem

Grondig met cellulose

Het onderzoek naar de cellulose terugwinning is in 2018 opnieuw opgepakt, nadat het project eind 2017 op een laag pitje is gezet vanwege het ontbreken van een sluitende businesscase en personele capaciteit. In de loop van 2018 meldde zich een marktpartij met interesse voor het eindproduct, leek er meer cellulose te winnen door de inzet van een beter filter en heeft zich een samenwerkingspartner gemeld (Waterschap Vallei en Veluwe). In 2019 zal de businesscase worden aangescherpt en ter besluitvorming voorgelegd.

Verder met pilot Torwash

In 2018 is op de AWZI Almere samen met TNO als partner gestart met een onderzoek om de werking van de TORWASH-technologie op grotere schaal aan te tonen. Met deze technologie kan zuiveringsslib zonder toevoeging van hulpstoffen voor een groot deel worden ontwaterd, kan meer biogas worden gewonnen en fosfor als potentiële grondstof worden teruggewonnen.

Duurzame afvalwaterbehandeling vliegveld Lelystad

In opdracht van de partijen Lelystad Airport, Lelystad Airport Businesspark, de provincie Flevoland, de gemeente Lelystad en het waterschap zijn de verschillende mogelijkheden (varianten) voor de verwerking van afvalwater uitgewerkt. De bedoeling is om te komen tot een duurzaam afvalwatersysteem waarin ieder vanuit zijn rol en taak participeert. Ten behoeve van een gedegen besluitvorming vraagt dit onderzoek om een verdiepingsslag in 2019. Deze afspraken worden in 2019 verder uitgewerkt en ter besluitvorming voorgelegd.

Slibstrategie

De verwerking van slib maakt een xx % uit van de begroting voor het zuiveren van het afvalwater. De hoeveelheden slib nemen toe, de duurzame verwerkingsmogelijkheden nemen af en de tarieven stijgen onder andere door de aanvoer van slib uit het buitenland. Het huidige contract loopt in maart 2022 af. Daarom is het belangrijk om na te denken en afspraken te maken over de

verwerking van het slib en dit vast te leggen in de slibstrategie. De eerste contouren zijn in 2018 gepresenteerd. In 2019 zal toegewerkt worden naar een definitief besluit.

Broeikasgas reducerende maatregelen

Naar aanleiding van vragen in de Tweede kamer hebben wij voor 2018 oriënterend onderzoek uitgevoerd naar broeikasgas reducerende maatregelen. Door het uitblijven van acties op rijksniveau en capaciteitsproblemen is het onderzoek stil komen te liggen. Na het gereedkomen van het klimaatakkoord zal dit thema binnen ZZL verder opgepakt worden in de brede context van het klimaatakkoord.

4.2.4. Investerings programma Schoon Water

Geen specials

Overzicht van de in het boekjaar afgeronde maatregelen

- Uiterlijk 2018 inventariseert het waterschap het vóórkomen van resistente bacteriën en relevante emissiebronnen van resistente bacteriën in zijn beheergebied.
- Uiterlijk eind 2018 implementeert het waterschap nieuwe prioritaire stoffenrichtlijn in het monitoringsprogramma.
- Het waterschap stelt in 2018 beleidsregels op voor het stabiel houden van het aanbod van afvalwater naar de zuivering.
- Het waterschap onderzoekt in 2018 de haalbaarheid van broeikasgasreducerende maatregelen.

4.3. Wat heeft het gekost?

Overzicht programma Schoon Water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Goede kansen voor flora en fauna	0,5	0,6	0,6	0,6
Goede oppervlaktewaterkwaliteit	2,0	1,9	1,7	1,6
Robuust afvalwatersysteem, doelmatig beheerd en duurzaam ingericht	19,1	19,3	19,4	18,2
Totaal programmalasten	21,6	21,8	21,7	20,4

Paragrafen

5. Verplichte Paragrafen

5.1. Verbonden partijen

Het Waterschapsbesluit bepaalt dat in de jaarstukken paragrafen worden opgenomen, waarin op de beleidslijnen wordt verantwoord zoals vastgelegd in de programmabegroting. Tevens worden de opbrengsten van de waterschapsbelastingen verantwoord. Doel van de paragrafen is dat onderwerpen die versnipperd in de jaarstukken staan worden gebundeld in een kort overzicht, waardoor de Algemene Vergadering voldoende inzicht krijgt.

De paragrafen geven een dwarsdoorsnede van de jaarstukken. Met de genoemde onderwerpen is vrijwel altijd een groot financieel belang gediend. De paragrafen geven daardoor extra informatie voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn.

Het Waterschapsbesluit schrijft de volgende paragrafen voor:

- Bedrijfsvoering
- Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar
- Incidentele baten en lasten
- Onttrekkingen aan bestemmingsreserves en voorzieningen
- Waterschapsbelastingen
- Weerstandsvermogen
- Financiering
- Verbonden partijen
- EMU-saldo
- Topinkomens

5.2. Bedrijfsvoering

Het beleid, de activiteiten en de daarmee gemoeid zijnde lasten van de bedrijfsvoering van Waterschap Zuiderzeeland zijn opgenomen in het programma Algemeen.

5.3. Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

In de paragraaf betreffende de ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar kan worden ingegaan op externe en interne ontwikkelingen die zich sinds het vaststellen van de vorige begroting en de behandeling van de meerjarenraming hebben voorgedaan. Bovendien kunnen afwijkingen van de uitgangspunten en grondslagen, zoals deze voor de vorige begroting en de meerjarenraming zijn gehanteerd, en belangrijke afwijkingen in de cijfers van de meerjarenraming in deze paragraaf nader worden toegelicht.

Bij Waterschap Zuiderzeeland is ervoor gekozen om de algemene ontwikkelingen van het afgelopen jaar in de inleiding van het jaarverslag op te nemen en de programmaspecifieke ontwikkelingen mee te nemen in de programmaverantwoording.

5.4. Incidentele baten en lasten

De paragraaf betreffende de incidentele baten en lasten bevat een overzicht van de baten en lasten die als eenmalig moeten worden beschouwd ten opzichte van voorgaande en komende begrotingsjaren. De jaarrekening 2018 bevat geen baten en lasten die zich gedurende maximaal drie jaar voordoen en derhalve als incidenteel kunnen worden bestempeld.

5.5. Onttrekkingen aan voorzieningen en bestemmingsreserves

In de paragraaf betreffende de onttrekkingen aan voorzieningen en bestemmingsreserves wordt ingegaan op de bedragen die rechtstreeks uit voorzieningen worden onttrokken, alsmede op het beroep dat op de bestemmingsreserves is gedaan. Conform het vastgestelde beleid zullen, voordat

gelden kunnen worden onttrokken uit bestemmingsreserves, voorstellen daartoe worden gedaan aan de Algemene Vergadering. Pas na vaststelling van deze voorstellen kunnen gelden uit de bestemmingsreserves worden onttrokken. Een overzicht met de onttrekkingen uit voorzieningen en bestemmingsreserves is opgenomen in de toelichting op de balans.

5.6. Waterschapsbelastingen

Anders dan gemeenten en provincies ontvangen waterschappen geen bijdrage van het Rijk voor de bekostiging van hun taken. Waterschappen bekostigen hun taken door het heffen van belastingen: de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing.

In de onderstaande tabellen worden de geprognosticeerde en gerealiseerde belastingopbrengsten weergegeven.

De aanslagoplegging en invordering van de waterschapsbelastingen geschiedt door het Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT). De gerealiseerde belastingopbrengsten zijn ontleend aan het jaaroverzicht belastingopbrengsten 2018, dat is opgesteld door GBLT. De controle op de juistheid en volledigheid van de belastingopbrengsten maakt onderdeel uit van het controleprogramma van de accountant van GBLT.

Overzicht belastingen, per kostendrager (bedragen x € 1.000.000)

Taak	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Watersysteemtaak	43,9	43,9	44,3	42,2
Zuiveringstaak	28,5	29,1	30,2	28,3
Totaal	72,4	73,0	74,5	70,5

De opbrengsten van de twee taken bestaan zowel uit de opbrengt van de heffingen als de 'negatieve' opbrengst kwijtschelding en overig.

Overzicht belastingen, onderdeel watersysteemheffing (bedragen x € 1.000.000)

Watersysteemheffing	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Watersysteemheffing ingezetenen	11,4	11,4	11,4	11,2
Watersysteemheffing gebouwd	22,2	22,2	22,4	21,5
Watersysteemheffing ongebouwd	8,3	8,3	8,3	8,0
Watersysteemheffing wegen	0,9	0,9	0,9	0,9
Watersysteemheffing natuur	1,0	1,0	1,0	0,9
Verontreinigingsheffing	0,7	0,7	0,7	0,6
Watersysteemheffing vorige jaren	-	-	0,2	- 0,8
Subtotaal watersysteemheffing	44,5	44,5	44,9	42,3

De gerealiseerde watersysteemheffing van het aanslagjaar 2018 is grotendeels in lijn met de begrote heffing. Alleen het gerealiseerde bedrag aan watersysteemheffing gebouwd laat een klein voordeel zien. Ook het voordelige bedrag op de watersysteemheffing voorgaande jaren is te danken aan een klein plusje op de watersysteemheffing gebouwd.

Overzicht belastingen, onderdeel zuiveringsheffing (bedragen x € 1.000.000)

Zuiveringsheffing	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Zuiveringsheffing huishoudens	22,5	22,5	22,5	22,0
Zuiveringsheffing bedrijven	7,1	7,3	7,6	7,1
Zuiveringsheffing vorige jaren	-	0,4	1,2	0,5
Subtotaal zuiveringsheffing	29,6	30,2	31,3	29,6

De gerealiseerde zuiveringsheffing van het aanslagjaar 2018 is hoger dan de begrote heffing. Dit is volledig te danken aan de hogere zuiveringsheffing bedrijven. GBLT geeft als oorzaak productieverhogingen bij meetbedrijven. De zuiveringsheffing van vorige jaren is € 1,2 hoger dan de begrote heffing. Ook dit komt grotendeels door nog opgelegde zuiveringsheffing bedrijven, met als oorzaak productieverhogingen bij meetbedrijven.

Overzicht belastingen, onderdeel kwijtschelding (bedragen x € 1.000.000)

Kwijtschelding	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Watersysteemheffing ingezetenen	- 0,6	- 0,6	- 0,6	- 0,6
Zuiveringsheffing huishoudens	- 1,1	- 1,1	- 1,1	- 1,2
Subtotaal kwijtschelding	- 1,7	- 1,7	- 1,7	- 1,8

De gerealiseerde kwijtschelding is gelijk dan de begrote kwijtschelding.

Overzicht belastingen, onderdeel overig (bedragen x € 1.000.000)

Overig	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Onttrekking aan voorziening Maxima centrale	-	-	-	0,6
Subtotaal overig	-	-	-	0,6

In januari 2017 is het bezwaar van de Maxima centrale afgewikkeld. Voor deze afwikkeling was een voorziening van € 617.833 opgenomen.

Overzicht belastingen, totalen (bedragen x € 1.000.000)

Heffing	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Watersysteemheffing	44,5	44,5	44,9	42,3
Zuiveringsheffing	29,6	30,2	31,3	29,6
Kwijtschelding	- 1,7	- 1,7	- 1,7	- 1,8
Overig	-	-	-	0,6
Totaal belastingen	72,4	73,0	74,5	70,5

In de onderstaande tabellen worden de begrote en gerealiseerde belastingeenheden weergegeven, exclusief de in het jaar 2018 gerealiseerde eenheden over voorgaande jaren.

Eenheden watersysteemheffing (x 1.000)

Watersysteemheffing	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Watersysteemheffing ingezetenen	161	161	161	159
Watersysteemheffing gebouwd	41.006	41.006	41.404	39.167
Watersysteemheffing ongebouwd	100	100	99	99
Watersysteemheffing wegen	7	7	7	7
Watersysteemheffing natuur	118	118	118	118
Verontreinigingsheffing	12	12	12	12

De cijfers in de bovenstaande tabel laten zien dat er steeds beter begroot wordt. De begrote en gerealiseerde eenheden komen steeds dichterbij elkaar. Alleen bij de eenheden watersysteemheffing gebouwd zien we iets hogere eenheden.

Eenheden zuiveringsheffing (x 1.000)

Zuiveringsheffing	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Zuiveringsheffing huishoudens	387	387	389	384
Zuiveringsheffing bedrijven	123	126	131	123
Totaal	510	513	520	507

Bij de zuiveringsheffing zien we met name bij de zuiveringsheffing bedrijven hogere gerealiseerde eenheden dan begroot. GBLT geeft als oorzaak productieverhogingen bij meetbedrijven.

5.7. Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen zegt iets over de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt om bedrijfsrisico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen op te kunnen vangen. Hierbij zijn de beschikbare weerstandscapaciteit en risico's bepalende factoren.

De beschikbare weerstandscapaciteit is als volgt te berekenen:

Beschikbare weerstandscapaciteit ultimo 2018 voor resultaatbestemming
(bedragen x € 1.000.000)

Weerstandscapaciteit	ultimo 2018
Risico reserves	13,1
Algemene reserve	4,4
Beschikbare weerstandscapaciteit	17,5

Risico's

Op 25 oktober 2016 zijn in de Algemene Vergadering de uitkomsten van de laatste risicoanalyse besproken. Op basis van de uitgevoerde risicoanalyse bedraagt de omvang van de risico's (benodigde weerstandscapaciteit) € 13,1 miljoen met een zekerheid van 99%.

In de paragraaf Weerstandsvermogen in de begroting, het jaarverslag en de Bestuursrapportage wordt gerapporteerd over significante wijzigingen die zich hebben voorgedaan sinds de meest recente organisatiebrede risicoanalyse. Hierbij wordt gerapporteerd over bestuurlijk relevante risico's, welke het beleid van het waterschap kunnen raken.

In de Bestuursrapportage zijn de volgende risico's opgenomen die nog actueel zijn en waarvan de omvang relatief groot is:

Energiebelasting

Met de Belastingdienst loopt al langere tijd een discussie over de correcte toepassing van de zogenaamde complexbepaling bij energiebelasting. Bij toepassen van deze complexbepaling kunnen meerdere aansluitingen op elektriciteit als één worden gezien waardoor wij als afnemer gunstiger door de verschillende schijven van de energiebelasting lopen. Waterschap Zuiderzeeland heeft voor de zuiveringstaak de complexbepaling goed toegepast. Bij de bemalingstaak is dat nog de vraag. De Belastingdienst doet nog onderzoek of het waterschap dit in voorgaande jaren correct heeft toegepast. Indien het eindresultaat voor het waterschap negatief uitvalt, kan dit leiden tot een aanzienlijke naheffing. Vanaf 2015 past het waterschap geen complexbepaling meer toe bij aansluitingen t.b.v. de bemalingstaak. Bij aansluitingen voor de zuiveringstaak overigens wel. De aanvraag hiervoor heeft het waterschap aan het begin van het jaar gedaan zonder standpunt in te nemen of het dat in het verleden correct heeft toegepast.

Schadeclaims

In de bestuursrapportage is opgenomen dat de omvang van het financieel risico van de schadedossiers € 1,3 miljoen bedraagt. Tussen het opstellen van de bestuursrapportage en de jaarrekening zijn hierin geen significantie wijzigingen opgetreden.

Drontermeerdijk

Het dijkversterkingsproject Drontermeerdijk maakt deel uit van het gebiedsproject IJsseldelta Zuid Fase II. In september 2016 heeft de Algemene Vergadering ingestemd met de hoofdlijnen van de bestuursovereenkomst voor de planuitwerkingsfase van dit project. De plannen worden nu uitgewerkt. Bij de uitwerking komen aandachtspunten en risico's naar voren, die zo goed mogelijk worden beheerst. In de bestuursovereenkomst ligt de afspraak vast dat het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (het Rijk) de enige financier van het project is met daarbij een

taakstellend budget. Het project is qua aard en financiële omvang een groot project wat aandacht vraagt in de sturing en beheersing.

5.8. Financiering

De financieringsparagraaf in de begroting is een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie. Bij de inrichting van de financieringsfunctie staat beheersing van het renterisico centraal.

Rentevisie

De tarieven in de geld- en kapitaalmarkt bevinden zich op een historisch laag niveau. Het inschatten van deze tarieven is lastig. Het rentepercentage van de nieuw af te sluiten langlopende geldlening van twintig jaar zonder aflossingen was begroot op 2,0% over het jaar 2018. In de realisatie bleek de rente onder dit percentage te liggen. Ook de tarieven op de geldmarkt waren lager dan begroot en vaak zelfs negatief! In totaal is er in 2018 een rentevoordeel van € 0,1 miljoen behaald.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft aan hoeveel het waterschap kort mag financieren als percentage van de begroting.

Kasgeldlimiet 2018 (bedragen x € 1.000.000)

	Omschrijving	1 ^e kwartaal	2 ^e kwartaal	3 ^e kwartaal	4 ^e kwartaal
4.	Vlottende schuld minus vlottende middelen	10,2	16,7	11,9	1,7
5.	Kasgeldlimiet	17,9	17,9	17,9	17,9
6.	Ruimte onder de kasgeldlimiet	7,7	1,2	6,0	16,2
	Berekening kasgeldlimiet				
7.	Begrotingstotaal	77,6	77,6	77,6	77,6
8.	Percentage regeling	23%	23%	23%	23%
5.	Kasgeldlimiet (7 x 8)	17,9	17,9	17,9	17,9

Uit vorenstaande tabel blijkt dat in het verslagjaar is voldaan aan de kasgeldlimiet. In geen van de kwartalen is de kasgeldlimiet overschreden.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar.

Renterisiconorm 2018 (bedragen x € 1.000.000)

	Renterisiconorm	Jaar 2018
1	Renteherzieningen	-
2	Aflossingen	7,6
3	Renterisico (1 + 2)	7,6
4	Renterisiconorm	23,3
5	Ruimte onder renterisiconorm	15,7
	Berekening renterisiconorm	
4a	Bruto begrotingstotaal	77,6
4b	Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	30%
4	Renterisiconorm (4a x 4b)	23,3

Schatkistbankieren

Eind 2013 is de Regeling Schatkistbankieren van kracht geworden in het kader waarvan de decentrale overheden hun overtollige middelen, boven een bepaalde drempel, dienen af te storten bij het Ministerie van Financiën. Het toetsen of de regeling op de juiste wijze wordt uitgevoerd vindt plaats op kwartaalbasis.

Berekening drempelbedrag schatkistbankieren 2018 (bedragen x € 1.000)

	Schatkistbankieren	Jaar 2018
1.	Begrotingsomvang	77.609 ¹
2.	Percentage drempel	0,75%
3.	Drempel schatkistbankieren (1 x 2)	582

¹ Zie hoofdstuk 9

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	1 ^e kwartaal	2 ^e kwartaal	3 ^e kwartaal	4 ^e kwartaal
Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	295	10.558	14.727	6.717
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	3	116	160	73
Ruimte onder het drempelbedrag	579	466	422	509
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Financieringsbehoefte

Op 1 november 2018 is er een nieuwe geldlening met een hoofdsom van € 10,0 miljoen aangetrokken. Hiervan is op 1 november 2018 een bedrag van € 0,4 miljoen gestort. De volgende storting van € 0,5 miljoen zal op 1 juli 2019 geschieden, daarna op 1 februari een bedrag van € 0,64 miljoen en tenslotte op 1 november 2021 een bedrag van € 8,46 miljoen. De eerste aflossing zal op 31 december 2023 geschieden, waarna de lening in 15 jaar wordt afgelost. De rentevergoeding bedraagt 1,68% per jaar.

5.9. Verbonden partijen

Waterschap Zuiderzeeland heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen waaronder gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen.

De verbonden partij voert beleid voor het waterschap uit dat het waterschap ook zelf zou kunnen uitvoeren. Om deze reden is het van belang de ontwikkelingen weer te geven in deze paragraaf verbonden partijen. Uiteraard blijft Waterschap Zuiderzeeland beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden houden ten aanzien van deze partijen. De paragraaf richt zich op belangrijkste wijzigingen die zich hebben voorgedaan in het jaar 2018.

Nederlandse Waterschapsbank (NWB)

Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de NWB bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak. Eind 2015 is de kredietstatus van de NWB verhoogd door S&P, waardoor de bank nu weer als AAA-bank wordt beschouwd. Waterschap Zuiderzeeland is in het bezit van 68 van de 58.989 aandelen, hetgeen neerkomt op 0,11% van het totale aandelenkapitaal. De leningenportefeuille van Waterschap Zuiderzeeland bestaat voor een zeer groot deel uit leningen die bij de NWB zijn afgesloten.

Unie van Waterschappen (UvW)

De UvW behartigt op nationaal en internationaal niveau de belangen van de waterschappen voor een goede waterstaatsverzorging binnen het waterschapsbestel. De UvW treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de rijksoverheid en organisaties als het Interprovinciaal Overleg (IPO) en de Vereniging Nederlandse Gemeente (VNG). Dijkgraaf H. Klavers is lid van het bestuur van de Unie van Waterschappen.

GR Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT)

De heffing en inning van de waterschapsbelastingen liggen in handen van GBLT. Door op het gebied van de inning van belastingen samen te werken met anderen, worden de maatschappelijke kosten zo laag mogelijk gehouden. In deze gemeenschappelijke regeling nemen vijf waterschappen en zes gemeenten deel. Heemraad C.A.A.A. Maenhout is namens het waterschap lid van het algemeen bestuur van GBLT.

GR Aqualysis

Aqualysis verricht als waterlaboratorium het hydrobiologisch, bacteriologisch en chemisch onderzoekswerk voor vijf waterschappen. Door chemisch, bacteriologisch en biologisch onderzoek te verrichten is controle op naleving van vergunningen mogelijk, alsmede het beheersen en het beoordelen van de kwaliteit van het oppervlaktewater en de controle op het zuiveren van afvalwater. In oktober 2018 is de ver-/nieuwbouw van het laboratorium opgeleverd. Begin 2019 volgt de officiële opening, met de verbouw zijn alle medewerkers en werkzaamheden op één locatie bijeengebracht. De verbouw heeft binnen planning en budget plaatsgevonden en tijdens de verbouw heeft onderzoekswerk voor de waterschappen ongehinderd doorgang kunnen vinden. Het bestuur van Aqualysis bestaat uit vijf bestuursleden; elk bestuurslid vertegenwoordigt een deelnemend waterschap. Heemraad A.J.M. Schelwald - van der Kley is namens het waterschap voorzitter van de GR Aqualysis.

GR Het Flevolands Archief

Het Flevolands Archief is de nieuwe naam van het gedeelte van het archief dat in het verleden was ondergebracht bij Nieuw Land Erfgoedcentrum. Het Flevolands Archief is samenwerkingspartner voor diverse overheidsorganen. Dit zijn het Rijk, de provincie Flevoland, de gemeenten Dronten, Lelystad, Urk, Zeewolde en Waterschap Zuiderzeeland. Het archief verzamelt ook particuliere archieven. Het waterschap voldoet met deze samenwerking aan de archiefverplichting voor overheidsorganisaties. Namens het waterschap is heemraad C.A.A.A. Maenhout lid van het Algemeen Bestuur.

GR Het Waterschapshuis

In de gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH) werken de waterschappen samen op het gebied van ICT. HWH vervult een duidelijke rol als regisseur, beheerder en uitvoerder van de samenwerking tussen de deelnemende waterschappen. Namens het waterschap is Heemraad C.A.A.A. Maenhout lid van het Algemeen Bestuur.

Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer

De Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer (STOWA) is het kenniscentrum van regionale waterbeheerders in Nederland. De kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch en sociaalwetenschappelijk gebied. De STOWA draagt bij aan kennisvergroting van het waterschap over het waterbeheer. Daarnaast ondersteunt STOWA in een aantal gevallen intern onderzoek door ons waterschap. Heemraad A.J.M. Schelwald - van der Kley is bestuurslid in het bestuur van de stichting.

Windpark Hanze B.V.

Sinds het najaar 2018 is Waterschap Zuiderzeeland aandeelhouder in Windpark Hanze B.V. Windpark Hanze B.V. heeft als doel om een windmolenpark te realiseren en te exploiteren in de gemeente Dronten. De deelname van Waterschap Zuiderzeeland heeft tot doel om de verduurzamingsdoelstellingen van het waterschap op het gebied van energie te realiseren. Namens het waterschap is heemraad A.H.R. Leijten vertegenwoordiger in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

5.10. Verbonden partijen

Het EMU-saldo is het saldo van de inkomsten en uitgaven van de overheid. Het EMU-saldo van de lokale overheid telt mee voor het EMU-saldo van de totale overheid. Om inzicht te geven in het verwachte EMU-saldo van de lokale overheid is weergave van het saldo een verplicht onderdeel. De cijfers worden daarnaast verstrekt aan het CBS. Sturing op het EMU-saldo is van groot belang in verband met de Wet HOF. Het maximale EMU-tekort voor Waterschap Zuiderzeeland bedraagt voor het jaar 2018 € 11,7 miljoen. In bijgevoegde tabel is waar te nemen dat we ruim onder deze norm blijven.

	EMU saldo	Bedragen x €1.000.000
0	Te verdelen resultaat	3,4
	– betalingen uit reserves	- 3,3
1	EMU exploitatiesaldo	0,1
2	Invloed investeringen	
	– netto investeringsuitgaven	- 8,0
	+ afschrijvingen en desinvesteringen	+ 11,0
3	Invloed voorzieningen	
	+ toevoeging aan voorziening t.l.v. exploitatie	+ 1,2
	– betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	- 1,5
	EMU saldo	2,8

5.11. Topinkomens

Op 1 januari 2013 is de nieuwe Wet normering topinkomens (WNT) ingegaan. Het doel van de WNT is het tegengaan van bovenmatige beloningen en ontslagvergoedingen bij instellingen in de (semi) publieke sector. Op grond van de WNT worden inkomens en ontslagvergoedingen van topfunctionarissen bij instellingen met een publieke taak genormeerd en openbaar gemaakt. De maximering is van toepassing op de hoogst leidinggevend (topfunctionarissen) van de instellingen en interne toezichthouders. Jaarlijks worden de bezoldigingsnormen in een ministeriële regeling aangepast.

Topfunctionarissen zijn, kort gezegd, degenen die behoren tot het hoogste uitvoerende of toezichthoudende orgaan, of de laag daaronder, en in die rol verantwoordelijk zijn voor de gehele instelling of rechtspersoon. Bij waterschappen is de functie van secretaris aangewezen als topfunctionaris.

Op grond van de WNT mag in 2018 het inkomen van topfunctionarissen in de (semi) publieke sector maximaal 100% van het ministersalaris zijn. Dat komt in 2018 neer op € 189.000, inclusief belaste kostenvergoeding en pensioenbijdrage werkgever. Voor ontslagvergoedingen van topfunctionarissen geldt ook een norm van maximaal één jaarsalaris, met een maximum van € 75.000. Bonussen, winstdelingen en andere vormen van variabele beloning zijn niet toegestaan. Voor de rapportage in het kader van de WNT verwijzen wij u naar de paragraaf in de jaarrekening.

Jaarrekening

6. Balans

6.1 BALANS PER 31 DECEMBER

(bedragen x € 1.000)

Debet	Ultimo 2018	Ultimo 2017	Credit	Ultimo 2018	Ultimo 2017
Vaste activa			Vaste passiva		
Immateriële vaste activa	565	780	<i>Eigen vermogen, bestaande uit</i>		
Materiële vaste activa	120.177	122.863	<i>Reserves</i>	23.080	26.504
Financiële vaste activa	410	10	<i>Gerealiseerd resultaat</i>	3.410	- 117
			Eigen vermogen	26.489	26.387
			Voorzieningen	2.781	3.054
			Vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer	80.227	87.465
	121.152	123.653		109.498	116.906
Vlottende activa			Vlottende passiva		
Vorraden	276	372	Netto vlottende schulden met een looptijd van korter dan een jaar	14.245	7.643
Uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar	4.353	4.800	Overlopende passiva	6.413	6.141
Overlopende activa	4.375	1.864			
Liquide middelen	-	1			
	9.004	7.037		20.658	13.784
Balanstotaal	130.156	130.690		130.156	130.690

6.2 TOELICHTING OP DE BALANS

6.2.1 Waarderingsgrondslagen

Valuta en notatie

Alle bedragen worden weergegeven in duizenden euro's. In de toelichtende teksten worden de bedragen weergegeven in hele euro's.

Immateriële en materiële vaste activa

De immateriële en materiële vaste activa zijn gewaardeerd op basis van de historische kostprijs minus de lineaire afschrijvingen op basis van de verwachte levensduur.

De overige activa zijn opgenomen tegen nominale waarde.

De afschrijving wordt zo berekend dat bij in gebruik name van het kapitaalwerk:

- vóór 1 juli een volledige jaarafschrijving plaatsvindt;
- ná 1 juli geen afschrijving plaatsvindt.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben.

(Im)materiële vaste activa		Termijn
Algemeen		
Grond		geen afschrijving
Bedrijfsmiddelen		5 - 10 jaar
Hardware / software		5 - 8 jaar
Kantoren en centrale werkplaatsen	Civil	40 jaar
	mechanisch/elektrisch	15 jaar
	Inrichting	10 jaar
Waterkeringen		
Waterkeringen		30 jaar
Gemalen, kunstwerken en watergangen		
Watergangen		30 jaar
Gemalen	civil	40 jaar
	mechanisch/elektrisch	20 jaar
Overige kunstwerken		20 - 40 jaar
Zuiveringstechnische werken		
Afvalwaterzuiveringsinstallaties	civil	30 jaar
	mechanisch/elektrisch	15 jaar
Rioolgemalen	civil	30 jaar

(Im)materiële vaste activa		Termijn
	mechanisch/elektrisch	15 jaar
Persleidingen		30 jaar
Verbeteringswerken		30 jaar

Gronden die zijn verkregen voor de aanleg van duurzame oevers worden afgewaardeerd met 80%. Dit percentage komt overeen met het genoemde percentage voor natuurterreinen in het Waterschapsbesluit. In het verleden werden gronden van duurzame oevers afgewaardeerd met 50%. Het afwaarderingen naar 80% leidt tot een eenmalige extra waardevermindering van € 1.473.087 in het jaar 2018. Tegenover deze lasten staat een extra onttrekking aan de reserves.

Vanaf het jaar 2018 worden er geen uren meer geactiveerd van eigen personeel (projectleiders) van investeringsprojecten.

Financiële vaste activa

Bij de financiële vaste activa worden aandelen opgenomen tegen de nominale waarde.

Voorraden

De voorraad gasolie wordt gewaardeerd op basis van de gewogen gemiddelde inkoopprijs. De voorraad worden tegen de marktwaarde gewaardeerd indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar

Voor wat betreft debiteuren worden zo nodig individuele voorzieningen getroffen.

Algemene reserves

De algemene reserves fungeren als een algemeen weerstandsvermogen en hebben geen specifieke bestemming. Zij dienen dan ook vooral om eventuele toekomstige tegenvallers van algemene aard, meestal bijzondere omstandigheden, op te vangen.

Bestemmingsreserves

Deze reserves worden tegen de nominale waarde opgenomen. De dotaties aan de bestemmingsreserves vinden plaats bij de bepaling van het jaarresultaat. De onttrekkingen gebeuren, conform de besluitvorming van het bestuur, ten gunste van het resultaat.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd wegens:

- verplichtingen en verliezen waarvan de omvang op de balansdatum onzeker is, doch redelijkerwijs te schatten;
- op de balansdatum bestaande risico's ter zake van bepaalde te verwachten verplichtingen of verliezen waarvan de omvang redelijkerwijs is te schatten;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar zullen worden gemaakt, mits het maken van die kosten mede zijn oorsprong vindt in het begrotingsjaar of in een voorafgaand begrotingsjaar en de voorziening strekt tot gelijkmatige verdeling van lasten over een aantal begrotingsjaren.

Personele voorzieningen

De personele voorzieningen, onderdeel pensioen- en wachtgeldverplichtingen, worden gewaardeerd op basis van de contante waarde. De overige personele voorzieningen worden gewaardeerd op nominale waarde.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden gewaardeerd op basis van de nominale waarde.

Vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer

De vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva zijn, voor zover niet anders vermeld, opgenomen tegen de nominale waarde.

Resultaatbepaling

Ten aanzien van de resultaatbepaling zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- de jaarrekening is opgesteld volgens het stelsel van lasten en baten;
- lasten zijn toegerekend aan de periode waarin ze thuishoren;
- baten zijn opgenomen voor zover ze zijn gerealiseerd;
- verliezen worden als last genomen op het moment dat ze voorzienbaar zijn.

6.2.2 Toelichting op de activa

Immateriële vaste activa

Software is opgenomen onder de overige immateriële vaste activa. Het verloop van de immateriële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:
(bedragen x € 1.000)

Immateriële vaste activa	Jaar 2018
Boekwaarde begin boekjaar	780
In gebruik genomen investeringen	32
Subtotaal	812
Af: afschrijvingen	- 247
Boekwaarde ultimo boekjaar	565

Materiële vaste activa

Het verloop van de materiële vaste activa kan als volgt worden weergegeven:
(bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa	Jaar 2018
Openingsbalans begin boekjaar	122.863
Af: onderhanden werken begin boekjaar	- 1.842
Boekwaarde begin boekjaar	121.021
In gebruik genomen investeringen	5.822
Subtotaal	126.843
Af: afschrijvingen	- 9.162
Af: extra waardeverminderingen	- 1.473
Boekwaarde ultimo boekjaar	116.208
Bij: onderhanden werken ultimo boekjaar	3.969
Totaal activa ultimo boekjaar	120.177

In gebruik genomen investeringen

(bedragen x € 1.000)

In gebruik genomen investeringen	Jaar 2018
Gemalen	298
Onderbemaling	146
Waterlopen	73
Kunstwerken	1
Rioolgemalen	1.238
Afvalwaterzuiveringsinstallaties	2.059
Slibontwateringsinstallaties	686
Kantoren en centrale werkplaatsen	489
Bedrijfsmiddelen	227
Hardware	605
In gebruik genomen investeringen	5.822

Nadere specificatie in gebruik zijnde materiële vaste activa

(bedragen x € 1.000)

Materiële vaste activa	Boekwaarde begin boekjaar	In gebruik genomen	Afschrij- vingen ¹	Boekwaarde einde boekjaar
Waterkeringen	3.925	-	181	3.744
Gemalen, kunstwerken en watergangen	30.530	518	3.762	27.286
Zuiveringstechnische werken	76.487	3.984	5.788	74.683
Bedrijfsgebouwen	9.991	489	712	9.769
Overige bedrijfsmiddelen	87	831	192	726
Totaal materiële vaste activa	121.021	5.822	10.635	116.208

¹ Inclusief extra waardeverminderingen

In bovenstaande nadere specificatie is voor € 3.020.576 aan grond opgenomen als onderdeel van de specificatie. Hierover wordt niet afgeschreven.

Omdat een specificatie van de materiële vaste activa in de voorgeschreven categorieën, conform artikel 4.42 lid 2 van het Waterschapsbesluit, niet eenduidig valt te maken, is gekozen voor bovenstaande specificatie. De in het Waterschapsbesluit opgenomen categorieën machines, apparaten, werktuigen, grond-, weg- en waterbouwkundige werken zijn opgenomen in de categorieën waterkeringen, gemalen, kunstwerken en watergangen en zuiveringstechnische werken.

Onderhanden werken ultimo boekjaar

(bedragen x € 1.000)

Onderhanden werken	Jaar 2018
Waterkeringen	1.738
Gemalen	677
Kunstwerken	885
Afvalwaterzuiveringsinstallaties	277
Kantoren en centrale werkplaatsen	9
Hardware	383
Saldo onderhanden werken	3.969

Een nadere specificatie van de onderhanden werken ultimo 2018 is te vinden in het onderdeel 'specificatie onderhanden werken ultimo boekjaar'.

Financiële vaste activa

De opgenomen financiële vaste activa vallen deels in de categorie kapitaalverstrekking aan bedrijven en bestaat uit de volgende twee onderdelen:

- De aanschafwaarde van 42 aandelen A en 26 aandelen B van de NV Nederlandse Waterschapsbank te 's-Gravenhage (€ 9.870). De geschatte netto vermogenswaarde per 31 december 2018 bedraagt € 2.012.000.
- De aanschafwaarde van 150 aandelen Windpark Hanze BV te Dronten, welke begin november 2018 zijn verworven (€ 150).

Daarnaast valt de opgenomen financiële vaste activa in de categorie leningen aan bedrijven voor het volgende onderdeel. Een eerste deel van een achtergestelde lening, die verstrekt is aan de Windpark Hanze BV ter waarde van € 400.000. Deze lening maakt deel uit van een totale lening die in delen verstrekt zal worden en waarvan de grootte maximaal € 10,0 miljoen bedraagt.

Voorraden

De opgenomen voorraden vallen onder de categorie grond- en hulpstoffen voor eigen gebruik. Het betreft in totaal 232.511 liter dieselolie, welke gebruikt wordt in de gemalen, met een voorraadwaarde van € 275.823 (gewogen gemiddelde inkoopprijs). Er zijn geen indicaties voor een lagere marktwaarde.

Uitzettingen met een looptijd korter dan een jaar

(bedragen x € 1.000)

Overige uitzettingen	Jaar 2018
Belastingdebiteuren GBLT	4.628
Af: voorziening dubieuze debiteuren	- 946
Subtotaal belastingdebiteuren	3.682
Overige vorderingen	676
Af: voorziening overige vorderingen	- 5
Subtotaal overige vorderingen	671
Overige uitzettingen ultimo boekjaar	4.353

De voorziening dubieuze (handels)debiteuren betreft een inschatting van de verwachte oninbaarheid van de vorderingen.

De voorziening dubieuze belastingdebiteuren bedroeg begin 2018 € 764.651. Op deze post is in het jaar 2018 voor € 656.988 onttrokken en voor € 838.543 aan dubieuze debiteuren gedoteerd. Aan de hand van een inschatting van de openstaande posten ultimo 2018 is de voorziening dubieuze belastingdebiteuren bepaald op € 946.206.

Schatkistbankieren

(bedragen x € 1.000)

Drempelbedrag begrotingsjaar	582
Ruimte onder het drempelbedrag	
1 ^e kwartaal	579
2 ^e kwartaal	466
3 ^e kwartaal	422
4 ^e kwartaal	509

Een berekening van het drempelbedrag en de ruimte onder het drempelbedrag per kwartaal is te vinden in paragraaf 5.8. Financiering.

Overlopende activa

Onder deze post worden de nog te ontvangen bedragen, de vooruitbetaalde bedragen en nog te verrekenen bedragen opgenomen. Het saldo ultimo 2018 bedraagt € 4.374.569.

De samenstelling is als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Overlopende activa	Stand ultimo
Nog op te leggen door GBLT	751
Belastingopbrengsten GBLT	135
Afrekening GBLT	166
Waterkracht	164
Subsidie Duurzame Oevers (EU)	1.286
Subsidie Drontermeerdijk	777
Provincie Flevoland	22
Rioolbeheer Zeewolde	416
Oosterwold	52
Windpark Hanze	56
Complexverrekening	93
Doorbelasting personeel	9
Vooruitbetalingen	147
Overig	300
Saldo overlopende activa	4.375

Specificatie subsidiegelden

(bedragen x € 1.000)

Subsidiegelden	Stand primo	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Stand ultimo
Subsidie Duurzame Oevers (EU)	253	1.286	253	1.286
Subsidie Drontermeerdijk (Rijk)	-	777		777
Provincie Flevoland (Provincie)	41	22	41	22
Saldo subsidiegelden	294	2.085	294	2.085

Liquide middelen

Het saldo van deze post bestaat uit:
(bedragen x € 1.000)

Liquide middelen	Jaar 2018
Kas	-
Saldo liquide middelen	-

De kas is in het jaar 2018 opgeheven.

Waterschap Zuiderzeeland heeft ultimo 2018 een negatieve rekening-courantverhouding met de Nederlandse Waterschapsbank. Dit bedrag is opgenomen onder de kortlopende schulden.

6.2.3 Toelichting op de passiva

Eigen vermogen

Het eigen vermogen is in de loop van de jaren opgebouwd via de bestemming van (een deel van) het positieve resultaat. Zij dient als reserve voor het opvangen van onvoorziene kosten en als financieringsmiddel.

De samenstelling van het eigen vermogen voor resultaatverdeling is als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Reserve	Stand primo	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Stand ultimo
Risicoreserve	13.100	-	-	13.100
Algemene reserve	5.368	-	960	4.408
Tariefegalisatiereserve	6.474	-	2.078	4.396
Bestemmingsreserves (overige)	1.445	-	270	1.175
Totaal reserves	26.387	-	3.308	23.079
Gerealiseerd resultaat		3.410		3.410
Totaal eigen vermogen	26.387	3.410	3.308	26.489

Risicoreserve per taak

De risicoreserves per taak dienen ter dekking van mogelijke risico's die zich voordoen bij de taakuitoefening. De Algemene Vergadering heeft het beleid geformuleerd dat deze risicoreserve bedoeld is als buffer om onverwachte tegenvallers op te kunnen vangen. De hoogte van de risicoreserve is gebaseerd op de periodieke risicoanalyse, waarbij rekening wordt gehouden met het risicoprofiel van het waterschap. De laatst gehouden risicoanalyse gaf een totaal bedrag aan van € 13,1 miljoen. De verdeling over de taken geschiedt op basis van de taakomvang, zoals opgenomen in de laatst vastgestelde meerjarenbegroting. Hierbij was de verhouding tussen de watersysteemtaak en de zuiveringstaak 60 / 40.

(bedragen x € 1.000)

Taak	Stand primo	Mutatie	Stand ultimo
Risicoreserve watersysteemtaak	7.860	-	7.860
Risicoreserve zuiveringstaak	5.240	-	5.240
Totaal risico reserves per taak	13.100	-	13.100

Algemene reserve

Deze reserve dient ervoor om te zorgen dat het totaal van de reserves van een minimale omvang is. Een aanzienlijk deel van de algemene reserve is in het kader van het herziene reservebeleid toegewezen aan de risicoreserve en de tariefegalisatiereserve. De herkomst van de reserves, zijnde het resultaat van de watersysteemtaak dan wel de zuiveringstaak, blijft hierbij administratief volgbaar. Er vinden hierbij geen verschuivingen plaats tussen reserves die zijn opgebouwd door de watersysteemtaak en reserves die zijn opgebouwd door de zuiveringstaak.

In het jaar 2018 is het totale bedrag van de algemene reserve van de watersysteemtaak onttrokken voor de dekking van de extra duurzame waardevermindering op duurzame oevers, conform het besluit van de Algemene Vergadering. In totaal was deze waardevermindering € 1.473.087. Voor het resterende bedrag van € 513.087 is dekking gevonden in het basisdeel van de tariefegalisatiereserve watersysteemtaak.

De samenstelling van de algemene reserve is door het bovenstaande als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Taak	Stand primo	Mutatie	Stand ultimo
Algemene reserve watersysteemtaak	960	- 960	-
Algemene reserve zuiveringstaak	4.408	-	4.408
Totaal algemene reserves per taak	5.368	- 960	4.408

Tariefegalisatiereserve

De Algemene Vergadering heeft bij de vaststelling van de Meerjarenbegroting 2018-2021 besloten om in het jaar 2018 een bedrag van € 1,565 miljoen te onttrekken aan deze reserve. Dit bedrag kan nader worden gespecificeerd in een onttrekking van € 1,31 miljoen aan de tariefegalisatiereserve van de watersysteemtaak en een onttrekking van € 0,255 miljoen aan de zuiveringstaak.

Daarnaast is er, zoals hierboven reeds genoemd, een bedrag van € 513.087 onttrokken ter dekking van de extra duurzame waardevermindering van de duurzame oevers.

De samenstelling van de tariefegalisatiereserve is door het bovenstaande als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Samenstelling	Stand primo	Mutatie	Stand ultimo
Tariefegalisatiereserve watersysteemtaak			
❖ <i>Basis deel</i>	1.500	- 513	987
❖ <i>Flexibel deel</i>	1.846	-1.310	536
Tariefegalisatiereserve zuiveringstaak			
❖ <i>Basis deel</i>	1.000	-	1.000
❖ <i>Flexibel deel</i>	2.128	- 255	1.873
Totaal tariefegalisatie reserves per taak	6.474	- 2.078	4.396

Bestemmingsreserves

(bedragen x € 1.000)

Bestemmingsreserve	Stand primo	Mutaties	Stand ultimo
Bestemmingsreserve baggeren Almere	132	-	132
Bestemmingsreserve stedelijk water	27	-	27
Bestemmingsreserve duurzame energie	536	- 270	266
Bestemmingsreserve duurzame oevers	750	-	750
Totaal bestemmingsreserves	1.445	- 270	1.175

In het jaar 2018 hebben de volgende mutaties op de bestemmingsreserves plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve baggeren Almere

Op 27 oktober 2009 heeft de Algemene Vergadering besloten om het achterstallig baggeronderhoud van de gemeente Almere over te nemen voor een te ontvangen afkoopsom van € 2,65 miljoen. Besloten is om hiervoor de bestemmingreserve baggeren Almere in te stellen. In de jaren 2010 tot en met 2015 is er voor een totaalbedrag van € 2.517.686 aan deze reserve onttrokken. In de jaren 2016 tot en met 2018 zijn er geen gelden aan deze reserve onttrokken. Ultimo 2018 resteert nog een bestemmingsreserve baggeren Almere van € 0,1 miljoen.

Bestemmingsreserve stedelijk water

Deze bestemmingsreserve is gevormd door de niet bestede budgetten stedelijk water in het verleden en bedroeg begin 2011 bijna € 3,2 miljoen. De reserve wordt conform AV-besluitvorming gebruikt ter dekking van de kosten van het maatregelenprogramma in het stedelijk gebied. In de jaren 2011 tot en met 2016 is er voor een totaalbedrag van € 3.160.130 aan deze reserve onttrokken. In de jaren 2017 en 2018 zijn er geen gelden aan deze reserve onttrokken. Ultimo 2018 resteert nog een bestemmingsreserve stedelijk water van € 0,0 miljoen.

Bestemmingsreserve duurzame energie

Op 29 september 2015 heeft de Algemene Vergadering besloten tot het instellen van een bestemmingsreserve duurzame energie ter grootte van € 1.000.000 en de hiervoor benodigde

gelden in verhouding 60 / 40 tussen de watersysteemtaak en de zuiveringstaak te onttrekken aan de algemene reserve. In het jaar 2015 zijn geen gelden aan deze bestemmingsreserve onttrokken. Conform het besluit van de Algemene Vergadering van 24 november 2015 is in het jaar 2016 voor € 289.994 aan deze reserve onttrokken. In het jaar 2017 is er, conform het besluit van de Algemene Vergadering op 2 februari 2017, voor € 173.666 aan deze reserve onttrokken. In het jaar 2018 is er een bedrag van € 269.402 aan deze reserve onttrokken. Ultimo 2018 resteert nog een bestemmingsreserve duurzame energie van € 0,3 miljoen.

Bestemmingsreserve duurzame oevers

Deze bestemmingreserve is gevormd uit de in een enig jaar niet besteed budget van aanleg duurzame oevers, zoals besloten in de Algemene Vergadering van 28 november 2017, zodat deze in het volgende jaar weer ter beschikking staan voor het project. Uit het resultaat van het jaar 2017 is een bedrag van € 750.000 gedoteerd. In het jaar 2018 zijn er geen gelden aan deze reserve onttrokken en is het saldo van de bestemmingsreserve € 0,75 miljoen. Wel wordt in de resultaatbestemming 2018 voorgesteld het resterende budget duurzame oevers van het jaar 2018, groot € 190.000, toe te voegen aan deze bestemmingsreserve.

Voorzieningen

(bedragen x € 1.000)

Voorzieningen	Stand primo	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Stand ultimo
Arbeidsgerelateerde verplichtingen				
Pensioenen bestuurders	1.649	117	79	1.687
Personele reorganisatie	216	34	247	3
CAO ontwikkeling	270	-	270	-
Baggeren en saneren van waterlopen				
Baggeren	919	1.109	937	1.091
Totaal voorzieningen	3.054	1.260	1.533	2.781

De voorzieningen zijn bestemd voor de volgende zaken:

Pensioenen bestuurders

Deze voorziening heeft tot doel de pensioenverplichtingen van het waterschap naar (voormalige) bestuurders zichtbaar te maken. Aan het begin van 2018 was deze voorziening € 1,6 miljoen groot. In 2018 is aan deze voorziening voor € 79.069 onttrokken ten behoeve van pensioenbetalingen. Op basis van een actuariële berekening van de toekomstige pensioenopgaven van de huidige en voormalige bestuurders is er in 2018 € 116.857 rekenrente toegevoegd aan de voorziening. De voorziening bedraagt ultimo boekjaar € 1,7 miljoen.

Personele reorganisatie

Deze voorziening heeft tot doel de verplichtingen van het waterschap naar voormalig personeel zichtbaar te maken. Aan het begin van 2018 was deze voorziening € 0,2 miljoen groot. In 2018 is aan deze voorziening voor € 246.579 onttrokken ten behoeve van betalingen van uitkeringen. In 2018 is € 34.084 aan de voorziening toegevoegd, waardoor de voorziening ultimo boekjaar nu € 0,0 miljoen bedraagt.

CAO ontwikkeling

Deze voorziening had ten doel de verplichting van het waterschap aangaande de CAO verplichtingen van het personeel over het jaar 2017 zichtbaar te maken. In het jaar 2017 lukte het de werkgevers en bonden niet om tot overeenstemming te komen over een nieuwe CAO. De oude CAO liep tot en met 31 december 2016. Medio 2018 is er alsnog overeenstemming bereikt en is er een nieuwe CAO afgesloten, waarbij ook afspraken zijn gemaakt over de nabetaling over het jaar 2017. De gelden in deze voorziening zijn hiervoor ingezet, waardoor deze ultimo 2018 volledig is uitgeput en kan worden opgeheven.

Baggeren

In 2006 is er een integrale gebiedsdekkende baggervisie opgesteld op basis waarvan de keuze is gemaakt om voor de komende decennia tot een effectief uitvoeringsprogramma te komen en de baggerachterstanden weg te werken. Het plan is de afgelopen jaren steeds geactualiseerd. In het verleden is door de Algemene Vergadering besloten om schommelingen in de uitvoering op te vangen door middel van een voorziening. De voorziening was aan het begin van 2018 € 0,9 miljoen groot. In het jaar 2018 is er een bedrag van aan deze voorziening gedoteerd van € 1.108.644 en is er € 936.689 onttrokken aan de voorziening baggeren. Een beperkt aantal baggerprojecten is doorgeschoven van het jaar 2018 naar het jaar 2019. De baggervoorziening bedraagt ultimo boekjaar € 1,1 miljoen en is naar verwachting van voldoende omvang om de genoemde projecten uit te voeren.

Vaste schulden met een looptijd van een jaar of langer

De opgenomen vaste schulden vallen in de categorie onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen. Het zijn langlopende geldleningen met een looptijd langer dan één jaar ter financiering van de investeringen.

Het verloopoverzicht is als volgt:
(bedragen x € 1.000)

Stand begin boekjaar	87.465
Nieuw aangegane geldleningen	400
Af: aflossingen	- 7.638
Saldo langlopende geldleningen	80.227

De rentelast over het boekjaar 2018 bedroeg € 2.212.878. De aflossingsverplichting van de aangegane geldleningen voor het boekjaar 2019 bedraagt € 7.633.350.

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar

(bedragen x € 1.000)

Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar	Jaar 2018
Rekening-courant banken	8.400
Schulden aan leveranciers	5.845
Saldo Netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar	14.245

De netto vlottende schulden met een looptijd korter dan een jaar van het waterschap zijn op basis van nominale waarde gewaardeerd.

Overlopende passiva

(bedragen x € 1.000)

Overlopende passiva	Jaar 2018
Rente langlopende schulden	1.110
Advies en onderzoek	216
Afvalinzameling en slibafvoer	246
Bijdragen aan derden	319
Energie	438
Inhuur	134
Onderhoud	608
Overige nog te betalen bedragen	369
Vooruit ontvangen subsidiegelden	363
Reservering vakantietoeslag	17
Reservering verlofrechten	1.102
Loonheffing en sociale lasten	1.490
Saldo overlopende passiva	6.413

Specificatie vooruit ontvangen subsidiegelden

(bedragen x € 1.000)

Vooruit ontvangen subsidiegelden	Stand primo	Toevoegingen	Vrijgefallen bedragen	Stand ultimo
Rijk	635	665	1.050	250
Openbare lichamen	133	0	20	113
Vooruit ontvangen subsidiegelden	768	665	1.070	363

Volgens het Waterschapsbesluit worden onder de overlopende passiva de nog te betalen lasten opgenomen, waarvan in het jaar 2018 geen factuur is ontvangen, maar die wel conform het stelsel van baten en lasten ten laste van het jaar 2018 moeten worden gebracht. Ook de vooruit ontvangen opbrengsten worden in deze post opgenomen.

Door de invoering van het IKB (Individueel Keuze Budget) voor werknemers vallend onder de SAW Waterschappen, wordt er alleen nog vakantiegeld gereserveerd voor de leden van het college van Dijkgraaf en Heemraden. Zij vallen namelijk niet onder de SAW Waterschappen, maar onder de sector Rijk.

6.2.4 Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Leaseverplichting wagenpark

Het wagenpark van het waterschap wordt geleased. Het totaal aan verplichtingen ingevolge de totale looptijd van de overeenkomsten met de leasemaatschappijen bedraagt op de balansdatum € 2.978.557. Voor het jaar 2019 bedraagt de verplichting € 684.063.

Leaseverplichting print- en kopieermachines

De print- en kopieermachines van het waterschap worden geleased. Het totaal aan verplichtingen ingevolge de looptijd van de overeenkomst met de leasemaatschappij bedraagt op de balansdatum € 83.673. Voor het jaar 2018 bedraagt de verplichting € 20.919.

Contracten van materiële omvang

Waterschap Zuiderzeeland heeft een lopend contract voor de slibeindverwerking met BioEnergie Zupthen, met een contractwaarde van € 2.160.000 per jaar.

Juridische claims

Het waterschap wordt met enige regelmaat geconfronteerd met juridische claims betreffende schade als gevolg van wateroverlast bij extreme weersomstandigheden. Het standpunt van het waterschap hierin is dat het waterschap hiervoor niet aansprakelijk is, tenzij de schade is ontstaan door nalatigheid van het waterschap.

Bankgarantie

Waterschap Zuiderzeeland heeft een lopende bankgarantie voor een bedrag van € 215.507 ten gunste van de Unie van Waterschappen. Het totaal geborgde bedrag van de fixe geldlening van de Unie van Waterschappen is € 6.013.268, het aandeel van ons waterschap is 3,58%. Genoemd percentage is bepaald door het aandeel van ons waterschap in de totale contributie aan de Unie van Waterschappen.

Langlopende geldlening

Op 1 november 2018 is er een nieuwe geldlening met een hoofdsom van € 10,0 miljoen aangetrokken. Hiervan is door de NWB bank op 1 november 2018 een bedrag van € 0,4 miljoen gestort. De volgende storting van € 0,5 miljoen zal op 1 juli 2019 geschieden, daarna op 1 februari een bedrag van € 0,64 miljoen en tenslotte op 1 november 2021 een bedrag van € 8,46 miljoen.

6.2.5 Specificatie onderhanden werken ultimo boekjaar

Artikel 4.42 lid 6 van het Waterschapsbesluit schrijft voor dat in de toelichting op de balans een totaaloverzicht wordt gegeven van alle onderhanden werken, waarbij de verwachtingen worden gegeven over het vervolg van deze werken.

(bedragen x € 1.000)

Project	Gevoteerd krediet	Uitgaven ultimo 2018	Verwachting
711030 Verbeteropgaaf buitendijkse regionale keringen	2.900	1739	Conform planning
721122 Grond duurzame oevers 2018	163	- 64	Conform planning
721137 Wegduikers 2018 NOP	186	42	Conform planning
721156 Stuw 2452 Sport- en 2463 Woldlaan	78	44	Conform planning
721306 Permanente hevels Westermoordijk	1.041	669	Conform planning
722510 Stuw ST2557 en ST2544	66	32	Conform planning

Project	Gevoteerd krediet	Uitgaven ultimo 2018	Verwachting
724004 Gemaal Vissering, renovatie pompinstallatie	725	394	Conform planning
724009 Vervangen motor gemaal Smeenge	290	254	Conform planning
724010 Gemalen Noordoostpolder: upgrade peilbeheer slimme bemaling	90	47	Conform planning
724016 Vervangen installatie gemaal Wortman	225	19	Conform planning
724017 Elektrische installatie Gemaal Buma	485	42	Conform planning
724019 Zonnepanelen Blocq van Kuffeler	182	19	Conform planning
724023 Zonnepanelen Wortman	105	15	Conform planning
724070 Bodemsanering grond Wortman	-	- 148	Conform planning
724097 Zonnepanelen Lovink	238	23	Conform planning
724099 Optimaliseren stuwen en inlaten	260	11	Conform planning
730704 Vervanging stuwsyphon Ruttensevaart	111	105	Conform planning
730709 Vernieuwen stuwputten wateraanvoer 2018	59	56	Conform planning
736080 Roostergoed AWZI Almere	369	52	Conform planning
736083 Afdekking overstortgoot voorbezinktank AWZI Tollebeek	165	1	Conform planning
736084 ATEX AWZI Tollebeek	187	1	Conform planning
736085 Renovatie personeelsruimte AWZI Zeewolde	334	222	Conform planning
740503 Renovatie en herinrichting kantoor Larserbos	202	9	Conform planning
750246 Voorbereiding Open Informatie	100	86	Conform planning
750248 Voorbereiding Digitale Dienstverlening	100	23	Conform planning
750513 Digitalisering	749	274	Conform planning
Saldo onderhanden werken		3.969	

7. Exploitatierekening

Het Waterschapsbesluit schrijft voor dat de exploitatierekening in drie verschillende indelingen wordt gepresenteerd in de jaarrekening, te weten naar kosten- en opbrengstsoorten, naar programma's en naar kostendragers.

7.1 EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN

(bedragen x € 1.000)

	Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
	Lasten				
4.1	Rente en afschrijvingen	12.802	12.488	13.816	11.528
4.2	Personeelslasten	24.660	24.745	25.257	24.837
4.3	Goederen en diensten van derden	38.158	38.234	38.309	35.843
4.4	Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	1.989	2.189	2.089	2.626
	Subtotaal lasten	77.609	77.656	79.472	74.834
	Baten				
8.1	Financiële baten	600	600	632	649
8.2	Personeelsbaten	-	-	98	159
8.3	Goederen en diensten aan derden	1.481	1.362	1.621	1.641
8.4	Bijdragen van derden	1.607	1.418	2.709	2.043
8.5	Waterschapsbelastingen	72.356	72.968	74.514	70.521
8.6	Interne verrekeningen	-	-	-	304
	Subtotaal baten	76.044	76.348	79.574	75.318
	Saldo van baten en lasten	-1.565	-1.308	103	484
9.1	Inzet tariefegalisatie reserve	1.565	1.565	1.565	- 960
9.2	Inzet bestemmingsreserves	-	-	269	359
9.3	Inzet overige reserves	-	-	1.473	-
	Gerealiseerd resultaat	-	257	3.410	- 117

7.2 TOELICHTING OP DE EXPLOITATIEREKENING

In de nu volgende paragraaf wordt een toelichting gegeven op de exploitatierekening. Om niet te veel in herhaling te vervallen zal in de exploitatierekening naar programma's en naar kostendragers veelal worden verwezen naar eerder gegeven toelichtingen.

7.2.1 Waarderingsgrondslagen

Algemeen

Belangrijke verschillen tussen de begroting en realisatie zijn nader toegelicht. De hierbij gepresenteerde begroting is, conform het Waterschapsbesluit, de primitieve begroting inclusief alle daarop betrekking hebbende begrotingswijzingen. Een analyse van de afwijkingen tussen de primitieve begroting én de primitieve begroting inclusief alle begrotingswijzingen is te vinden in hoofdstuk 1: Analyse begroting en resultaat.

Valuta en notatie

Alle bedragen worden weergegeven in duizenden euro's. In de toelichtende teksten worden de bedragen weergegeven in hele euro's.

Baten en lasten

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Winsten worden genomen zodra deze gerealiseerd zijn. Verliezen worden verwerkt als die zich aftekenen.

7.2.2 Toelichting op de lasten

Rente en afschrijvingen

(bedragen x € 1.000)

Rente en afschrijvingen	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Rente	2.915	2.815	2.820	2.712
Afschrijvingen	9.755	9.541	9.409	8.765
Duurzame waardeverminderingen	132	132	114	51
Extra duurzame waardeverminderingen	-	-	1.473	-
Totaal	12.802	12.488	13.816	11.528

De rentelasten vallen een fractie hoger uit dan bijgesteld begroot, doch lager dan primitief begroot. Ook in het jaar 2018 kon geprofiteerd worden van een lage rente op zowel het rekening-courantkrediet als op de nieuw aangegane vaste schulden.

De afschrijvingen vallen € 132.175 lager uit dan de bijgesteld begroot. Ook de duurzame waardeverminderingen vallen licht lager uit door iets minder grondaankopen dan gepland. Op basis van het vastgestelde activabeleid wordt 80% van de aanschafprijs van duurzame oeveren als waardevermindering in de exploitatie meegenomen.

In het in 2017 vastgestelde activabeleid staat dat gronden, die zijn aangeschaft voor de aanleg van duurzame oeveren worden afgewaardeerd met 80%. Dit percentage komt overeen met het genoemde percentage voor natuurterreinen in het Waterschapsbesluit. Dit leidt tot een eenmalige

extra waardevermindering van € 1.473.087. Tegenover deze lasten staat een extra onttrekking aan de reserves.

Personeelslasten

(bedragen x € 1.000)

Personeelslasten	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Salarissen personeel en bestuur	16.458	17.253	15.016	14.360
Sociale premies	4.171	4.171	4.284	3.935
Overige personeelslasten	2.368	2.379	2.847	3.057
Personeel van derden	1.663	943	3.110	3.486
Totaal	24.660	24.745	25.257	24.837

Personeel van derden wordt ingehuurd vanwege openstaande vacatures, ziekte / zwangerschapsverlof en tijdelijk benodigde extra capaciteit (piekbelasting) of deskundigheid. De dekking van de tijdelijke krachten vindt plaats uit het totaal van de personeelslasten en de overige aan de afdelingen toegewezen budgetten.

Goederen en diensten van derden

(bedragen x € 1.000)

Goederen en diensten	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Duurzame gebruiksgoederen	990	977	1.276	1.341
Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen	1.374	1.708	1.854	1.335
Energie en water	3.999	3.726	3.674	4.064
Huren, pachten en rechten	950	1.053	1.089	942
Verzekeringen	204	206	164	162
Belastingen	51	51	56	57
Onderhoud door derden	13.555	13.620	14.133	11.866
Overige diensten derden	17.035	16.893	16.063	16.077
Totaal	38.158	38.234	38.309	35.843

Duurzame gebruiksgoederen

Gebruiksgoederen die bestemd zijn voor gebruik gedurende één jaar of langer, behoren in beginsel niet in de exploitatierekening te worden verantwoord, maar te worden geactiveerd. Indien met de stichting of aankoop hiervan slechts een relatief gering bedrag gemoeid is, komt het echter in de

praktijk voor dat de betreffende uitgaven niet worden geactiveerd, maar in één keer ten laste van de exploitatierekening worden gebracht. Deze verantwoording kan op deze kostensoort gebeuren. De kostensoort omvat dan ook de aanschaf van goederen met een economische levensduur van één jaar of langer die in de exploitatierekening worden verantwoord. Op de kostensoort gebruiksgoederen is € 299.000 meer uitgegeven dan was begroot.

Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen

De kostensoort omvat alle kosten die samenhangen met de aankoop van goederen die bestemd zijn voor gebruik en verbruik binnen de productieprocessen en minder dan een jaar ten dienste van het waterschap staan (en geen brandstoffen zijn). Gebruiksgoederen die bestemd zijn voor gebruik gedurende één jaar of langer en die in de exploitatierekening worden verantwoord, worden niet tot deze kostensoort gerekend, maar tot de kostensoort 'Duurzame gebruiksgoederen'. Op de kostensoort 'Overige gebruiksgoederen en verbruiksgoederen' is € 146.000 meer uitgegeven dan was begroot.

Energie en water

Deze kostensoort heeft betrekking op het energieverbruik van het waterschap, alsmede op de aankoop van energiedragers. Op de kostensoort energie en water is € 52.000 minder uitgegeven dan begroot.

Huren, pachten en rechten

Deze kostensoort omvat de betaalde huren alsmede de betaalde recognities, precariobelasting, licentie-, auteurs-, repro- en octrooirechten en alle andere betaalde rechten. De huren kunnen betrekking hebben op onroerende goederen zoals gebouwen, (dienst)woningen en opstallen, en roerende goederen zoals vervoermiddelen, rollend en varend materieel, machines, werktuigen, gereedschappen, apparatuur, instrumenten en kantoormachines. Op de kostensoort huren, pachten en rechten is € 36.000 meer uitgegeven dan was begroot.

Verzekeringen

Tot de kostensoort 'verzekeringen' worden gerekend de door het verzekeringswezen verrichte diensten, met uitzondering van de diensten van sociale verzekeringsinstellingen (deze worden tot de kostensoort 'sociale lasten' gerekend). Tot de kostensoort behoren: brand-, inbraak- en stormschadeverzekering, glasschadeverzekering, verzekering wettelijke aansprakelijkheid, schadeverzekering roerende en onroerende goederen, verzekering van onderhoudswerkzaamheden, transportverzekering, fraude- en geldwaardeverzekering, reconstructieverzekering en de collectieve ongevallenverzekering. Op de kostensoort verzekeringen is € 42.000 minder uitgegeven dan was begroot. Dit komt doordat de Construction All Risk (CAR) verzekeringen niet zijn verantwoord in de exploitatie, maar zijn toegerekend naar de investeringsprojecten.

Belastingen

Tot de 'belastingen' worden gerekend de kostprijsverhogende belastingen die door derden aan het waterschap worden opgelegd. Hieronder vallen de gemeentelijke belastingen, zoals de onroerendezaakbelasting en rioolbelasting. Tot de kostensoort worden niet gerekend de bij levering van goederen en diensten verschuldigde belastingen zoals omzetbelasting, invoerrechten, accijnzen en assurantiebelasting. Deze laatste belastingen worden gerekend tot de kostensoort waartoe de betreffende levering van goederen of diensten behoort; ook in de gevallen waarin die belastingen afzonderlijk worden betaald. Op de kostensoort belastingen is € 5.000 meer uitgegeven dan was begroot.

Onderhoud door derden

'Onderhoud door derden' omvat de door het waterschap aan derden uitbestede werkzaamheden die tot doel hebben een bepaald object in stand te houden. Tot deze kostensoort behoort ook het groot onderhoud, dat nodig is om een verwaarloosd object weer in goede staat te brengen, mits de kosten van dit onderhoud niet worden afgeschreven. Indien in de aan derden te betalen vergoeding ook een bedrag voor verbruikt materiaal is opgenomen, wordt dit ook op deze kostensoort geboekt. Tot het 'Onderhoud door derden' behoren: onderhoud waterkeringen, onderhoud watergangen en kunstwerken, het onderhoud zuiveringsinstallaties, transportsystemen en slibverwerkingsinstallaties, schoonmaakwerkzaamheden, onderhoud kantoorgebouwen en daarbij

behorende tuinen, alsmede van de in de gebouwen aanwezige inventaris en de daartoe behorende installaties, onderhoud kantoormachines zoals kopieermachines, computers en randapparatuur, onderhoud van software, onderhoud werkplaatsen, magazijnen en laboratoria, alsmede van de daarin aanwezige inventaris en de daartoe behorende installaties en het onderhoud aan rijdend en varend materieel. Op de kostensoort onderhoud is € 513.000 meer uitgegeven dan was begroot. De grootste post in deze onderbesteding komt door de vertraagde aanleg van de Grote Trap.

Overige diensten derden

Tot deze kostensoort behoren de door het waterschap aan derden uitbestede werkzaamheden en de door derden geleverde diensten voor zover deze niet behoren tot één van de voorgaande kostensoorten en waarvoor geldt dat er een rechtstreeks verband is tussen de geleverde dienst en de bijbehorende lasten. Tot de 'Overige diensten door derden' worden onder andere gerekend: juridische, financiële, technische en overige adviezen door derden, contributies en bijdragen aan verenigingen en stichtingen die prestaties leveren ten behoeve van het functioneren van het waterschap (Unie van Waterschappen, STOWA, enz.), diensten van taxateurs, notarissen, makelaars en andere tussenpersonen, proces- en gerechtskosten, honoraria van accountants, artsen en anderen met een vrij beroep, controle op geldelijk beheer, boekhouding en jaarrekening, diensten van het bankwezen, advertentie- en reclamekosten, telefoonkosten, portokosten, perceptiekosten bij uitbestede belastingheffing, incassokosten, dienstverleningen computerservicebureaus (externe gegevensverwerking), bewaking en beveiliging, kaartvervaardiging en luchtkartering, vergunningen (inclusief leges), opdrachten aan externe onderzoeksbureaus, bijdragen aan de publicatie van brochures, boeken, enz., aan derden uitbetaalde schadevergoedingen, gegevensverstrekking door derden (onder andere Kadaster en gemeenten), afvoer van afval, vuil en reststoffen (bijvoorbeeld van zuiveringsinstallaties en kantoorgebouwen), gemeentelijk reinigingsrechten, slibverwerking en -afvoer door derden, betalingen aan Rijk, provincies, gemeenten, andere waterschappen en overige publiekrechtelijke organen en particulieren voor door hen uitgevoerde werkzaamheden in het kader van de exploitatie (een voorbeeld is de aan een ander waterschap betaalde vergoeding voor de zuivering van grensoverschrijdend afvalwater). Op de kostensoort 'Overige diensten derden' is € 1.002.000 minder uitgegeven dan was begroot.

Toevoegingen aan voorzieningen / onvoorzien

(bedragen x € 1.000)

Toevoegingen voorzieningen / onvoorzien	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Voormalig bestuur en personeel	100	100	151	33
Dubieuze belastingdebiteuren	650	850	838	1.366
Dubieuze debiteuren	-	-	- 9	-
Baggeren	1.109	1.109	1.109	1.227
Onvoorzien	130	130	-	-
Totaal	1.989	2.189	2.089	2.626

Tot de kostensoort toevoegingen aan voorzieningen behoren bedragen die in het jaar aan de voorzieningen zijn toegevoegd.

De toevoeging aan de voorziening voormalig bestuur en personeel komt voort uit nieuwe actuariële berekeningen van pensioenen en personeelsregelingen.

De voorziening dubieuze belastingdebiteuren was primitief begroot op € 650.000. Op basis van de tussentijdse rapportage van GBLT is de dotatie eenmalig met € 200.000 verhoogd tot € 850.000.

De uiteindelijke dotatie bedraagt € 838.543. Op basis van een beoordeling van de (handels)debiteuren is er een onttrekking aan de voorziening dubieuze (handels)debiteuren uitgevoerd.

Het genoemde bedrag van € 1.109.000 voor baggeren is de jaarlijkse dotatie aan deze voorziening. De jaarlijkse uitgaven van baggerprojecten worden ten laste van deze voorziening gebracht (zie ook toelichting op de passiva, onderdeel voorzieningen).

Onvoorzien

Tot 'onvoorzien' behoren de op de begroting te ramen lasten die dienen om onvoorziene lasten te kunnen financieren. Op deze kostensoort worden geen bedragen verantwoord. In de primitieve begroting is voor onvoorziene uitgaven een bedrag van € 130.000 opgenomen. In 2018 zijn er geen bedragen verantwoord onder de post onvoorzien.

7.2.3 Toelichting op de baten

Financiële baten

(bedragen x € 1.000)

Financiële baten	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Interne rentebaten	600	600	600	600
Externe rentebaten	-	-	32	49
Totaal	600	600	632	649

Deze opbrengstsoort heeft betrekking op de door derden aan het waterschap betaalde vergoedingen in verband met vorderingen en verstrekte leningen, de tegenboeking van de berekende, bespaarde rente over eigen financieringsmiddelen (interne rentebaten) en de door bedrijven uitgekeerde opbrengsten uit bedrijfsvoeringen wegens kapitaaldeelname van het waterschap in de vorm van aandelen of anderszins.

De interne rentebaten hebben betrekking op de bespaarde rente over het eigen vermogen. Deze rente wordt zowel onder de baten als de lasten opgenomen.

De externe rentebaten hebben betrekking op de ontvangen rente van aangegane kasgeldleningen. Hiervan is de rente in de afgelopen jaren negatief geweest; wij ontvangen dus een rentevergoeding wanneer wij geld lenen!

Personeelsbaten

(bedragen x € 1.000)

Personeelsbaten	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Uitkeringen personeel	-	-	98	159
Totaal	-	-	98	159

Tot deze opbrengst behoren de baten van de overige loonkostenvergoedingen die ontvangen zijn van derden, zoals de uitkering van het UWV voor zwangerschaps- en bevallingsverlof.

Goederen en diensten aan derden

(bedragen x € 1.000)

Goederen en diensten aan derden	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Retributies	130	130	148	157
Inkomsten bestuursdwang	-	-	17	3
Bijdrage exploitatie overheden	727	631	808	787
Opbrengst materialen en diensten	-	-	89	44
Levering warmte	5	5	6	5
Opbrengst uit eigendommen	619	596	553	645
Totaal	1.481	1.362	1.621	1.641

Op de opbrengstsoort goederen en diensten aan derden is volgens bovenstaande specificatie € 259.000 meer ontvangen dan was begroot. Hoofdoorzaken van deze hogere opbrengsten zijn de hogere doorbelasting van kosten van rioolbeheer.

Bijdragen van derden

De bijdragen van derden omvatten vooral bijdragen van derden aan het waterschap waarbij geen rechtstreeks verband is tussen de bijdrage en de door het waterschap verrichte dienst of uitgevoerd werk. Onder deze categorie worden alle subsidieopbrengsten verantwoord. Ook de 'opbrengsten' kostendeling worden op deze post verantwoord. Het totaal aan niet begrote opbrengsten bedroeg bijna € 1,3 miljoen. Enkele grotere posten zijn de bijdragen van medeoverheden aan het baggerprogramma en maaierwerkzaamheden, subsidies voor internationale samenwerking, subsidies uit het nationaal restauratiefonds, de suppletie omzetbelasting en de subsidie voor onderzoek objectbescherming.

Waterschapsbelastingen

(bedragen x € 1.000)

Waterschapsbelasting	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Watersysteemtaak	43.850	43.850	44.272	42.260
Zuiveringstaak	28.506	29.118	30.242	28.261
Totaal	72.356	72.968	74.514	70.521
Watersysteemheffing				
Watersysteemheffing ingezetenen	11.391	11.391	11.404	11.178
Watersysteemheffing gebouwd	22.184	22.184	22.399	21.503
Watersysteemheffing ongebouwd	8.347	8.347	8.293	7.986
Watersysteemheffing wegen	889	889	899	858
Watersysteemheffing natuur	950	950	954	922
Verontreinigingsheffing	690	690	694	664
Watersysteemheffing voorgaande jaren	-	-	249	- 733
Subtotaal watersysteemheffing	44.451	44.451	44.892	42.378
Zuiveringsheffing				
Zuiveringsheffing huishoudens	22.445	22.445	22.553	22.006
Zuiveringsheffing bedrijven	7.134	7.319	7.590	7.085
Zuiveringsheffing voorgaande jaren	-	427	1.159	481
Subtotaal zuiveringsheffing	29.579	30.191	31.302	29.572
Kwijtschelding				
Kwijtschelding watersysteemheffing	- 601	- 601	- 620	- 735
Kwijtschelding zuiveringsheffing	- 1.073	- 1.073	- 1.060	- 1.311
Subtotaal kwijtschelding	- 1.674	- 1.674	- 1.680	- 2.046
Onttrekking aan voorziening Maxima centrale / natuurbezwaren	-	-	-	618
Totaal	72.356	72.968	74.514	70.521

De aanslagoplegging en invordering van de waterschapsbelastingen geschiedt door het Gemeenschappelijk Belastingkantoor Lococensus Tricijn (GBLT). De gerealiseerde belastingopbrengsten zijn ontleend aan het jaaroverzicht belastingopbrengsten 2017, dat is opgesteld door GBLT. De controle op de juistheid en volledigheid van de belastingopbrengsten maakt onderdeel uit van het controleprogramma van de accountant van GBLT.

Voor een analyse van de gerealiseerde opbrengsten waterschapbelastingen ten opzichte van de begrote opbrengsten verwijzen wij u naar de verplichte paragraaf Waterschapbelastingen.

Interne verrekeningen

(bedragen x € 1.000)

Interne verrekeningen	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Geactiveerde lasten	-	-	-	304
Totaal	-	-	-	304

Tot en met het boekjaar 2017 werd de eigen bijdrage aan investeringen, zoals het inzetten van eigen personeel, conform het toen geldende activabeleid geactiveerd en opgenomen in de post geactiveerde lasten. In 2017 heeft de Algemene Vergadering besloten om vanaf het boekjaar 2018 de inzet van eigen personeel niet meer te activeren.

Onttrekking aan bestemmingsreserves

De inzet van de bestemmingsreserves is gelijk aan de door de Algemene Vergadering vastgestelde lasten te dekken uit bestemmingsreserves.

De werkelijke lasten zijn opgenomen in de exploitatierekening. De lasten zijn niet begroot, omdat vaak niet duidelijk is in welk jaar een bepaalde activiteit wordt uitgevoerd, waarvan de lasten worden gedekt door een onttrekking van eenzelfde bedrag aan de daarvoor ingerichte bestemmingsreserve.

7.3 EXPLOITATIEREKENING NAAR PROGRAMMA'S

Algemeen

In deze paragraaf is de realisatie van de begroting naar programma's opgenomen. De gerealiseerde bedragen worden per programma in beeld gebracht conform de door de Algemene Vergadering vastgestelde programma-indeling. In het jaarverslag zal op de realisatie van de beoogde resultaten en de realisatie van de geplande activiteiten worden ingegaan. Voor een goede vergelijkbaarheid van de cijfers zijn zowel de baten als de lasten van de zaken die via de bestemmingreserves lopen in de overzichten opgenomen.

Systematiek van kostentoerekening

Bij Waterschap Zuiderzeeland wordt het principe van integrale kostentoerekening toegepast. Dit betekent dat zowel directe als indirecte kosten, zoveel mogelijk aan een product worden toegerekend ten behoeve van de berekening van een kostprijs. Alle kosten, die een direct verband hebben met het product, worden toegerekend. Hieronder vallen materiële kosten, loonkosten en kapitaallasten.

Onder indirecte kosten wordt verstaan de kosten die niet rechtstreeks samenhangen met een product. Deze indirecte kosten worden vaak aangeduid als overheadkosten. Voorbeelden van overheadkosten zijn onder andere managementkosten, huisvestingskosten en

automatiseringskosten. Deze kosten worden met een verdeelsleutel verdeeld over afdelingen of producten, waaraan zij een bijdrage leveren. De wijze waarop overhead wordt toegerekend is de kostenplaatsenmethode. Dit betekent dat de indirecte kosten eerst worden geadmistreerd bij de afdeling waar ze worden gemaakt op een hulpkostenplaats. Vervolgens worden de indirecte kosten op basis van een verdeelsleutel doorbelast naar een andere afdeling (hoofdkostenplaats).

Programma Algemeen

Het programma Algemeen omvat zowel de functionele overheidstaak, de taken op het gebied van omgeving en organisatie, water en ruimte als de bedrijfsvoering van het waterschap.

Overzicht programma Algemeen (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Functionele overheid	8,4	8,2	7,1	7,5
Omgeving en organisatie	1,8	1,8	1,3	1,8
Water en ruimte	1,5	1,3	1,3	0,8
Bedrijfsvoering	13,9	14,1	14,7	13,4
Totaal programmalasten	25,6	25,4	24,4	23,5

De realisatie van de lasten van het programma Algemeen wijkt € 1,0 miljoen af van de bijgesteld begrote cijfers. Hierbij valt op dat het subprogramma een onderbesteding lijkt te hebben, terwijl het subprogramma bedrijfsvoering een overbesteding moet rapporteren. Dit komt omdat centrale budgetten als inflatieruimte, het optimalisatiebudget en de post onvoorzien wat betreft budget zijn opgenomen in het subprogramma functionele overheid, terwijl de uitputting veelal plaatsvindt in subprogramma bedrijfsvoering. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Programma Waterveiligheid

Om de polders te beschermen tegen het water uit het IJsselmeer, het Markermeer, het IJmeer en de randmeren, onderhoudt en beheert Waterschap Zuiderzeeland ruim tweehonderd kilometer waterkeringen.

Overzicht programma Waterveiligheid (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Veilige omgeving om te wonen, werken en recreëren	7,2	7,3	6,9	7,0
Totaal programmalasten	7,2	7,3	6,9	7,0

De realisatie van de lasten van het programma Veiligheid wijkt € 0,4 miljoen af van de bijgestelde begrote cijfers. De hoofdoorzaak is het doorschuiven van een bestek stortsteen naar het jaar 2019 en het doorschuiven van een deel van de activiteiten van beoordeling van de waterkeringen. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Programma Voldoende Water

In het programma Voldoende water gaat het om het voorkomen van wateroverlast. Water komt door regenbuien de polder in, maar ook doordat kwelwater vanuit de ondergrond omhoog komt en door dijken heen sijpelt. Als er in een korte tijd heel veel neerslag valt, is de kans groot dat delen van de polders onder water komen te staan. Het wateroverschot wordt met behulp van zeven hoofdgemalen van het waterschap uit de polders gepompt. Aan de andere kant kan het, als er lange tijd geen neerslag valt, soms ook te droog worden in de polder. Zorgen voor voldoende water betekent de ene keer water wegpompen en de andere keer juist water binnenlaten.

Overzicht programma Voldoende Water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Watersysteem op orde en waterpeil juist ingesteld	19,1	19,3	19,3	18,4
De kans op wateroverlast in het beheergebied is beperkt	0,3	0,2	0,2	0,2
De kans op watertekort in het beheergebied is beperkt	0,2	0,2	0,2	0,2
Totaal programmalasten	19,6	19,7	19,7	18,8

De realisatie van de lasten van het programma Voldoende water is gelijk aan de bijgestelde begrote cijfers. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Programma Schoon Water

Waterschap Zuiderzeeland werkt aan schoon water in het gehele beheergebied. Schoon water betekent een goed watersysteem. Het watersysteem wordt als goed beoordeeld als het goed is vanuit chemisch oogpunt (niet vervuild), biologisch oogpunt (goede leefomgeving) en vanuit het oogpunt van de gebruikers (belevingswaarde). De belevingswaarde is met name relevant voor het stedelijk waterbeheer. Daarnaast zuivert Waterschap Zuiderzeeland het afvalwater uit de provincie in vijf afvalwaterzuiveringsinstallaties (AWZI's). Dit afvalwater wordt merendeels aangevoerd via de gemeentelijke riolering. Na zuivering in de AWZI's wordt het afvalwater teruggebracht naar het oppervlaktewater. Waterschap Zuiderzeeland stelt strenge vergunningseisen aan bedrijven die afvalwater willen lozen. Ook worden er maatregelen genomen ten behoeve van het verbeteren van de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Overzicht programma Schoon Water (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Goede kansen voor flora en fauna	0,5	0,6	0,6	0,6
Goede oppervlaktewaterkwaliteit	2,0	1,9	1,7	1,6
Robuust afvalwatersysteem, doelmatig beheerd en duurzaam ingericht	19,1	19,3	19,4	18,2
Totaal programmalasten	21,6	21,8	21,7	20,4

De realisatie van de lasten van het programma Schoon water wijkt € 0,1 miljoen af van de bijgesteld begrote cijfers. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Algemene dekkingsmiddelen

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Het betreft de omslagen en de zuiveringsheffing. De omslagen zijn ter financiering van de watersysteemtaak, de zuiveringsheffing is ter financiering van de zuiveringstaak.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Programma Algemeen	25,6	25,4	24,4	23,5
Programma Waterveiligheid	7,2	7,3	6,9	7,0
Programma Voldoende water	19,6	19,7	19,7	18,8
Programma Schoon water	21,6	21,8	21,7	20,4
Totaal programmalasten	74,0	74,3	72,7	69,6
Dekkingsmiddelen				
Belastingopbrengsten ¹	72,4	73,0	74,5	70,5 ²
Inzet tarief egalisatiereserve	1,6	1,6	1,6	- 1,0
Totaal dekkingsmiddelen	74,0	74,6	76,1	69,5
Gerealiseerd resultaat	-	0,3	3,4	- 0,1

¹ De belastingopbrengsten zijn opgenomen inclusief de kwijtschelding

Het totaal van de programmalasten wijkt € 1,3 miljoen af van de bijgestelde begrote lasten. Deze afwijking is procentueel minder dan twee procent.

De gerealiseerde belastingopbrengst is € 2,1 miljoen hoger dan de bijgestelde begrote belastingopbrengst. In paragraaf Waterschapsbelastingen wordt uitgebreid ingegaan op de belangrijkste oorzaak van dit verschil.

In het jaar 2018 zijn de volgende onttrekkingen geweest aan de bestemmingsreserves onderverdeeld naar programma's. Deze onttrekkingen leiden niet tot een technische begrotingswijziging.

Overzicht onttrekkingen bestemmingsreserves per programma (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Bedrag
Programma Algemeen	0,3
Programma Waterveiligheid	-
Programma Voldoende water	-
Programma Schoon water	-
Totaal	0,3

7.4 EXPLOITATIEREKENING NAAR KOSTENDRAGERS

Algemeen

In deze paragraaf is de realisatie van de begroting naar de wettelijke kostendragers opgenomen. Voor een analyse van het resultaat wordt verwezen naar de voorgaande paragrafen. Voor wat betreft de systematiek van kostentoerekening wordt verwezen naar de vorige paragraaf.

Watersysteemtaak

De watersysteemtaak omvat de taken van het waterschap op het gebied van het waterkeringsbeheer, het waterkwantiteitsbeheer en het kwaliteitsbeheer van oppervlaktewateren, voor zover die activiteiten niet vallen onder het transporteren en/of behandelen van afvalwater.

Overzicht kostendrager watersysteem (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Netto lasten	44,8	44,8	43,6	43,0
Kwijtschelding	0,6	0,6	0,6	0,8
Oninbaar	0,4	0,5	0,5	0,5
Totaal lasten watersysteemtaak	45,8	45,9	44,7	44,3
Dekkingsmiddelen				
Belastingopbrengsten	44,5	44,5	44,9	43,5
Mutatie tariefegalisatie reserve	1,3	1,3	1,3	0,2
Totaal dekkingsmiddelen	45,8	45,8	46,2	43,7
Gerealiseerd resultaat	-	- 0,1	1,5	- 0,6

Ten opzichte van het bijgestelde begroot resultaat valt de realisatie € 1,6 miljoen mee. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Voorgenomen besluiten watersysteemtaak

De Algemene Vergadering heeft in het jaar 2018 de onderstaande besluiten genomen aangaande de resultaatbestemming 2018.

Overzicht voorgenomen resultaatbestemming watersysteem (bedragen x € 1.000)

Voorgenomen resultaatbestemming	Water-systeemtaak
Bestemmingsreserve duurzame oevers	190
Bestemmingsreserve beoordeling primaire keringen	70
Bestemmingsreserve Windpark Hanze	1
Totaal	261

Zuiveringstaak

De zuiveringstaak omvat het transporteren en/of behandelen van afvalwater.

Overzicht kostendrager zuiveren (bedragen x € 1.000.000)

Omschrijving	Primitieve begroting 2018	Bijgestelde begroting 2018	Realisatie 2018	Realisatie 2017
Netto lasten	28,5	28,6	28,3	26,7
Kwijtschelding	1,1	1,1	1,1	1,3
Oninbaar	0,2	0,3	0,3	0,8
Totaal lasten zuiveringstaak	29,8	30,0	29,7	28,8
Dekkingsmiddelen				
Belastingopbrengsten	29,6	30,1	31,3	30,4
Mutatie tariefegalisatie reserve	0,3	0,3	0,3	- 1,1
Totaal dekkingsmiddelen	29,9	30,4	31,6	29,3
Gerealiseerd resultaat	-	0,4	1,9	0,5

Ten opzichte van het bijgestelde begroot resultaat valt de realisatie € 1,5 miljoen mee. Een uitgebreide analyse van het resultaat wordt gegeven in de toelichting op de exploitatierekening.

Voorgenomen besluiten zuiveringstaak

De Algemene Vergadering heeft in het jaar 2018 de onderstaande besluiten genomen aangaande de resultaatbestemming 2018.

Overzicht voorgenomen resultaatbestemming zuiveren (bedragen x € 1.000)

Resultaatbestemming	Zuiverings- taak
Bestemmingsreserve optimalisatie Ephyra	250
Bestemmingsreserve Windpark Hanze	0
Gerealiseerd resultaat	250

7.5 MELDING IN HET KADER VAN DE WNT

In deze paragraaf is de verplichte melding in het kader van de WNT weergegeven. Naast de in de wet opgenomen verplichte vermelding van de secretaris van het waterschap conform artikel 1.1 van de WNT zijn er in het jaar 2018 geen werknemers in dienst geweest, waarvoor een melding in het kader van de WNT noodzakelijk is.

Bezoldiging topfunctionarissen

Naam	W. Slob
Functiegegevens	
Functie	Secretaris-directeur
Aanvang en einde functieervulling in 2018	01-01 tot en met 31-12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,0
Gewezen topfunctionaris	Nee
Dienstbetrekking	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 119.469
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 17.833
Subtotaal	€ 137.352
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 189.000
Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Totale bezoldiging 2018	€ 137.352
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Gegevens 2017	
Aanvang en einde functieervulling in 2017	11-09 tot en met 31-12
Deeltijdfactor 2017 in fte	1,0
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 35.463
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 5.098
Totale bezoldiging 2017	€ 40.562

8. Overige gegevens

8.1 GEBEURTENISSEN NA BALANSDATUM

Er zijn geen belangrijke gebeurtenissen te melden na balansdatum die van invloed kunnen zijn op het vermogen van het waterschap dan wel het resultaat over het boekjaar.

8.2 CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan het algemeen bestuur van Waterschap Zuiderzeeland

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2018

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2018 van Waterschap Zuiderzeeland te Lelystad gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2018 als van de activa en passiva van Waterschap Zuiderzeeland op 31 december 2018 in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.
- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2018 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van het waterschap, zoals opgenomen in het normenkader d.d. 25 september 2018.

De jaarrekening bestaat uit:

- De balans per 31 december 2018.
- De exploitatierekening naar kostendragers, naar kosten- en opbrengstensoorten en naar programma's over 2018.
- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit, het door het algemeen bestuur op 25 oktober 2016 vastgestelde Controleprotocol en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie "Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening".

Wij zijn onafhankelijk van Waterschap Zuiderzeeland zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 794.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2018.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan het algemeen bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 50.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de paragrafen.
- Overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 109, lid 3 onder d van de Waterschapswet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor het waterschap van toepassing zijnde vereisten in het Waterschapsbesluit en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van het waterschap, zoals opgenomen in het normenkader d.d. 25 september 2018.

In dit kader is het dagelijks bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het dagelijks bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van het waterschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, hoofdstuk 4 van het Waterschapsbesluit, het controleprotocol dat is vastgesteld door het algemeen bestuur, de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen.

Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het waterschap.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.
- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 14 mei 2019

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. R.M.J. van Vugt RA

Analyse begroting en resultaat en bestemming resultaat

9. Analyse begroting en resultaat

9.1 BEGROTING EN PROGNOSE FINANCIËEL JAARRESULTAAT

De presentatie van de begroting en de verantwoording hierover vindt volgens de Waterschapswet plaats op basis van de primitieve begroting, inclusief alle daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen en prognoses. In het onderstaande overzicht worden de begrotingswijzigingen zichtbaar gemaakt, die gedurende het jaar 2018 hebben plaatsgevonden.

In alle overzichten in dit hoofdstuk zullen lagere lasten / hogere opbrengsten worden gepresenteerd zonder teken en hogere lasten / lagere opbrengsten worden gepresenteerd met een minteken.

Begrotingswijzigingen

In het jaar 2014 heeft de Algemene Vergadering besloten om begrotingswijzigingen niet meer op te sparen tot bij de Bestuursrapportage, maar deze, zodra zij zich voordoen, aan de Algemene Vergadering ter vaststelling voor te leggen. Een deel van de begrotingswijzigingen in het jaar 2018 is dan ook niet via de Bestuursrapportage gelopen, maar gedurende het jaar 2018 voorgelegd. Alle in het jaar 2018 voorgestelde begrotingswijzigingen zijn door de Algemene Vergadering vastgesteld.

De begrotingswijzigingen in het jaar 2018 waren:

(bedragen x € 1.000.000)

Begrotingswijzigingen	Jaar 2018
Extra impuls waterbewustzijn	- 0,0
Wijziging investeringskrediet toegangsbeheer	0,0
Bestuursrapportage 2018	0,3
Totaal begrotingswijzigingen	0,3

Prognose financieel jaarresultaat

In het jaar 2010 heeft de Algemene Vergadering een werkwijze vastgesteld waarin zowel resultaatmeldingen als begrotingswijzigingen bij de Algemene Vergadering worden neergelegd.

In rapportages aan de Algemene Vergadering wordt op basis van meldingen en begrotingswijzigingen een verwachting van het jaarresultaat gegeven zodat de Algemene Vergadering daarvan kennis kan nemen, de voortgang kan monitoren en de consequenties daarvan in het begrotingsproces voor het komende jaar kan meenemen.

In 2018 is driemaal een prognose gegeven van het verwachte jaarresultaat. Hierbij zijn de baten en lasten verdeeld in de categorieën exploitatiebudgetten, kapitaallasten en belastinginkomsten.

In het onderstaande schema zijn de prognoses weergegeven. De primitieve begroting gaat uit van een negatief saldo van baten en lasten van € 1,6 miljoen. Door de inzet van middelen van de tariefegalisatie-reserve bedraagt het totaalresultaat nihil.

Bij de vaststelling van de Bestuursrapportage is een jaarresultaat na dotatie geprognosticeerd van positief € 1,4 miljoen. Bij de behandeling van de MJB 2019-2022 is een prognose afgegeven van positief € 2,7 miljoen.

Prognose jaarresultaat 2018 (bedragen x € 1.000.000)

Prognose jaarresultaat 2018	In beeld bij Berap 2018	In beeld bij MJB 2019-2022
Exploitatiebudgetten	0,4	1,1
Kapitaallasten	0,3	0,3
Subtotaal lasten	0,7	1,4
Belastinginkomsten	0,7	1,3
Exploitatieresultaat	1,4	2,7

9.2 ANALYSE GEREALISEERD RESULTAAT

In hoofdstuk 9 (exploitatie rekening) van deze verantwoordingsrapportage is een aantal dwarsdoorsneden te vinden van het gerealiseerde resultaat ten opzichte van het begrote resultaat. Iedere dwarsdoorsnede geeft inzicht in de gerealiseerde afwijkingen. In de onderstaande tabel wordt een opstelling gegeven van de afwijkingen van het jaarresultaat ten opzichte van de primitieve begroting. De insteek hierbij is de oorzaken van het gerealiseerde resultaat zo goed mogelijk weer te geven, waarbij het beste inzicht van alle dwarsdoorsneden samen gebruikt wordt.

Gerealiseerd resultaat op afwijkingen (bedragen x € 1.000.000)

Resultaat	Laatste prognose	Jaarresultaat 2018
Exploitatiebudgetten	1,1	0,7
Kapitaallasten	0,3	0,5
Subtotaal lasten	1,4	1,2
Belastinginkomsten	1,3	2,2
Exploitatieresultaat	2,7	3,4

In de primitieve begroting is uitgegaan van een dotatie aan de tariefegalisatie reserve van € 1,6 miljoen. Deze bijdrage is in het bovenstaande overzicht niet meegenomen.

Algemeen

De Algemene Vergadering is in 2017 een aantal malen geïnformeerd over de verwachting van het jaarresultaat. In de laatste verwachting is een financieel jaarresultaat van positief € 2,7 miljoen afgegeven. De realisatie wijkt hiervan € 0,7 miljoen af. Het positieve jaarresultaat 2018 komt voor een groot deel door hogere belastingopbrengsten. Deze hogere belastingopbrengsten komen vooral door hogere Zuiveringsheffing bedrijven, met name de aanslagoplegging van meetbedrijven in de jaren 2016 en 2017.

Bij de exploitatiebudgetten wijkt het financieel jaarresultaat € 0,4 miljoen negatief af van de laatste afgegeven prognose. De oorzaken zijn met name de hogere energielasten bij zuiveringen en gemalen, de hogere lasten van de innovatieve slibgistingstechnologie Ephyra en de hogere lasten van mobiele telefonie.

De kapitaallasten vallen lager uit dan geprognosticeerd. Veel investeringsprojecten lopen vertraging op, waardoor de gereedmelding en dus ook de afschrijving pas later aanvangt.

10. Bestemming resultaat

In het reservebeleid ligt een aantal uitgangspunten vast met betrekking tot de wijze waarop met de bestemming van het resultaat wordt omgegaan. Daarbij wordt eerst gekeken of het nodig is om bestaande (bestemmings)reserves aan te vullen. Indien dit niet noodzakelijk is, wordt een negatief resultaat onttrokken aan de egaliseringsreserve en een positief resultaat toegevoegd aan de algemene reserve.

Bestemmingsreserve duurzame oevers

In de Algemene Vergadering van 28 november 2017 is besloten een bestemmingsreserve in te stellen van de niet bestede bedragen aan duurzame oevers zodat deze in het volgende jaar weer ter beschikking staan voor het project.

Bestemmingsreserve beoordeling primaire keringen

In de Algemene Vergadering van 30 oktober 2018 is besloten een bestemmingsreserve in te stellen met als doel verschuivingen tussen de jaargrenzen van de beoordeling van de primaire keringen op te vangen. Er is aangegeven dat de projectbegroting van de beoordeling van de primaire waterkeringen volgens kalenderjaren wordt ingericht, maar een inherente dynamiek kent. Het geplande asfaltonderzoek is voor twee dijktrajecten over de jaargrens 2018 geschoven. Daarom wordt voorgesteld de in het jaar 2018 niet bestede middelen van € 70.000 mee te nemen naar 2019, zodat het onderzoek alsnog uitgevoerd kan worden.

Bestemmingsreserve optimalisatie Ephyra

In de Algemene Vergadering van 12 maart 2019 is besloten een bestemmingsreserve in te stellen ter financiering van de kosten van nader onderzoek naar de kansen om Ephyra op de AWZI Tollebeek verder te optimaliseren en de geraamde kosten hiervoor van € 250.000 te onttrekken uit de nog te vormen bestemmingsreserve uit het jaarresultaat 2018.

Bestemmingsreserve Windpark Hanze

In de Algemene Vergadering van 27 maart 2018 is besloten een bestemmingsreserve in te stellen met als doel het budgetneutraal inrekenen van de opbrengsten uit het windpark in de meerjarenbegroting door het jaarlijks doteren van de netto opbrengsten uit het windpark. Voor het jaar 2018 gaat het om een relatief klein bedrag van € 1.056, maar de komende jaren gaat dit snel oplopen.

De Algemene Vergadering wordt voorgesteld het jaarresultaat 2018 te bestemmen conform de onderstaande tabel.

Resultaatbestemming (bedragen x € 1.000)

Resultaatbestemming	Water-systeemtaak	Zuiverings-taak	Totaal
Bestemmingsreserve duurzame oevers	190	-	190
Bestemmingsreserve beoordeling primaire keringen	70	-	70
Bestemmingsreserve optimalisatie Ephyra	-	250	250
Bestemmingsreserve Windpark Hanze	1	0	1
Tariefegaliseringsreserve	1.270	-	1.270
Algemene reserve	-	1.629	1.629
Gerealiseerd resultaat	1.531	1.879	3.410

Reserves na bestemming jaarresultaat

De reserves van Waterschap Zuiderzeeland zien er na de bestemming van het jaarresultaat 2018 als volgt uit:

Reserves na bestemming jaarresultaat (bedragen x € 1.000.000)

Risicoreserve per taak	
Watersysteemtaak	7,9
Zuiveringstaak	5,2
Totaal risicoreserve per taak	13,1
Algemene reserve	
Watersysteemtaak	-
Zuiveringstaak	6,0
Totaal algemene reserve per taak	6,0
Tariefegalisatiereserve	
Watersysteemtaak	2,8
Zuiveringstaak	2,9
Totaal tariefegalisatie reserve per taak	5,7
Bestemmingsreserves	
Bestemmingsreserve baggeren Almere	0,1
Bestemmingsreserve stedelijk water	0,0
Bestemmingsreserve duurzame oevers	0,9
Bestemmingsreserve duurzame energie	0,3
Bestemmingsreserve beoordeling primaire keringen	0,1
Bestemmingsreserve optimalisatie Ephyra	0,3
Bestemmingsreserve Windpark Hanze	0,0
Totaal bestemmingsreserves	1,7
Totaal reserves	26,5

Bijlagen

Bijlage 1: Integrale rapportage op duurzaamheid

In deze paragraaf rapporteren we over de inspanningen om een duurzaam waterschap te worden. Bij de uitvoering van alle taken van het waterschap is er aandacht voor duurzaamheid. Extra inspanning zit op de onderwerpen energie, grondstoffen, inkoop en mobiliteit omdat het waterschap daar de grootste slagen kan maken. Over het geheel gezien ligt de voortgang de realisatie van de doelstellingen ruimschoots op koers. Hieronder volgt een overzicht op hoofdlijnen.

De essentie van duurzaamheid op dit moment is het terugdringen van onze CO2 productie, het verlagen van onze klimaat voetafdruk.

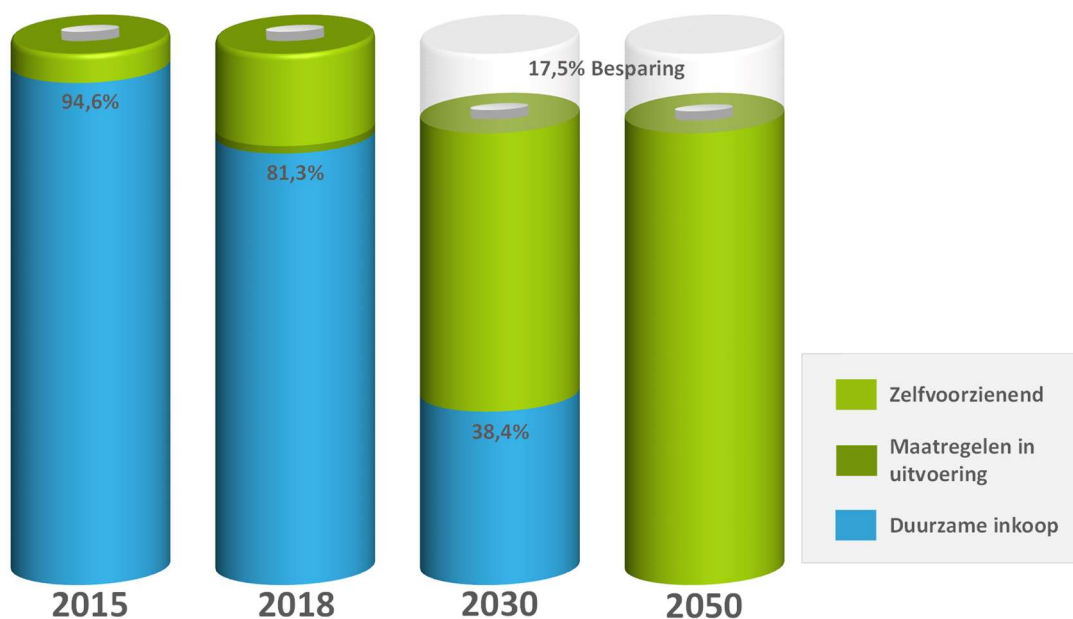
Energie

Door ons opgewekte duurzame energie opgeteld met onze plannen in voorbereiding maakt ons het eerste waterschap dat energieneutraal functioneert. We produceren dan zelf minstens de 3,5 TJ per jaar dat wij nodig hebben om onze installaties te laten draaien. Zover is het nog niet, maar er zijn afgelopen jaar grote stappen gezet met zon-, wind- en biogasprojecten waardoor onze energiedoelstellingen eerder dan gepland in zicht komen.

Figuur 1: Doelstelling en realisatie energie Waterschap Zuiderzeeland

Energiedoelstellingen Waterschap Zuiderzeeland

van duurzame inkoop naar zelfvoorzienend in 2050

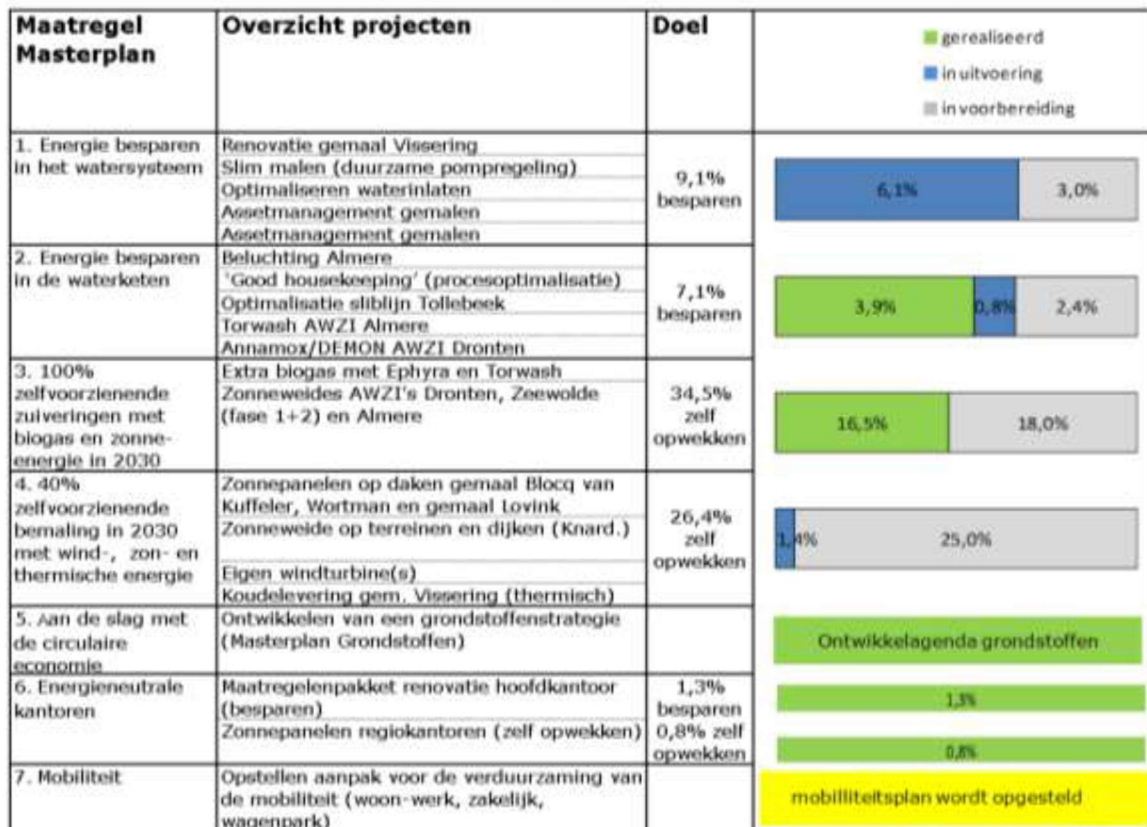

We werken volop aan de realisatie van deze doelen. Qua besparing is inmiddels 5,3% gerealiseerd en bijna 6,8% is in uitvoering. We zijn nu 17,3% zelfvoorzienend en met de projecten die op dit moment al in uitvoering zijn, bereiken we 18,7% zelfvoorzienendheid. Om het resterende deel van de doelstelling te halen, zijn projecten in voorbereiding. Met name de samenwerking met Windpark Hanze kan hier een hele grote bijdrage aan leveren, tot 100%.

De prognose is dat aan het einde van de MJB-periode in 2021 een besparing van 15% is gerealiseerd en dat op niet al te lange termijn (circa 2023) een zelfvoorzienendheid van 100% bereikt kan worden indien de samenwerking met Windpark Hanze succesvol verloopt. Hiermee ligt de uitvoering van het Masterplan Duurzame Energie voor op schema.

In het masterplan duurzame energie zijn zeven maatregelen opgenomen waarmee de realisatie van de energiedoelstellingen van het waterschap gerealiseerd worden. In onderstaande figuur is weergegeven uit welke projecten deze maatregelen bestaan en wat de status van de realisatie is van elk van de maatregelen.

Figuur 3: Status realisatie doelstellingen per maatregel uit het Masterplan Duurzame Energie²

In 2018 heeft de AV ingestemd met het aangaan van een samenwerking met Windpark Hanze waardoor we 80% van onze energiebehoefte via windenergie kunnen verduurzamen. Naar verwachting leveren de windmolens in 2023 aan het net. Op de zuiveringen Dronten, Almere en Zeewolde zijn afgelopen jaar zonnenvelden aangelegd en in gebruik genomen. Deze leveren elektriciteit aan de eigen installaties van het waterschap. Op zuivering Tollebeek is de slibvergisting EPHYRA in gebruik genomen. De energieproductie van deze installatie is hoger dan eerder ingeschat.

Het innovatieve aanbestedingstraject voor een duurzaam gemaal Vissering is in volle gang en op gemaal Buma is een pilot Slim Malen afgerond met de conclusie dat optimalisatie van duurzame bemaling mogelijk is maar dat verder onderzoek nodig is.

We doen het goed als duurzame overheid in de regio. Behalve het optimaliseren en verduurzamen van de eigen bedrijfsvoering worden inspanningen op energie- en grondstoffengebied verlegd naar het faciliteren van de energietransitie en de circulaire economie. Het waterschap stelt assets beschikbaar aan derden en investeert in kennis over bijvoorbeeld aquathermie, energieopslag en de mogelijkheid van zonne-energie op dijken. Zo blijft het waterschap actief om de omgeving mee te verduurzamen.

² Bij de besluitvorming over het aangaan van de samenwerking met de Vereniging Windpark Hanze (AV maart 2018) heeft de AV besloten om de investeringen uit het masterplan duurzame energie tot aan het moment van financial close nog niet uit de investeringsplanning te halen. In de de doelstellingen is daarom nog uitgegaan van de (deel)doelstellingen en maatregelen zoals opgenomen in het masterplan duurzame energie.

Bestemmingsreserve duurzame energie

In 2015 is een bestemmingsreserve Duurzame Energie ingesteld voor onderzoek en ontwikkeling van duurzame energieprojecten. In onderstaande tabel is de stand van zaken m.b.t. de bestemmingreserve weergegeven.

Bestemmingsreserve Duurzame Energie	Bedrag
Oorspronkelijk bedrag reserve	€ 1.000.000
Af: besteding Masterplan Duurzame Energie (obv realisatie)	€ 62.700
Energie en Gemalen fase 2 (obv realisatie)	€ 276.200
Masterplan Grondstoffen (obv realisatie)	€ 37.200
Malen op Zon en Wind (obv realisatie tm 2018)	€ 158.700
Jaarplan Duurzame Energie 2018 (incl ontwikkelagenda grondstoffen en WPH)	€ 198.000
Eindstand 31-12-2018	€ 267.200

Kredietvotingen investeringen in verduurzaming

In het Masterplan Duurzame Energie is voor de periode 2016 – 2020 een maatregelenpakket opgenomen ter grootte van € 22,1 miljoen. Hiervan was € 9,9 miljoen bestemd voor bestaande maatregelen en € 12,2 miljoen voor nieuwe maatregelen. Daarnaast is in de meerjarenbegroting apart rekening gehouden met de duurzame renovatie van gemaal Vissering. Onderstaande tabel geeft de stand van zaken m.b.t. de door de AV goedgekeurde (gevoteerde) kredieten uit dit maatregelenpakket.

Omschrijving	Bedrag	Toelichting
Masterplan Duurzame Energie: bestaande maatregelen	€ 9.900.000	
Masterplan Duurzame Energie: aanvullende maatregelen	€ 12.200.000	
Masterplan Duurzame Energie: totaal maatregelen	€ 22.100.000	
<u>Reeds door AV gevoteerd krediet</u>		Verwachting ingebruikname
Maatregelen Zon Waterketen	€ 2.879.000	2017, 2018
Maatregelen Zon Watersysteem	€ 533.500	2019
Ephyra	€ 4.000.000	eind 2017
Optimalisatie waterinlaten	€ 265.000	eind 2017
Beluchting AWZI Almere	€ 3.700.000	reeds in gebruik genomen
Duurzaamheidspakket hoofdkantoor Lindelaan	€ 1.300.000	reeds in gebruik genomen, behoudens pakket 3 (zonnepanelen komen op AWZI Lelystad)
Totaal reeds gevoteerd	€ 12.677.500	

Tegenover de extra kapitaallasten die voortkomen uit de investeringen staan besparingen in de exploitatielasten (terugverdientijd) die vanaf de datum van ingebruikname zijn ingerekend in de huidige meerjarenbegroting.

Van de € 12,2 miljoen die beschikbaar was voor de nieuwe maatregelen is er voor € 3,726 miljoen aan maatregelen gerealiseerd of in ontwikkeling. Het restsaldo van € 8,474 miljoen is nog beschikbaar voor de financiering van nieuwe investeringen die voortkomen uit het MDE. Bij de besluitvorming tot het aangaan van de samenwerking met Windpark Hanze is besloten om de nog uit te voeren investeringen in het kader van het MDE, ter grootte van totaal € 14,474 miljoen, vanaf het moment van "financial close" uit de meerjarige investeringsplanning te halen. Het gaat hierbij om het genoemde restsaldo van € 8,474 miljoen plus een investeringsbedrag voor windprojecten uit het masterplan duurzame energie van ca. € 6 miljoen voor de periode tot en met 2030. Tot het moment van financial close worden deze investeringen meegenomen in de

investeringsplanning van het waterschap (aan het eind van de planperiode van de voorjaarsnota / meerjarenbegroting).

Grondstoffenproductie

De weg naar een duurzaam waterschap gaat voor een groot deel langs het spoor van grondstoffenproductie. Dit is geen nieuw gegeven. Op de zuiveringen is het waterschap al jaren actief met biogasproductie, maar het waterschap heeft zich ook gecommitteerd aan een stevigere ambitie: 100% circulair in 2050.

Afgelopen jaar is het waterschap de strategie bepaald hoe tot dit doel te komen in de Ontwikkelagenda Grondstoffen 2018-2021. De ontwikkelagenda geeft aan hoe we alle kansen voor grondstoffenwinning die op ons afkomen afwegen. Voorop staat afwegen op basis van maatschappelijke waarde. Hiervoor is een value-case-methodiek ontwikkeld en toegepast. De komende jaren richt het waterschap zich op het verwaarden van biomassa en zuiveringsslib (torwash en cellulose). Na de vaststelling van de ontwikkelagenda is een start gemaakt met de uitwerking daarvan. Zowel de waterketen als het watersysteem zijn een bron voor grondstoffen.

Het watersysteem wordt keurig bijgehouden door onze aannemers. Hiermee wordt een grote hoeveelheid , biomassa gegenereerd. Op dit moment wordt dit nog verwerkt tot compost tegen hoge kosten. Alternatieven hiervoor worden onderzocht. Een agrariër in de Noordoostpolder wil het maaisel van aangrenzende tochten inkuilen en als duurzame bodemverbeteraar inzetten. Het waterschap is nog steeds betrokken bij het initiatief om het maaisel via bioraffinage om te zetten tot veevoer en het waterschap test ook de mogelijkheid om de vezels in het taludmaaisel te verwerken tot isolatiemateriaal voor woningen. Dit heeft nog niet geleid tot succes, maar kansen liggen er nog steeds wel.

In de waterketen zijn al wel successen te melden. De biogas productie verloopt boven verwachting en de TORWASH pilot op zuivering Almere draait ook. Behalve slibontwatering zonder toevoeging van hulpstoffen lijkt dit proces zich ook te lenen voor de productie van fosfaat. Voor de zuivering Zeewolde is een systeemkeuze uitgewerkt dat onderzoekt wat de mogelijkheden zijn voor celluloseproductie. Het waterschap is aangesloten bij de Energie- en Grondstoffenfabriek dat ontwikkelingen als bovenstaande versnelt.

De onderwerpen energie en grondstoffen hangen onlosmakelijk met elkaar samen. De circulaire opgave is groot, maar de beschikbare capaciteit is beperkt. Nu ligt er veel nadruk op energie en veel minder op grondstoffen. Het waterschap is daarom gestart met de voorbereiding van een integraal duurzaamheidstraject om voor de komende jaren doelen en prioritering op elkaar af te stemmen. Naast energie en grondstoffenwinning krijgen ook andere duurzaamheidsonderwerpen zoals duurzaam inkopen hierin een plek.

Inkoop

In 2018 zijn vier pilots met betrekking tot Duurzaam GWW afgerond. Dit betreft het maken van ambitiewijzers voor: Maaien, Baggeren, Vissering en het maken van een omgevingswijzer voor Drontermeerdijk. Duurzaamheid is meegenomen als belangrijk criterium in de aanbesteding van gemaal Vissering. De aanbesteding voor schoonmaakmiddelen voor de industriële schoonmaak is afgerond. Er zijn grotendeels biobased schoonmaakmiddelen ingekocht, waarbij het aantal kankerverwekkende stoffen is gereduceerd en de afbreekbaarheid van stoffen is gemaximaliseerd.

Mobiliteit

In 2018 zijn de raamcontracten voor het leasewagenpark opnieuw aanbesteed in samenwerking met vijf andere waterschappen. Bij het vervangen van een leaseauto telt naast de economisch meest voordelige aanbesteding voortaan ook de CO₂-uitstoot mee in de beoordeling. Met deze aanvulling zal ons wagenpark jaarlijks verder verduurzamen.

In 2018 zijn hiernaast ook mogelijkheden verkend om medewerkers verder te stimuleren om het woon-werk verkeer te verduurzamen. Hieruit komt het beeld naar voren dat de mogelijkheden hiertoe beperkt zijn, met name vanwege geldende afspraken uit de SAW (sectorale arbeidsvoorwaarden waterschappen) en fiscale regelgeving. Het waterschap blijft andere mogelijkheden zoeken om verduurzaming van het woon-werkverkeer te stimuleren. Via de deelname in Windpark Hanze wordt de CO₂-uitstoot die samenhangt met de mobiliteit, waaronder ook woon-werkverkeer, na realisatie hiervan wel gecompenseerd.